

**T.C.**  
**ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**HUKUK BİLİM DALI**  
**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**  
**YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARI**



**Edanaz Çakır**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Topaloğlu**

**İstanbul, Ağustos 2023**

**T.C.**  
**ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**HUKUK BİLİM DALI**  
**ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**  
**YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARI**



**Edanaz Çakır**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Topaloğlu**

**İstanbul, Ağustos 2023**

## İÇİNDEKİLER

|                   |     |
|-------------------|-----|
| KISALTMALAR ..... | vii |
| ÖZET .....        | ix  |
| ABSTRACT.....     | x   |
| GİRİŞ.....        | 1   |

### BİRİNCİ BÖLÜM BOŞANMA KAVRAMI, BOŞANMANIN SEBEPLERİ, BOŞANMANIN SONUÇLARI

|                                                                                                   |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>I. Genel Anlamda Boşanma Kavramı, Boşanma Hususundaki Görüşler Ve Benimsenen İlkeler .....</b> | <b>3</b>  |
| 1. Boşanma Kavramı.....                                                                           | 3         |
| 2. Boşanma Hususundaki İlkeler .....                                                              | 7         |
| 2.1. Kusur İlkesi.....                                                                            | 7         |
| 2.2. İrade İlkesi .....                                                                           | 9         |
| 2.3. Temelden Sarsılma İlkesi.....                                                                | 9         |
| 2.4. Elverişsizlik İlkesi.....                                                                    | 10        |
| 2.5. Fiili Ayrılık İlkesi .....                                                                   | 11        |
| <b>II. Türk Medeni Kanunu’nun Kabul Ettiği Sistem Ve İlkeler .....</b>                            | <b>12</b> |
| 1. Boşanma Sebepleri .....                                                                        | 13        |
| 1.1. Özel Boşanma Sebepleri.....                                                                  | 15        |
| 1.1.1. Zina .....                                                                                 | 15        |
| 1.1.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış .....                                      | 20        |
| 1.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme .....                                                | 22        |
| 1.1.4. Terk.....                                                                                  | 24        |
| 1.1.5. Akıl Hastalığı.....                                                                        | 26        |
| 1.2. Genel Boşanma Sebepleri.....                                                                 | 27        |
| 1.2.1. Evlilik Birliğinin Temelden Sarsılması .....                                               | 28        |
| 1.2.2. Eşlerin Anlaşması .....                                                                    | 30        |
| 1.2.3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması.....                                                    | 31        |
| 2. Boşanma Davası .....                                                                           | 32        |
| 2.1. Genel Olarak .....                                                                           | 32        |

|          |                                                       |    |
|----------|-------------------------------------------------------|----|
| 2.2.     | Görevli ve Yetkili Mahkeme .....                      | 34 |
| 2.3.     | Yargılama Usulü .....                                 | 35 |
| 2.4.     | Boşanma Davasında Geçici Önlemler .....               | 37 |
| 2.4.1.   | Eşlerin Barınması.....                                | 38 |
| 2.4.2.   | Tedbir Nafakası.....                                  | 39 |
| 2.4.3.   | İştirak Nafakası .....                                | 41 |
| 2.4.4.   | Eşlerin Malların Yönetimine İlişkin Önlemler .....    | 41 |
| 3.       | Boşanma Kararı Ve Sonuçları .....                     | 42 |
| 3.1.     | Boşanmanın Çocuklar Açısından Sonuçları .....         | 43 |
| 3.1.1.   | Boşanmanın Çocuklar Bakımından Kişisel Sonuçları..... | 43 |
| 3.1.1.1. | Velayet .....                                         | 43 |
| 3.1.1.2. | Çocuk ile Kişisel İlişki .....                        | 46 |
| 3.1.2.   | Boşanmanın Çocuklar Bakımından Mali Sonuçları .....   | 47 |
| 3.1.2.1. | İştirak Nafakası .....                                | 47 |
| 3.1.2.2. | Önlemlerin Değiştirilmesi.....                        | 53 |
| 3.2.     | Boşanmanın Eşler Bakımından Sonuçları .....           | 53 |
| 3.2.1.   | Boşanmanın Eşler Bakımından Kişisel Sonuçları .....   | 54 |
| 3.2.1.1. | Eşlerin Yeniden Evlenebilmesi .....                   | 54 |
| 3.2.1.2. | Kişisel Durumların Değişmesi veya Korunması.....      | 55 |
| 3.2.1.3. | Vatandaşlığa Etkisi.....                              | 56 |
| 3.2.1.4. | Mirasçılık Sıfatının Kaybedilmesi .....               | 57 |
| 3.2.1.5. | Erginliğe Etkisi.....                                 | 57 |
| 3.2.2.   | Boşanmanın Eşler Bakımından Mali Sonuçları.....       | 58 |

## İKİNCİ BÖLÜM

### BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARINDAN MADDİ TAZMİNAT VE MANEVİ TAZMİNAT

|           |                                                                                                           |           |
|-----------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>I.</b> | <b>Boşanmada Maddi Tazminat.....</b>                                                                      | <b>59</b> |
| 1.        | Genel Olarak .....                                                                                        | 59        |
| 2.        | Boşanmada Maddi Tazminatın Hukuki Niteliği.....                                                           | 61        |
| 3.        | Maddi Tazminat Koşulları .....                                                                            | 63        |
| 3.1.      | Kesinleşmiş Boşanma Kararı.....                                                                           | 66        |
| 3.2.      | Tazminat Talep Eden Açısından Boşanma Sebebiyle Mevcut veya<br>Beklenen Bir Menfaatinin Zedelenmesi ..... | 68        |

|            |                                                                                        |           |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 3.3.       | Menfaat Zedelenmesi ve Boşanma Arasında Uygun İlliyet Bağının Olması Gerekliliği.....  | 73        |
| 3.4.       | Tazminat Talep Edenin Kusursuz veya Daha Az Kusurlu Olması.....                        | 74        |
| 3.5.       | Maddi Tazminat Miktarının Belirlenmesi ve Ödenmesi .....                               | 78        |
| <b>II.</b> | <b>Boşanmanın Sonuçlarından Manevi Tazminat.....</b>                                   | <b>87</b> |
| 1.         | Genel Olarak .....                                                                     | 87        |
| 2.         | Manevi Tazminat İstenebilmesinin Koşulları.....                                        | 93        |
| 2.1.       | Kesinleşmiş Boşanmış Kararının Olması .....                                            | 93        |
| 2.2.       | Boşanmaya Neden Olan Hadise Sebebiyle Kişilik Hakkının Zarar Görmesi.....              | 94        |
| 2.3.       | Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Kusurlu Olmaması ve Diğer Eşin Kusurlu Bulunması ..... | 98        |
| 2.4.       | Nedensellik Bağının Mevcut Olması.....                                                 | 102       |
| 3.         | Maddi Ve Manevi Tazminat İle İlgili Diğer Hususlar.....                                | 103       |
| 3.1.       | Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminatın Mal Rejimi ile İlişkisi.....                      | 103       |
| 3.2.       | Zamanaşımı.....                                                                        | 104       |

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARINDAN YOKSULLUK NAFAKASI

|            |                                                                      |            |
|------------|----------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>I.</b>  | <b>Boşanmada Nafaka Kurumu Ve Nafaka Alacağının Özellikleri.....</b> | <b>106</b> |
| 1.         | Genel Anlamda Nafaka.....                                            | 106        |
| 2.         | Nafaka Alacağının Özellikleri .....                                  | 107        |
| 2.1.       | Temlik Edilememesi .....                                             | 108        |
| 2.2.       | Takas Edilememesi .....                                              | 109        |
| 2.3.       | Rehnedilememesi.....                                                 | 109        |
| 2.4.       | Haczedilememesi .....                                                | 110        |
| 2.5.       | Doğmamış Nafaka Alacağından Feragatin Mümkün Olmaması.....           | 110        |
| 2.6.       | Miras Yoluyla İntikal Edilememesi.....                               | 111        |
| 3.         | Nafaka Çeşitleri .....                                               | 112        |
| 3.1.       | Tedbir Nafakası.....                                                 | 112        |
| 3.2.       | İştirak Nafakası .....                                               | 112        |
| 3.3.       | Yoksulluk Nafakası.....                                              | 114        |
| 3.4.       | Yardım Nafakası .....                                                | 114        |
| <b>II.</b> | <b>Yoksulluk Nafakası.....</b>                                       | <b>114</b> |
| 1.         | Yoksulluk Nafakasının Süresi .....                                   | 116        |

|                    |                                                                                              |            |
|--------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.1.               | Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Süresine Dair Düzenlemeler ...                          | 116        |
| 1.2.               | Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Süresi .....                                            | 119        |
| 2.                 | Yoksulluk Nafakası İstenebilmesinin Koşulları .....                                          | 121        |
| 2.1.               | Nafakayı İsteyecek Eşin Yoksulluğa Düşecek Olması.....                                       | 121        |
| 2.2.               | Yoksulluk Nafakası İsteyen Eşin Kusurunun Diğer Eşten Daha Ağır Olmaması .....               | 123        |
| 2.3.               | Nafakanın Talep Edilmiş Olması.....                                                          | 124        |
| 2.4.               | Boşanma Kararının Kesinleşmesi .....                                                         | 125        |
| 3.                 | Yoksulluk Nafakasına Dair Hükümler .....                                                     | 125        |
| 3.1.               | Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı Ve Miktarın Belirlenmesi .....                              | 125        |
| 3.2.               | Yoksulluk Nafakasının Sermaye Ve İrat Şeklinde Ödenmesi.....                                 | 130        |
| 3.3.               | Yoksulluk Nafakasının Arttırılması Ve Azaltılması Durumu .....                               | 132        |
| 4.                 | Yoksulluk Nafakasının İrat Halinde Ödenmesi Durumunda Sona Erme Halleri .....                | 134        |
| 4.1.               | Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi .....                                        | 134        |
| 4.2.               | Mahkeme İlamıyla Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi.....                                      | 136        |
| 4.3.               | Tarafların Anlaşması Yoluyla Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi ...                           | 139        |
| 5.                 | Nafaka Kararlarına Uymamanın Sonuçları.....                                                  | 140        |
| 5.1.               | Nafakaya İlişkin Kararlara Uymama Suçu .....                                                 | 140        |
| 5.1.1.             | Nafaka Hükmüne Uymama Suçu .....                                                             | 140        |
| 5.1.2.             | Tazyik Hapsinin Özellikleri.....                                                             | 141        |
| 6.                 | Yoksulluk Nafakasının Süreye Tabi Olup Olmaması Açısından Karşılaştırmalı Hukukta Durum..... | 142        |
| 6.1.               | Avrupa Aile Hukuku Prensipleri .....                                                         | 142        |
| 6.2.               | İsviçre Hukuku.....                                                                          | 145        |
| 6.3.               | Alman Hukuku.....                                                                            | 148        |
| 7.                 | Yoksulluk Nafakasının Süresiz Olmasına Dair Doktrinde Yer Alan Görüşler .....                | 151        |
| 7.1.               | Hâkimin Nafakaya Süresiz Olarak Hükmetmesi Gerektiği Görüşü .....                            | 151        |
| 7.2.               | Hâkimin Takdir Yetkisi Olduğu Görüşü .....                                                   | 153        |
| 7.3.               | Süresiz Nafakaya Dair Güncel Tartışmalar .....                                               | 155        |
| 8.                 | Aile Konutu Ve Yasal Mal Rejimi Tasfiyesiyle İlgili İki Mesele .....                         | 161        |
| 8.1.               | Aile Konutu Kavramı.....                                                                     | 161        |
| 8.2.               | Aile Konutunun Tahsisinin Nafaka İle İlişkisi .....                                          | 163        |
| 8.3.               | Yoksulluk Nafakası İle Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki                      | 165        |
| <b>SONUÇ .....</b> |                                                                                              | <b>168</b> |

|                      |            |
|----------------------|------------|
| <b>KAYNAKÇA.....</b> | <b>171</b> |
|----------------------|------------|



## KISALTMALAR

|       |                                               |
|-------|-----------------------------------------------|
| AYM   | : Anayasa Mahkemesi                           |
| Bknz. | : Bakınız                                     |
| C.    | : Cilt                                        |
| Doç.  | : Doçent                                      |
| Dr.   | : Doktor                                      |
| E.    | : Esas                                        |
| e.t   | : Erişim Tarihi                               |
| ETCK  | : Eski Türk Ceza Kanunu                       |
| ETMK  | : 743 sayılı Türk Medenisi Kanunu             |
| HD.   | : Hukuk Dairesi                               |
| HGK.  | : Hukuk Genel Kurulu                          |
| HMK   | : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu       |
| HUMK  | : 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu |
| İBK.  | : İçtihadı Birleştirme Kararı                 |
| İİK   | : 2004 sayılı İcra İflas Kanunu               |
| K.    | : Karar                                       |
| m.    | : Madde                                       |
| RG.   | : Resmi Gazete                                |
| s.    | : Sayfa                                       |
| S.    | : Sayı                                        |
| T.    | : Tarih                                       |

|       |                                   |
|-------|-----------------------------------|
| T.C.  | : Türkiye Cumhuriyeti             |
| TBK   | : 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu |
| TCK   | : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu    |
| TEFE. | : Toptan Eşya Fiyat Endeksi       |
| TL    | : Türk Lirası                     |
| TMK.  | : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu  |
| TÜİK  | : Türkiye İstatistik Kurumu       |
| ÜFE.  | : Üretici Fiyat Endeksi           |
| vd.   | : ve diğerleri                    |
| Yarg. | : Yargıtay                        |
| YHGK  | : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu     |

## ÖZET

Bu çalışmada, boşanmanın sonuçlarından; maddi tazminat, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası anlatılmıştır. Maddi tazminat ve manevi tazminatın amacı, hukuki niteliği, koşulları, özellikleri, ödeme biçimleri ve sona ermesi titizlikle incelenmiştir. Uygulamaya bakıldığında özellikle son dönemlerde boşanma konusu sıklıkla gündeme gelmesi sebebiyle, yoksulluk nafakasında süre sorunu karşılaştırmalı hukukla birlikte, Türk Hukukunda yer alan güncel tartışmalar ayrıntılı bir bakış açısı ile alınmıştır. Nihai olarak ise aile konutu ve yasal mal rejimi tasfiyesiyle ilgili iki mesele olan aile konutunun nafaka ile ilişkisi ve yoksulluk nafakası ile mal rejiminin tasfiyesi talebi arasındaki ilişkisi anlatılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Boşanmanın mali sonuçları, nafaka, yoksulluk nafakası maddi tazminat, manevi tazminat

## ABSTRACT

In this study, the purpose of pecuniary compensation, non-pecuniary compensation and poverty alimony, as well as its legal nature, conditions, features, payment methods and termination are meticulously examined in detail. Considering the practice, due to the fact that the issue of divorce has been on the agenda recently, the financial consequences of divorce and alimony are discussed with a detailed perspective on the current Supreme Court Decisions.

**Keywords:** Financial consequences of divorce, alimony, poverty alimony, pecuniary compensation, non-pecuniary compensation

## GİRİŞ

Birbirlerine kan bağı, yasal ve duygusal bağlarla bağlı kişilerden oluşan en küçük sosyal yapıtaşına aile denir. Aile toplumun en küçük yapısı olup, toplumun temelini de oluşturmaktadır. Anayasanın 41. maddesi aileyi şu şekilde tanımlamaktadır. “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler alır, teşkilat kurar.”

Kanun koyucu tarafından toplumun temeli olarak kabul edilen aile, kural olarak hukuksal bir işlem olan evlenme sözleşmesiyle kurulmaktadır. Eşler evlilikle birlikte evlenmeden önceki hukuksal statülerinden farklı yeni bir hukuksal statüye kavuşmaktadırlar. Tarafların evlilik birliği kurmak istemesiyle birden çok hukuki durum meydana geldiği gibi, bu birlikteliğin sonlanması yani boşanma ile de birden çok hukuki durum meydana gelmektedir. Bu bağlamda eşlerin ve çocukların, evlilik birliği esnasındaki yaşam konforları, statüleri ve benzeri durumlar mahkemenin vereceği boşanma kararıyla birlikte önemli birtakım değişikliğe uğrayacaktır. Dolayısıyla, hakimın tarafların boşanmalarına dair vermiş olduğu karar, hem eşlerin hem de çocukların hayatında ekonomik, sosyal ve daha birçok farklılıklar meydana getirecektir. Buna bağlı olarak, Türk Medeni Kanunumuz gerek evlilik konusunu gerekse de boşanma konusunu ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir.

Öncelikle “Boşanmanın Mali Sonuçları” isimli yüksek lisans tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde boşanma kavramı, boşanma hususundaki görüş ve ilkeler, Türk Medeni Kanunun kabul etmiş olduğu sistem, boşanmanın kişisel sonuçları anlatılmıştır. Boşanmanın kişisel sonuçları hem eşler açısından hem de çocuklar açısından ayrı ayrı incelenmiştir.

İkinci bölümde ise boşanmanın mali sonuçlarından olan, maddi ve manevi tazminat taleplerinin konusu, maddi ve manevi tazminat talep edilebilmesinin şartları, bu tazminatların kapsamı ve ödenme biçimleri, kusur durumunun maddi ve manevi tazminat taleplerine etkileri, zamanaşımı konuları ayrıntılı olarak Yargıtay içtihatlarıyla birlikte değerlendirilerek, açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise boşanmada nafaka ve yoksulluk nafakası ödenme biçimleri ve nafaka kararlarına uymamanın yaptırımları incelenmiştir. Gündemi epeyce meşgul eden konulardan biri olan yoksulluk nafakasında süre sorununa ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Bu bağlamda Avrupa Aile Hukuku Prensipleri, Alman Hukuku ve İsviçre Hukuku olmak üzere karşılaştırmalı hukukta nafakayı değerlendirirken esas aldığı kıstaslar, bakış açısı ve uygulanması hususları üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda 14 Mayıs 2016 tarihli “Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu dikkate alınarak, süresiz nafakaya dair Doktrinde yer alan güncel tartışmalar dikkate alınmıştır. Nihai olarak ise boşanma kararı verilmesiyle İsviçre Aile Hukukunda uygulama alanı olan, aile konutunun ihtiyacı olan eşe verilmesi karşılığında, nafaka alacağından mahsup edilebilmesi konusu ve Türk Hukukunda’ da yeri olması açısından değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda bölüm “Aile Konutu ve Yasal Mal Rejimi Tasfiyesi ile İlgili İki Mesele” başlığı altında anlatılmıştır. Ana başlığımız “Aile Konutu Kavramı ve Aile Konutunun Tahsisinin Nafaka ile İlişkisi ” şeklinde olmak üzere iki ayrı başlığa ayrılmıştır. İkinci ana başlığımız ise “Yoksulluk Nafakası ile Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişkisi” açıklanmıştır.

# BİRİNCİ BÖLÜM

## BOŞANMA KAVRAMI, BOŞANMANIN SEBEPLERİ, BOŞANMANIN SONUÇLARI

### I. Genel Anlamda Boşanma Kavramı, Boşanma Hususundaki Görüşler Ve Benimsenen İlkeler

#### 1. Boşanma Kavramı

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda<sup>1</sup> (TMK) boşanmanın<sup>2</sup> açık bir tanımı yapılmamakla birlikte birçok şekilde tanımlanmıştır.

Genel olarak boşanma kavramı, Türk Medeni Kanunu'nda gösterilmiş olan boşanma nedenlerinden herhangi birine dayanarak, bir tarafın açmış olduğu boşanma davasının, mahkeme kararı ile tarafların evlilik birliğinin sonlanması şeklinde tanımlanmaktadır<sup>3</sup>.

Buna göre; evlilik kavramı, eşler arasında süreklilik arz eden bir uzlaşmayla birlikte eşlerin birbirine olan bağlılığı olarak tanımlanırken, boşanma kavramı ise eşler

---

<sup>1</sup> 4721 sayılı ve 22.11.2001 kabul tarihli Türk Medeni Kanunu.

<sup>2</sup> Boşanmanın tanımı: Eşlerden birinin boşanma ilamı almasıyla evlilik birliğinin son bulmasıdır. [www.sozluk.com](http://www.sozluk.com), e.t. 21.12.2022.

<sup>3</sup> Gençcan, Ö.U., Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara 2020, s. 88; Dural, M. / Ögüz, T. / Gümüş, A., Türk Özel Hukuku, (Aile Hukuku), Cilt 3, İstanbul 2005, s. 90; Akıntürk, T. / Ateş, D., Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, Cilt 2, İstanbul 2019, s. 235; Kılıçoğlu, A. M., Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2019, s. 88; Öztan, B., Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015, s. 230.

arasındaki bağı mahkeme kararı neticesinde sona erdirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır<sup>4</sup>.

Evlilik kurumu aslında bir medeni hukuk sözleşmesi olduğundan, bu sözleşmeyi sonlanması yani tarafların boşanması da ancak ve ancak kanunda sayılan sebepler dayanak gösterilmek suretiyle mümkün olacaktır. Zira bu temel kuralın altında yatan sebep ise hem evlilik kurumunun hassasiyeti hem de bireylerin herhangi bir hukuki sebebe dayanmadan, bir nevi keyfi bir şekilde evlilik birliğini sona erdirilmemesi gerektiği anlayışı yatmaktadır<sup>5</sup>. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 161. ve 184. maddeleri arasında evlilik birliğini sona erdiren sebepler ve buna bağlı olan koşullar gösterilmiştir.

Nihai olarak, ülkemizde evlilik birliğinin sona ermesi ancak ve ancak tarafların kanunda gösterilmiş olan nedenlerden birini dayanmak suretiyle açacakları boşanma davası ile mümkündür<sup>6</sup>.

Boşanma kararı bozucu yenilik doğuran<sup>7</sup> karar niteliğinde olup, boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte hem evlilik birliği hem de evlilik birliğinin eşlere yüklemiş olduğu hak ve yükümlülükler kendiliğinden sona erecektir.

Boşanmayla birlikte eşlerin nezdinde kişisel ve ekonomik bakımından bir takım değişiklikler meydana gelir. Boşanma kararının verilmesinden sonra eşler, sadece mahkeme hükmünde yer alması koşuluyla boşanmadan doğan tazminat, nafaka gibi

---

<sup>4</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 235.

<sup>5</sup> Tek Ünlüsoy, S., Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 3.

<sup>6</sup> Başpınar, M., Boşanmanın Mali Sonuçları ve Özellikle Maddi ve Manevi Tazminat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 4.

<sup>7</sup> Oğuzman, M.K / Barlas, N., Medeni Hukuk, Vedat Kitapçılık, 24. Baskı, İstanbul 2018, s. 165.

mali konularda da hak ve borç sahibi olabilirler. Boşanma kararı neticesinde eşlerin hukuki anlamda statüsü de değişikliğe uğrar. Zira, eşlerden birinin vefat etmesi, eşlerden birinin ortadan uzunca bir süre kaybolması (gaiplik) evlilik birliğinin hükümsüz olması da bu kapsamdadır<sup>8</sup>.

Boşanma da evlilik kadar eski bir sosyal kurum olup, farklı ve çeşitli sosyal toplumlarda bu hak gerek kanun gerekse de gelenek ve göreneklerle kısıtlanmaya çalışılsa da tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır. Bir nevi uygulanmasında değişiklikler olsa da tam anlamıyla boşanma kurumu ortadan kaldırılamamıştır<sup>9</sup>. Dolayısıyla boşanma kurumunun tarih boyunca birtakım çeşitli dini görüşler ve hukuk kuralları ile farklı biçimlerde uygulama alanı bulduğunu söyleyebiliriz.

Böylece geçmişten günümüze kadar geçen zaman içerisinde evlilik kurumunu düzenleyen kurallar ile evlilik birliğinin sona ermesi ile ilgili olan kurallar birbirine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Roma hukukunda boşanma, evlilik birliğinin tarafların iradesiyle sonlanmasıyla, evlilik birlikteliğinin ortadan kalkması olarak açıklanmıştır. Ayrıca Romalılar, evlilik kurumunun kadın ve erkek açısından özel bir alan olduğu anlayışıyla, evlilik kurumuna çok fazla müdahale etmekten kaçınmışlardır<sup>10</sup>. Dolayısıyla Roma hukukunda boşanma hem kadına hem de kocaya özgü bir hak olduğunu ve bu hakkın tek taraflı irade beyanı ile gerçekleştiği anlayışını görmekteyiz<sup>11</sup>.

---

<sup>8</sup> Serin Of, E., Boşanmanın Mali Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s. 5.

<sup>9</sup> Yıldırım, N., Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri, Sayı 28, S. 59-81, (2004), s. 59-60.

<sup>10</sup> Gönenç, İ. F., “Roma Hukuku’nda Boşanma”, AÜEHFD, Cilt 7, Sayı 1-2, (2003), s. 646.

<sup>11</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 91; Akıntürk / Ateş, s. 236.

İslam aile hukukunda ise evlilik birliğinin sona ermesin de, kendine özgü bir hukuk anlayışının hakim olduğunu görmekteyiz. Zira İslam aile hukukunda boşanma hakkı, kadına verilmemiştir<sup>12</sup>. İslam hukuku anlayışına göre kadının, kocasından isteyerek boşanması gibi bir durum söz konusu değildir. Esas olarak sadece erkeğe tanınan bir hak olan boşanma ile kocanın üç kere “boş ol” kelimesini telaffuz etmesiyle, evlilik birliğinin sona ereceği kabul edilmiştir<sup>13</sup>.

Katolik Kilisesi hukukunun esas prensiplerine göre, 10.yüzyıldan beri evliliğin sona erdirilmesi kesin bir şekilde yasaktır<sup>14</sup>. Buna “boşanma yasağı sistemi” denilmektedir. Boşanma yasağı sistemine göre; boşanma kesinlikle yasaklanmıştır<sup>15</sup>. Katolik Kilisesi Hukukunun benimsediği görüşe göre evlilik, ruhların birleşmesiyle kutsal bir bağ sayılmış olup, bu birlikteliğe son vermek imkânsızdır<sup>16</sup>. Katoliklik kilisesi hukukunun etkisi altındaki diğer devletlerin hukuk sistemlerinde uzunca bir süre boşanmanın yasak olduğu anlayış devam etmiştir<sup>17</sup>.

Anlaşılabacağı üzere, boşanmanın çok eski bir tarihi olup, geçmişten günümüze din ve hukuk alanlarında farklı şekillerde uygulandığını görmekteyiz. Zira Roma Hukukunun, İslam Hukukunun ve Katolik kilisesi hukukunun boşanma konusundaki görüşlerine baktığımızda, boşanmaya her hukuk sisteminin farklı bir bakış açısıyla yaklaştığını görmekteyiz.

---

<sup>12</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 91.

<sup>13</sup> Ünlüsoy, s. 3.

<sup>14</sup> Çakin, A., Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Bilge Yayınevi, Ankara 2007, s. 15; Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 237.

<sup>15</sup> Öztan, s. 236; Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 237.

<sup>16</sup> Demirci, İ., “Türk Medeni Kanununda Düzenlenen Ayrılık Kararının İslâm Hukuku Bakımından Uygulanabilirliği”, Dergiabant, Cilt 10, Sayı 1, (2022), s. 3-4.

<sup>17</sup> Ceylan, E., “İsviçre, Fransa, Belçika, İspanya ve İtalya Hukukundaki Boşanma Sebeplerinin Türk Hukukuyla Mukayesesi ve Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 12, (2018), s. 317.

Kanaatimizce bu bölümde anlaşılan, kimi hukuk sistemlerine göre boşanmak imkânsızken, kimi hukuk sistemine göre üç defa söylenen bir kelime ile kolayca mümkündür. Bazı hukuk sistemleri sadece kocaya boşanma hakkı tanımışken bazı hukuk sistemleri ise hem kadına hem de kocaya boşanma hakkı tanımaktadır. Bu bağlamda, çeşitli hukuk sistemlerine bakıldığında, boşanma kavramına farklı perspektiflerden yaklaşılmasının temel sebepleri arasında başta dini görüşler olmak üzere, gelenekler, görenekler sosyal ve kültürel vb. çeşitliliklerin getirdiği bir bakış açısının hukuka doğrudan veya dolaylı olarak bir yansıması olduğunu söyleyebiliriz. Sonraki bölümde ise boşanma konusuna hakim olan ilkeler incelenecektir.

## **2. Boşanma Hususundaki İlkeler**

Günümüz modern hukuk sistemlerinde evlilik birliğinin yasada düzenlenen bir sebebe dayanarak sona ermesi için boşanma hususundaki birtakım ilkeleri içinde barındırması gerekmektedir. Boşanma sebepleri düzenlenirken birtakım ilkeler göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışmamızın bu bölümünde inceleyeceğimiz boşanma hususunda ilkeler ise; kusur ilkesi, irade ilkesi, temel sarsılma ilkesi, elverişsizlik ilkesi ve fiili ayrılık ilkesi olmak üzere beş temel ilkedен oluşmaktadır. Buna ilaveten karı kocanın boşanmasında çocuğun üstün yararı ilkesinin Türk hukukunda ayrı bir önemli yere sahiptir.

### **2.1. Kusur İlkesi**

Boşanma hususundaki temel ilkelerden ilki kusur ilkesi olup, kusur ilkesine göre; kusurlu olmayan tarafın, kusurlu olan diğer tarafa karşı açmış olduğu boşanma

davasıyla ancak evliliği birliğı sona ermesidir<sup>18</sup>. Bir başka ifadeyle, eşlerden biri evlilik birliğini bozacak nitelikte kusurlu olup, boşanma olayı da bu sebepten vuku bulmuşsa kusur ilkesinin varlığının kabulü gerekir<sup>19</sup>.

Kusur ilkesi anlayışına göre, kural olarak boşanma davasını kusursuz olan eş açabilmektedir. Bununla birlikte boşanmaya hükmedilebilmesi için eşlerden en az birinin kusurlu olması gerekmektedir<sup>20</sup>. Buna göre; evlilik birliğinin sona ermesi için en az bir tarafın kusurunun mevcut olması şarttır<sup>21</sup>. Bu durumun istisnaları mevcuttur. Örneğin, akıl hastalığına bağlı evlilik birliğı sona erecekse, kusur ilkesine göre dayandırılması mümkün olmamaktadır<sup>22</sup>.

Kusur ilkesine yönelik birtakım eleştiriler mevcuttur. Eleştirilere göre, boşanmak için eşlerin birbirine sürekli kusur yükleyeceği ve eşlerin bir kusur olmadan evliliğı sürdürmelerinin mümkün olmadığı hallerde boşanmayı engellediğı düşüncesidir.

Bir başka ifadeyle kusur ilkesi anlayışı, eşlerin birbirlerine karşı kusur bulmaya yahut eşleri kusurlu davranmaya yönlendirmesine sebebiyet verebileceğı tartışma konusudur<sup>23</sup>.

---

<sup>18</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 240; Öztan s. 639; 3444 Sayılı Kanunla EMK'nın 134. maddesinde yapılan değişiklikle daha az kusurlu eşe dava açma hakkı tanınmıştır.

<sup>19</sup> Başpınar, s. 7.

<sup>20</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 240.

<sup>21</sup> Öztan, s. 639.

<sup>22</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 240; Öztan, s. 640.

<sup>23</sup> Velidedeoğlu, H. V., Türk Medeni Aile Hukuku, Nurgök Matbaası, 5. Baskı, Cilt 2, İstanbul 1965, s. 184; Ceylan, Boşanma Sebepleri, s. 320-321; Akıntürk / Ateş, s. 240.

## 2.2. İrade İlkesi

Boşanmanın eşlerden birinin iradesiyle veya her ikisinin ortak iradesine dayanarak gerçekleşmesine irade ilkesi denir<sup>24</sup>. Buna göre, irade ilkesi anlayışı; evlilik birliği tarafların özgür iradesi ile kurulduğu gibi, bu birlikteliğin sonlanmasında da irade dikkate alınmaktadır<sup>25</sup>. Dolayısıyla, irade ilkesinde, evlilik birliğinin sonlandırılmasında eşlerin iradeleri esas alınmaktadır<sup>26</sup>.

Türk Hukukunda 04.05.1988 tarihli ve 3444 sayılı Kanun ile önceki MK. m.134 hükmünde eşlerin karşılıklı anlaşmasına dayanan boşanma, hakimin kararı ve denetimi şartıyla kabul edilmiştir. TMK bu değişikliği m.166/III hükmünde aynen korumuştur. Kanunumuzda irade ilkesine yer verilmesi son derece önemlidir. Zira evlilik birliği tarafların ortak irade beyanı esas alınarak kurulmuştur<sup>27</sup>. Böylece Türk Hukukunda anlaşmalı boşanma irade ilkesinin kapsamında değerlendirilmektedir. Kanaatimizce de nasıl ki evlilik birliğinin kurulmasında tarafların iradesi aranıyorsa, evliliğin sona ermesinde de tarafların iradesi aranması doğru bir yaklaşım olmaktadır.

## 2.3. Temelden Sarsılma İlkesi

Temelden sarsılma ilkesi, karı ve koca açısından evlilik birliği dayanılmaz hale geldiği durumda söz konusu olmaktadır<sup>28</sup>. Evlilik birliği temelden sarsıldığı

---

<sup>24</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 240-241.

<sup>25</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 106.

<sup>26</sup> TMK m. 166/3 Anlaşmalı boşanmanın benimsemiş olduğu ilkedir.

<sup>27</sup> Öztan, s. 642.

<sup>28</sup> Başpınar, s. 9.

durumlarda, kusur şartı aranmaksızın boşanmanın gerçekleşmesi halinde temelden sarsılma ilkesi gündeme gelir<sup>29</sup>.

Bir Yargıtay kararına göre;

*“Yapılan yargılama ve toplanan delillerden, davacı kadın tarafından erkeğe yüklenen aşağılama ve dışlama vakıaları kanıtlanamamış ise de; davalının kasten öldürmeye teşebbüs ve kasten yaralama suçlarından dolayı uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olduğu, bunun sonucu olarak evlilik birliğine ilişkin görevlerini yerine getiremeyeceği anlaşılmaktadır<sup>30</sup>”.*

Evlilik birliğinin yegâne amacı, eşlerin varsa çocukların mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşamasıdır. Temelden sarsılma ilkesine göre, evlilik birliği içerisinde yaşanan durumlar eşler için artık çekilmez hale gelmişse, herhangi bir kusur aranmadan boşanmaya hükmedilmelidir<sup>31</sup>. Böylece hakime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır<sup>32</sup>. Dolayısıyla, evlilik birliği temelden sarsılmış ise, evlilik birliğinin devamı zarar göreceğinden dolayı sürdürülebilirliği zorlaşacaktır.

## 2.4. Elverişsizlik İlkesi

Elverişsizlik ilkesine göre; eşlerden birinin bedensel ya da psikolojik bozukluk yahut hastalığa yakalanması durumu mevcut olduğu takdirde, bu hal artık bir tarafın

---

<sup>29</sup> Akıntürk / Ateş, Aile Hukuku, s. 241; Öztan, s. 121.

<sup>30</sup> Y2.HD, 16.03.2017-2015/21999-2017/2786. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 15.03.2022.

<sup>31</sup> Akıntürk / Ateş, s. 241.

<sup>32</sup> Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 185.

evliliğin getirmiş olduğu bazı yükümlölükleri ifa etmesini engelleyip<sup>33</sup>, diğeri eş için artık bu durum katlanılamaz boyuttaysa, boşanma sebebi olarak kabul edilir<sup>34</sup>. Bir başka perspektiften bakılacak olunursa, elverişsizlik ilkesi; eşlerden birinin evlilik birliğine ilişkin birtakım yükümlölüklerini yerine getiremeyecek durumda olmasından dolayı evlilik birliğinin sona ermesidir<sup>35</sup>. Bu bağlamda, aile düzeni bozulduğunda, bu taraflar açısından üzüntü ve elem yaratacağından, evlilik birliğin devamında da artık yarar söz konusu olamaz<sup>36</sup>.

Örnek vermek gerekir ise; akıl hastalığı, AIDS, kısırlık, cinsel sapkınlık, alkol bağımlılığı gibi durumları sıralayabiliriz<sup>37</sup>. Türk Hukukunda “akıl hastalığı” sebebiyle boşanmayla elverişsizlik ilkesi kabul edilmiştir (TMK.m.165).

Yukarıda vermiş olduğumuz örnekler sınırlı sayıda olmayıp, eşlerden biri herhangi bir başka sebep ile de yükümlölüklerini yerine getirmezse ve bu durum diğeri eş için evlilik birliğini çekilmez hale getirmişse bu ilke gündeme gelir.

## 2.5. Fiili Ayrılık İlkesi

Fiili ayrılık ilkesine göre, eşlerin evliliği devam ettirmelerine dair istekleri kalmadığı, sürekli olarak fiilen ayrı yaşadıklarında, kusur şartı aranmaksızın boşanmalarına hükmedilebilir<sup>38</sup>. Kısaca karı ve koca uzun süredir birlikte aynı konutu

---

<sup>33</sup> Akıntürk / Ateş, s. 242.

<sup>34</sup> Baran Celep, E., Boşanma Davasının Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 9; Akıntürk / Ateş, s. 242; Öztan, s. 642.

<sup>35</sup> TMK m. 165, Akıl sağlığı sebebiyle boşanmanın kabul edildiği ilke.

<sup>36</sup> Akıntürk / Ateş, s. 241.

<sup>37</sup> Akıntürk / Ateş, s. 242.

<sup>38</sup> Gençcan, Ö. U., Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku Yargıtay Uygulaması Bilimsel Açıklama ve En Son İçtihatlar, Ankara 2015, s. 123; Akıntürk / Ateş, s. 242.

paylaşmıyor ve bu durum süreklilik arz ediyorsa boşanmaya karar verilmelidir<sup>39</sup>. Bir nevi eşlerin bu hayat tarzını benimsemeleri, evlilik birliğine ve birlikte yaşamaya devam etmelerine dair bir arzusunun kalmamasıdır (TMK m.166/4 ayrılık sebebiyle boşanmanın kabul ettiği ilkedir.).

Fiili ayrılık ilkesinin uygulama alanı bulması için eşlerin ayrı yaşaması zorunlu unsurdur. Bir başka ifadeyle, bu ilkenin uygulama alanı bulması için esas olan, eşlerin boşanmasına karar verilmesi için, ne kadar süre birlikte aynı konutu paylaşmadıkları ve ne zamandır bir araya gelmediklerinin incelenmesi gerekir<sup>40</sup>.

## **II.Türk Medeni Kanunu’nun Kabul Ettiği Sistem Ve İlkeler**

Türk Medeni Kanunu’nun benimsemiş olduğu temel ilke evlilik birliğinin temelden sarsılması ilkesidir. Bununla birlikte kusur ilkesi ile elverişsizlik ilkesini kabul etmektedir. Bu sebeple, kusur ve elverişsizlik ilkesinin eski TMK’da yer almasıdır. Böylece tek bir ilke olmayıp, kanunumuz birden fazla ilkeyi içinde barındırdığından karma sistem anlayışını benimsemiştir<sup>41</sup>.

Türk Medeni Kanunu’nda boşanma sistemi olarak, hâkim kararı ile boşanma sistemi kabul edilmiş ve boşanma sebepleri tek tek düzenlenmiştir. Buna göre

---

<sup>39</sup> Baran Celep, s. 9.

<sup>40</sup> Akıntürk / Ateş, s. 242.

<sup>41</sup> Saymen, F. H. / Elbir, H. K., Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, Hak Kitabevi, 2. Baskı, Cilt 3, İstanbul 1960, s. 241.

mahkemece dava neticesinde boşanmaya hükmedilirken kanunda sayılı sebepler kendiliğinden incelenmektedir<sup>42</sup>.

Buna göre; boşanma sebepleri Türk Medeni Kanunu'nda sınırlı sayıda düzenlenmiş olup, re'sen incelenir ve emredici niteliktedir<sup>43</sup> diyebiliriz. Boşanmanın nedenleri, TMK'da 161-166. maddeleri uyarınca yer almıştır<sup>44</sup>. Türk Medeni Kanunu'nda yazılı olan boşanma sebeplerinde fiili ayrılık ilkesi, kusur ilkesi, evliliğin temelden sarsılması ilkesi, irade ilkesi ya da elverişsizlik ilkesini görmekteyiz<sup>45</sup>.

Anlaşmalı boşanma davalarında ise; irade ilkesi ve evlilik birliğinin sarsılması ilkesine; akıl hastalığı, elverişsizlik ve evlilik birliğinin sarsılması ilkesine; eşlerin uzun süre ayrı yaşamaları, fiili ayrılık ilkesine; terk, pek kötü muamele veya onur kırıcı davranış, hayata kast, zina, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme şeklindeki boşanma sebepleri de kusur ilkesine dayandığını görmekteyiz<sup>46</sup>. Sonraki bölümde ise boşanma sebepleri incelenecektir.

## 1. Boşanma Sebepleri

Çalışmamızın konusu esasen boşanmanın mali sonuçları olsa da boşanmanın sebepleri, boşanma davası, boşanma kararı ve boşanmanın sonuçlarına değinmek konunun bir bütün olarak anlaşılması bakımından faydalı olacaktır.

---

<sup>42</sup> Fırtına, E., Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2019, s. 10.

<sup>43</sup> Fırtına, s. 10

<sup>44</sup> Helvacı, S., “İsviçre ve Türk Hukukunda Boşanma Sebepleri, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı”, Beta Yayıncılık, S. 1151-1169, (2002), s. 1156.

<sup>45</sup> Gençcan, Tazminat, s. 118; Akıntürk / Ateş, s. 242; Öztan, s. 642.

<sup>46</sup> Gençcan, Tazminat, s. 118; Öztan, s. 642; Fırtına, s. 25.

Boşanmanın, hukuki anlamda mahkeme kararına bağlı olarak evliliğin sona erdirilmesi olduğundan bahsetmiştik. Kanunumuzda boşanma sebepleri sınırlı olarak (numerus clausus) düzenlenmiştir<sup>47</sup>. Kanunda belirtilen boşanma sebeplerine dayanarak, hakim tarafından boşanmaya kanaat getirmesiyle birlikte tarafların evlilik birliği sona erer<sup>48</sup>. Bu bağlamda, kanunda sınırlı sayıda gösterilmiş olan sebepler haricinde, herhangi bir sebebe dayanarak, boşanma davası açılabilmesi Türk mahkemelerinde mümkün değildir<sup>49</sup>.

Türk Medeni Kanunu'nda boşanma sebepleri; konularına göre; genel ve özel sebepler olarak ikiye ayrılmaktadır<sup>50</sup>. Boşanma sebepleri etkilerine göre ise; mutlak boşanma sebepleri ve nisbi boşanma sebepleri olarak ikiye ayrılmaktadır<sup>51</sup>.

Mutlak boşanma sebepleri sadece kanunda gösterilmiş olay gerçekleştiğinde söz konusu olur. Mutlak boşanma nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar; terk, eşlerin anlaşması, zina, hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı davranış, eylemli ayrılık olarak sıralayabiliriz<sup>52</sup>. Somut bir olayda, boşanma davası kanunda sayılı mutlak boşanma sebeplerinden birine dayalı ise, artık ayrıca ortak hayatın çekilmezliği aranmayacaktır<sup>53</sup>. Böylece, hâkime tanınan takdir yetkisi de söz konusu olmayacaktır<sup>54</sup>.

---

<sup>47</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 88; Akıntürk / Ateş, s. 243.

<sup>48</sup> Fırtına, s. 10-11.

<sup>49</sup> Akıntürk / Ateş, s. 243.

<sup>50</sup> Gençcan, Tazminat, s. 119; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91; Akıntürk / Ateş, s. 243.

<sup>51</sup> Ruhi, A. C., Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı, 1. Baskı, Ankara 2004, s.17; Camcı, Ö., Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası Aile İçi Şiddet ve 64 Yeni Yargıtay Kararı İlavesi İle Toplam 238 Yargıtay Kararı, İstanbul 1998, s. 22; Akıntürk/ Ateş, s. 243; Gençcan, Tazminat s. 126; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

<sup>52</sup> Akıntürk / Ateş, s. 243.

<sup>53</sup> Akıntürk / Ateş, s. 243.

<sup>54</sup> Erdem, M., Aile Hukuku, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2019, s. 99; Çakın, s. 23-24; Öztan, Aile Hukuku, s. 644.

Nisbi boşanma nedenlerinde ise kanunda sayılı sebeplerin varlığı yeterli olmayıp, ek olarak diğer eş için hayatın çekilemez olması da gerekmektedir. Bu husus da hakim tarafından ayrıca araştırılmalıdır<sup>55</sup>.

### **1.1. Özel Boşanma Sebepleri**

Özel boşanma sebepleri Türk Medeni Kanunu'nun 161-165. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bunlar; zina, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme veya haysiyetsiz yaşam sürme, terk ve akıl hastalığıdır.

#### **1.1.1. Zina**

Evlilik birliğinin taraflara getirmiş olduğu en önemli yükümlülüklerden biri ise eşlerin birbirine karşı şüphesiz sadakatli davranmasıdır. Eşlerin birbirine sadık olması, cinsel olarak da birbirlerine karşı sadık olmasını beraberinde getirir. Bu bağlamda, zina yapmak sadakat yükümlülüğünü ihlal etmektir<sup>56</sup>.

Zina sözlük anlamı itibariyle, aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır<sup>57</sup>. Zina kusura dayanan, mutlak özel boşanma sebebi olduğundan, zina olayı ispatlandığında ayrıca evlilik birliğinin temelden sarsılıp sarsılmadığına bakılmaksızın boşanma kararı verilir<sup>58</sup>. Bununla birlikte zina eski Türk Ceza Kanununa göre suç olarak düzenlenmiştir.

---

<sup>55</sup> Akıntürk / Ateş, s. 244.

<sup>56</sup> Bor, Y., Evlilik Birliğinin Temelden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Yüksek Lisans Tezi, 2022, s. 12.

<sup>57</sup> [www.sozluk.gov.tr](http://www.sozluk.gov.tr), e.t. 12.01.2023.

<sup>58</sup> Y2.HD, 10.02.2014-2013/20105-2014/2281. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 05.01.2023.

İlgili maddeler aşağıdaki gibidir:

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun iptali istenen 441. maddesi şu şekildedir: "Madde 441- (Değişik: 9/7/1953- 6123/1 m.) Karısı ile birlikte ikamet etmekte olduğu evde yahut herkesçe bilinecek surette başka yerde karı koca gibi geçinmek için başkası ile evli olmayan bir kadını tutmakta olan koca hakkında altı aydan üç seneye kadar hapis cezası hükmolunur. Erkeğin evli olduğunu bilerek bu fiilde şerik olan kadın hakkında da aynı ceza verilir."

Madde 440- (Değişik: 9/7/1953- 6123/1 m.) Zina eden karı hakkında altı aydan üç seneye kadar hapis cezası tertip olunur. Karının evli olduğunu bilerek bu fiilde ortak olan kimse hakkında da aynı ceza hükmolunur.

Anayasa Mahkemesi kanunun ilgili maddesini iptal etmesiyle birlikte, zina ceza hukukunda artık suç olarak kabul edilmemektedir.

AYM 23.09.1996 tarihinde kocanın zinası konusundaki ETCK m. 441'in iptali yönünde karar vermiştir.

İlgili karara göre:

"Kocanın eyleminin zina suçu sayılabilmesi için kadının zinasında aranmayan kimi koşul ve öğelerin aranması, karı karşısında kocaya yasal üstünlük tanınması anlamına gelir. Evlilik birliği içinde kocaya bu tür üstünlük tanımak için haklı bir neden yoktur. Çünkü karşılıklı sadakat yükümlülüğü bakımından karı ile koca arasında fark bulunmamaktadır. Bunun için kocanın basit zinasının cezalandırılmaması, ona kadına

karşı çağdaş anlayışa uymayan bir ayrıcalık tanınmasına yol açarak cinsiyet ayrımını reddeden kadın erkek eşitliğini bozar” şeklindedir.

Bu kararın verilmesinden sonra, sadece kadının zinasının suç teşkil etmesi üzerine, ETCK m. 441 yürürlükte kalmıştır. Bu düzenlemenin ise Anayasa’nın eşitlik ilkesini ihlal etmesiyle Anayasa Mahkemesine iptal edilmesi hususunda başvurulmuştur.

Bu hususta Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin temel hak ve hürriyetler ve bunların cinsiyete dayalı olanların dahil hiçbir ayrıma tabi tutulmadan kullanılmasını düzenleyen hükümlerine aykırılık teşkil etmiştir. AYM, iddiayı haklı görerek düzenlemenin iptaline karar vermiştir<sup>59</sup>. Kanaatimizce de açık bir şekilde cinsiyetçi bir ayırım yapılmıştır. Anayasa Mahkemesince iptal kararı yerinde bir karar olmuştur.

TMK 161. maddesinde ise zina sebebiyle boşanma davası şu şekilde düzenlenmiştir;

“Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.”

---

<sup>59</sup>AYM, 23.06.1998-1998/3-1998/28, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlarbilgi-bankasi>, e.t. 05.01.2023.

Kanundan çıkarılacak sonuç üzerine, zinaya dayalı boşanma davasının ön koşulu, zinada bulunan tarafın evli olmasıdır. Dolayısıyla evlenmeden önceki yaşanan cinsel münasebetler zina kapsamında sayılmayacaktır<sup>60</sup>. Evlilik birliği devam ettiği süreçte tarafların sadakat borcu da devam edecektir<sup>61</sup>. Zina olayı vuku bulduğunda tarafların yükümlülüğü olan sadakat borcu yerine getirilmemiş olacaktır. Mutlak bir boşanma sebebi olarak zina sebebine dayanarak boşanmaya karar verilebilmesi için fiilin cinsel bir birliktelik derece olması gereklidir<sup>62</sup>.

Bir başka ifadeyle cinsel bir ilişki olmadığı takdirde, zinanın varlığından bahsedilemez. Dolayısıyla sadece sohbet veya flört etmek, cinsel birliktelik yaşanmadığından zina olarak sayılmayacaktır<sup>63</sup>.

---

<sup>60</sup> Akıntürk / Ateş, s. 245.

<sup>61</sup> Akıntürk / Ateş, s. 245.

<sup>62</sup> Akıntürk / Ateş, s. 245; Y2.HD, 15.10.2018, 2016-24076, 2018-10959. Dava Türk Medeni Kanunun 166/1. maddesinde düzenlenen evlilik birliğinin sarsılması ve Türk Medeni Kanununun 161. maddesinde düzenlenen zina hukuksal sebebine dayalı olarak açılmış, mahkemece “geçimsizliğe başka bir kadının neden olduğu, erkeğin sadakatsiz olduğu, başka bir kadınla duygusal ilişkiye girdiği, gezdiği ve arkadaşlık yaptığı ancak zina halini gösterir resmi tarihli bir belge olmadığı” gerekçesiyle tarafların Türk Medeni Kanunun 166/1 maddesi gereğince boşanmalarına, zina hukuksal sebebine dayalı davanın ise reddine karar verilmiştir. Zina sebebine dayalı olarak boşanmaya karar verilebilmesi için öncelikle; davalı eşin başka bir kişiyle cinsel ilişkiye girmesinin veya cinsel ilişkinin gerçekleştirildiğine pek muhtemel bakılan bir durum içine girdiğinin kanıtlanması gereklidir. Yapılan soruşturma ve toplanan delillerle; davalı erkeğin dava açılmadan önce başka bir kadınla fotoğraflarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu hale göre Türk Medeni Kanununun 161. maddesinde yer alan boşanma sebebi gerçekleşmiştir. O halde; davacı kadının zina hukuksal sebebine dayalı (TMK m.161) boşanma davasının kabul edilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 05.01.2023.

<sup>63</sup> Öztan, s. 647; Kılıçoğlu, s. 93; Y2.HD, 09.11.2012, 2011/17357, 2012/26603. “Toplanan delillere göre; davalı kadının barışmadan sonraki "Beşir" adlı kimseyle görüşmesinin ise zina aşamasına ulaşmadığı, bu davranışın güven sarsıcı davranış aşamasında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacının Türk Medeni Kanunu'nun 161. maddesinde düzenlenen zina hukuki sebebine dayalı olarak açılmış davasının reddine karar verilmesi gerekirken; yetersiz gerekçeyle kabulü de isabetsiz olmuş; bozmayı gerektirmiştir.”; Y2.HD, 16.09.2014, 2014/1592, 2014/17457, “Dava; boşanma istemine ilişkindir. Davacı-karşı davalı (koca)'nın; birden fazla kadınla cinsel ilişkide bulunduğu, bu kadınlarla yatlarda ve barlarda sık sık birlikte olduğu; yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu eylemler "zina" niteliğindedir. Öyleyse, karşı boşanma davasının, kocanın sübut bulan zinası sebebiyle (TMK. m. 161) kabulü gerekirken, karşı davada da sadece Türk Medeni Kanununun 166/1-2. maddesi gereğince boşanma kararı verilmesi doğru olmamıştır.” [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 05.01.2023.

Zinanın bir defa gerçekleşmiş olması yeterli olup<sup>64</sup>, cinsel birliktelik hem cinsi veya bir hayvan ile gerçekleştiyse, bu durum zinanın varlığına delalet etmez<sup>65</sup>. Ancak haysiyetsiz hayat sürme ya da evlilik birliğinin temelden sarsılması sebebiyle boşanma nedeni olabilir<sup>66</sup>. Bu hususta farklı görüşler de mevcuttur.

KILIÇOĞLU'na göre; ‘‘Bir eşin aynı cinsten başkasıyla cinsel ilişkide bulunmasının zina değil, haysiyetsiz hayat sürme teorisini doğru bulmuyorum. Zina, bir eşin cinsel sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi bakımından farklı sonuçlar doğurmaz. TMK m. 161’de böyle bir sınırlama olmayıp, eşlerden biri zina ederse koşulu boşanma davası için yeterli görülmüştür. Bunun sonucu olarak, her iki halde de zina nedeniyle boşanma hükmünün uygulanması gerektiği kanısındayız’’<sup>67</sup>.

Buna göre; evlilik birliğinin devamı esnasında eşlerden herhangi bir taraf kendi eşi haricindeki birisiyle cinsel münasebet yaşarsa zina fiili gerçekleşmiş olur<sup>68</sup>.

Bu bakış açısının aksine eşlerden birinin aynı cinsten bir kimseyle, cinsel birliktelik yaşamasının zina olmadığını varsayan görüşler de mevcuttur<sup>69</sup>. Kanaatimizce eşlerden biri aynı cins ile cinsellik yaşadığında zina gerçekleşmektedir. Zira Kanunumuz bu durum konusunda herhangi bir sınırlama getirmemiş olup, Yargıtay yaklaşımı da bu yöndedir<sup>70</sup>.

---

<sup>64</sup> Akıntürk / Ateş, s. 245.

<sup>65</sup> Feyzioğlu, F. N. /Özakman, C. / Sarıal, E., Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1986, s. 260.

<sup>66</sup> Öztan, Aile Hukuku, s. 648.

<sup>67</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.116.

<sup>68</sup> Bıçkın, İ., ‘‘Medeni Yasa’da Zina Nedenine Dayalı Boşanma ve Sonuçları’’, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 5, (2006), s. 1884; Öztan, s. 647.

<sup>69</sup> Öztan, s. 647-648; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 106.

<sup>70</sup> Y2.HD, 17.01.2017,2016/6730,2017/565. ‘‘...davacı/birleşen dosya davalısı İsmail T.’un hamamda Ahmet Y. isimli şahıs ile cinsel ilişkide bulunduğu sırada polis tarafından basıldıkları (...) zina eylemi yönünden cinsel ilişkide bulunan şahsın cinsiyetinin bir önem arz etmediği, bu hali ile davacı-birleşen

Cinsel ilişkinin gerçekleştiğini ispat etmek mahkemede ancak somut delillerin varlığıyla mümkündür<sup>71</sup>.

Örneğin; evli olan eşin, bir kimseyle belirli bir anlaşılabilir bir sebep olmadan, ortak konutta birlikte bulunması gibi güçlü delillerin varlığı halinde zinanın gerçekleştiği ispatlanır.

Örneğin; evli kadının, eşi evde yokken, onu işte zannedip, gece yabancı bir adamı evine çağırması zina kabul edilir<sup>72</sup>.

### **1.1.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış**

Türk Medeni Kanunumuzun 162. maddesinde, özel bir boşanma davası olarak, hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış düzenlenmiştir.

TMK m.162 üç fıkradan oluşmakta olup, şu şekildedir:

---

dosya davalısının zina eylemi sübuta ermiş olmakla davalı-birleşen dosya davacısı Saniye T.'un zina nedenine dayalı boşanma davasının kabulüne karar vermek gerekmiştir.”

<sup>71</sup> Akıntürk / Ateş, s. 246.

<sup>72</sup> Y2.HD, 21.4.2015-2015/7518-2015/8189: “Kadının, kocası gece vardiyasında iken saat 24:00 sıralarında ortak konutta bir başka erkekle yakalanmış olması, bu olay sonrasında alınan ifadeler de dikkate alındığında zinaya muhakkak gözüyle bakılmasını gerektiren bir ahval niteliğinde olup, bu durum zinanın varlığına delalet eder. Bu bakımdan kadının zinası ispatlanmıştır. O halde, davalı (koca) tarafından açılan birleştirilen boşanma davasının kabulü ile zina (TMK. m. 161) sebebiyle tarafların boşanmalarına karar verilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ile birleştirilen davanın reddi doğru bulunmamıştır. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 07.01.2023.

“Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve herhâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.”

Bir eşin evlilik birliği içerisinde eşinin hayatına kast etmesi, onu öldürmeye çalışması gibi ciddi davranışlarda bulunmasıdır<sup>73</sup>. Örneğin, eşini öldürme kastıyla ateş ettiği bir durumda, kurşunun karşı tarafa gelmemesi veya eşini zehirlemek kastıyla başka bir şahsı zehirlenmesi vb. durumlar hayata kast edilen hallerdir<sup>74</sup>.

Ancak hayata kast, öldürmeye teşebbüs etmekle olabileceği gibi, eşini intihara yönlendirme veya intihar etmesine yardım etme şeklinde de olabilir<sup>75</sup>. Burada önemli olan nokta, bir eşin diğer eşine karşı ölümle tehditleri, eşinin hayatına kastetmek anlamına gelmemesidir<sup>76</sup>.

Eşe karşı yapılan pek kötü davranışa örnek vermek gerekir ise; eşin özgürlüğünü kısıtlamak, fiziksel şiddet uygulamak, işkence etmek, genelev işletmek, anormal cinsel isteklerde bulunmak veya zorlama gibi davranışları sayabiliriz<sup>77</sup>.

---

<sup>73</sup> Öztan, s. 654; Akıntürk / Ateş, s. 247; Baran Celep, s. 14.

<sup>74</sup> Baran Celep, s. 14.

<sup>75</sup> Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 109.

<sup>76</sup> Gençcan, Tazminat, s. 168; Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 110.

<sup>77</sup> Akıntürk/ Ateş, s. 249; Gençcan, Tazminat, s. 180; Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 110; Öztan, s. 656.

Eşe karşı onur kırıcı davranışa örnek vermek gerekir ise; eşin, diğer eşe karşı söylemiş olduğu onur kırıcı ve haysiyetine yönelik söylemler, küfür etme, hakaret etme gibi davranışları sayabiliriz<sup>78</sup>.

### 1.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

Türk Medeni Kanunumuzun 163. maddesinde, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme sebeplerine dayalı boşanma davası düzenlenmiştir. TMK m.163 şu şekildedir:

“Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.”

Esasen bu boşanma sebebine bakıldığında, boşanma sebebini oluşturan fiiller diğer eşe karşı değildir. Eğer bir eş, diğer tarafın küçük düşürücü suç işlemesi veya haysiyetsiz hayat sürmesi neticesinde utanıyor ve başkaları tarafından aşağılanıyorsa bu madde hükmü uygulanmaktadır<sup>79</sup>. Ayrıca evlenmeden önce eş şayet küçük düşürücü bir suç işlemiş ise konuyla ilgili boşanma davası açma hakkı vermez<sup>80</sup>.

Boşanma sebebinin haysiyetsiz yaşam sürmeye dayalı olup, aynı zamanda haysiyetsiz yaşam süren eşle yaşamak çekilmez hale gelmelidir<sup>81</sup>.

---

<sup>78</sup> Öztan, s. 658; Gençcan, Tazminat, s. 196.

<sup>79</sup> Özüğür, A. İ., Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptal Davaları, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara 2013, s. 122.

<sup>80</sup> Y2.HD, 11.03.2014-2014/3704-2014/5431. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 06.01.2023.

<sup>81</sup> Baran Celep, s. 16.

Her somut olayı kendi içinde değerlendirerek, küçük düşürücü suçu ayrı incelemek gerekir. Genel olarak aşağıda sayılan suç küçük düşürücü suçlar kapsamında yer almaktadır.

- Hırsızlık (TCK m.141 vd.),
- Dolandırıcılık (TCK m.157-158),
- Fuhuş (TCK m.227),
- Cinsel saldırı/ istismar/ taciz (TCK m.102, 103, 105),
- Hileli iflas (TCK m.161),
- Müstehcenlik (TCK m.226),
- Alenen hayasızca hareket (TCK m.225),
- İhaleye fesat karıştırma (TCK m.235),
- Uyuşturucu madde ticareti (TCK m.188),
- Evrakta sahtecilik (TCK m.204 vd.),
- İftira, suç üstlenme, suç uydurma, yalan tanıklık gibi adliye karşı suçlar.

Hakim tarafından tarafların boşanmasına karar verilmesi için, yukarı yazılı olan suçların bir kez işlenmesi yeterli olup, aynı suçun birden çok kez işlenmesi ya da başka küçük düşürücü suç işlenmesi zorunlu değildir<sup>82</sup>.

Haysiyetsiz hayat sürme ise evlilik birliği içerisinde, devamlı nitelikte toplumsal açıdan şeref, namus gibi konulara aykırı şekilde yaşamak diyebiliriz<sup>83</sup>.

---

<sup>82</sup> Or, s. 139; Y2.HD, 19.03.2015-2014/20560-2015/4947 “Davalının, on iki yaşında bir kız çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu, suçu sabit görülerek bundan dolayı ceza aldığı yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır. Mahkemece, ‘’ davalının bu suçu bir kere işlemiş olmasının tek başına boşanmaya neden olmayacağı vicdani kanaatine varıldığı, bu durumun evliliği diğer eş bakımından çekilmez hale getirdiğinin ispatlanması gerektiği, bu yolda delil getirilmediği’’ gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Dava Türk Medeni Kanunun 163’üncü maddesinde yer alan ‘‘küçük düşürücü suç işleme’’ sebebine dayanılarak açılmıştır. İşlenen suçun niteliğine göre davacının dava açması karşısında onunla birlikte yaşaması kendisinden beklenemeyeceği açık ve tartışmasızdır. Boşanma sebebi gerçekleşmiştir. Davanın kabulü gerekirken, isteğin reddi doğru görülmemiştir. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 06.01.2023.

Örnek vermek gerekir ise; uyuşturucu tacirliği yapmak, alkole düşkünlük, genelev işletmek gibi durumları sıralayabiliriz<sup>84</sup>. Boşanma davasının, küçük düşürücü suç işlenmesi sebebine dayanarak açılması için ceza mahkemesince ceza verilmesi gerekli değildir<sup>85</sup>.

#### 1.1.4. Terk

Özel boşanma davası olarak terk Türk Medeni Kanunumuzun 164. maddesinde düzenlenmiştir.

TMK m.164/1 hükmüne göre: taraflardan biri, evlilik birliğinden doğan ödevlerini ifade etmemek için, diğerini terk ettiği veya haklı bir sebep olmaksızın müşterek konuta dönmediği zaman bu ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve talep üzerine mahkemece veya noter tarafından yapılan ihtarla cevap verilmediğinde, terk edilen eş, boşanma davası açma hakkına haiz olur. Diğerini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmadan müşterek konuta dönmesine izin vermeyen eş de terk etmiş olur.

---

<sup>83</sup> Y2.HD, 11.04.2018-2016/14732-2018/483. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni geciktirici sebeplere ve özellikle mahkemenin de kabulünde olduğu üzere davalı erkeğin davacı kadının ilk evliliğinden olan kızı ile cinsel ilişki yaşadığı ve bu eylemin TMK' nın 163. maddesinde geçen haysiyetsiz hayat sürme niteliğinde olduğu, bu nedenle mahkemece TMK' nın 163. maddesine göre verilen boşanma kararında bir isabetsizliğin olmadığına anlaşılmaya göre davalı erkeğin aşağıdaki bent kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.

<sup>84</sup> Öztan, s. 665.

<sup>85</sup> Öztan, s. 662.

Boşanma sebeplerinden terk kavramından anlaşılan; eşlerden birisinin diğerini terk etmiş, birlikte yaşamayı sonlandırmış, bir arada yaşadıkları evden ayrılmış ve geri gelmemiş olması aranmıştır<sup>86</sup>.

Madde hükmünden anlaşılaçağı üzere; evlilik birliğinin devamı sırasında, eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlölüklerine yerine getirmeyerek, ortak konutu terk eder ya da haklı bir neden olmadan ortak konuta dönmez ve her halükarda da ayrılık süreci altı aydan fazla devam eder ise, terk edilen eş, terk eden tarafa ortak konuta dönmesi için ihtar çeker<sup>87</sup>. Şayet; bu ihtarname de sonuçsuz kalırsa, terk edilen eş, terk eden eşe karşı boşanma davası açma hakkına haiz olur<sup>88</sup>.

Eşlerin birlikte yaşama yükümlölüğü altında olması, TMK m.185/3 hükmüne dayanmaktadır. Eşlerden biri ortak konutu terk etmesinin neticesi, birlikte yaşama yükümlölüğünü de ihlalidir<sup>89</sup>. Boşanma sebeplerinden biri olan terkin ilk şartı, eşlerin birlikte yaşadığı ortak konuta girmemesidir<sup>90</sup>.

Boşanmanın terk sebebine dayanarak açılmasının bir başka koşulu ise; terk eden tarafın ayrı yaşamasının hukuken geçerli olmamasıdır. Bir başka ifadeyle, eğer terk

---

<sup>86</sup> Aksoy, E. E., Boşanmanın Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2021, s. 15; Akıntürk / Ateş, s. 254.

<sup>87</sup> İhtarın samimi ve evlilik birliğin devamına ilişkin olması gerekir, aksi halde dava reddedilecektir. Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 113; Kılıçoğlu, s. 104.

<sup>88</sup> Köseoğlu, B. / Kocaağa, K., Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler Yargı İçtihatları, Ekin Yayınevi, Nisan 2011, s. 21; Öztan, s. 646.

<sup>89</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 100; Akıntürk / Ateş, s. 255.

<sup>90</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 113; Toplanan delillerden ve dosya kapsamından, tarafların ...birlikte otururken davalı kadının ortak haneden ayrılarak kızının yanına taşındığı, davacı erkeğin de ... annesinin yanına gelerek 3 yıl ... yaşadığı, daha sonra ... taşındığı ve en son ... x yerleştiği, ... ev kiralarak eşine ... 2. Aile Mahkemesinin 2014/448 D. İş esas sayılı kararı ile eve dön ihtarında bulunduğu anlaşılmaktadır. Davalı kadın, tarafların birlikte seçtikleri (TMK m.186) veya Türk Medeni Kanununun 188. Maddesindeki şartların oluşması sebebiyle eşlerden biri tarafından seçilen ya da hakim tarafından belirlenen (TMK m.195) bağımsız bir eve davet edilmemiştir. Şu hale göre; davalı kadın ihtara uymamakta haklıdır. Davacı erkeğin terk hukuki sebebine dayalı boşanma davasının reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir. Y2.HD, 19.03.2018-2016/14365-2018/3488.

eden eş, ortak konutu terk etmekte haklı ise, terk sebebiyle boşanma gerçekleşemez. Bazı hallerde ayrı yaşamak hukuka uygundur. Karı kocanın ortak konutta bulundukları sürece küs olmaları, konuşmamaları yahut aynı odada uyumamaları terk kapsamında sayılmayacaktır<sup>91</sup>.

#### 1.1.5. Akıl Hastalığı

Akıl hastalığı TMK m.165 hükmünde nisbi boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. TMK m.165 hükmü şu şekildedir:

“Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir.”

Madde metninden anlaşılaçağı üzere; evlilik birliğinin devamı sürecinde, eşlerden birinin, akıl hastası olması ve bu hastalığın şifasının da mümkün olmaması durumunda, adli rapor ile belgelenmek suretiyle diğer eş, akıl hastalığı sebebine dayanarak boşanma davası açabilir<sup>92</sup>. Bu sebebe dayanarak, boşanma davasının açılmasının bir diğer koşulu ise, diğer eş açısından bu durumun çekilmez hale gelmesinin zorunlu olması gerekir<sup>93</sup>.

Yargıtay’ın bu hususta güncel bir kararına göre<sup>94</sup>: ...Akıl hastasına bağlı olarak evlilik birliğinin sonlanması için, akıl hastalığının müşterek hayatı diğer eş bakımından çekilmez hale getirmesi ve hastalığın geçmesinin imkan olup olmadığının resmi sağlık

---

<sup>91</sup> Aksoy, s. 15.

<sup>92</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 106.

<sup>93</sup> Öztan, s. 675; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 106; Or, s. 350.

<sup>94</sup> Y2.HD, 31.05.2018-2018/3075-2018/7120.

kurulu raporuyla tespit edilmesi gerekir. Mahkemece akıl hastalığı hukuki sebebi ile boşanmaya karar verilmiş ise de; ... Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Bilirkişi Kurulundan alınan sağlık kurulu raporunda, davalının akıl hastalığının geçmeyeceği şeklinde, bir açıklama yoktur. Böylece bu rapor yetersiz olup, karar verilemez. Buna göre; davalı erkek bakımından, tam teşekküllü devlet hastanesi veya üniversite hastanesinden, davalı erkeğin akıl hastası mı değil mi olduğuna dair ve başka bir hastalık var ise, bu hastalığın diğer eş yönünden çekilmezlik unsuru taşıyıp taşımadığı ve hastalığın geçip geçmeyeceği, hususunda sağlık kurulundan rapor alınarak, çıkan sonucuna uygun olarak hüküm kurmak gerekir.

Örneğin; şizofreni, paranoyaklık gibi akıl hastalıkları olabilir<sup>95</sup>. Bir tarafın akıl hastalığı devam ettiği takdirde, akıl hastalığı nedeniyle boşanma davası açılabilir. Kanun koyucu, bu sebebe dayalı boşanma davası için hak düşürücü süre düzenlememiştir<sup>96</sup>.

## 1.2. Genel Boşanma Sebepleri

Özel boşanma nedenleri, hususi bir durumla yahut olayla ilişkili olmasına karşın, genel boşanma nedenleri, genellikle birden fazla olayın bir araya gelmesiyle oluşan durumlar bütünüdür<sup>97</sup>. TMK'nın ilgili maddesine göre, kusur koşuluna bakılmadan, evlilik birliğinin temelinden sarsılması düzenlenmiştir. Genel boşanma sebepleri; evlilik

---

<sup>95</sup> Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle dosya içinde bulunan Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin 10.08.2010 tarihli resmi sağlık kurulu raporunda, davalı kocanın rahatsızlığının şizofreni olduğunun belirtildiği, bu tür hastalığın iyileşmesine olanak bulunmadığının anlaşılmasına göre, yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı harcın temyiz edene yükletilmesine, peşin alınan harcın mahsubuna ve 119.00-TL temyiz başvuru harcı peşin alındığından başkaca harç alınmasına yer olmadığına, işbu kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi. Bknz. Y2.HD, 14.01.2014- 2013/18496-2014/346.

<sup>96</sup> Baran Celep, s. 20.

<sup>97</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 117; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 107; Akıntürk / Ateş, s. 260-261.

birliğinin temelden sarsılması, eşlerin anlaşması ve ortak hayatın yeniden kurulamamasıdır<sup>98</sup>.

### 1.2.1. Evlilik Birliğinin Temelden Sarsılması

TMK'nın 166.maddesinde kusur koşula bakılmaksızın, nisbi boşanma nedeni olan evlilik birliğinin temel sarsılması düzenlenmiştir. TMK m.166 hükmünün 1. ve 2. fıkraları şu şekildedir:

“Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.”

Madde metninden anlaşılacağı üzere; ortak hayata devam ettirmeleri, eşlerden beklenmeyecek derecede, ciddi anlamda sarsıldığı taktirde, eşlerden biri boşanma davası açabilir<sup>99</sup>. Evlilik birliğinin sarsılması konusu; boşanma nedeninin önemi, uygulama alanının oldukça geniş olması gibi nedenlerden ileri gelmektedir<sup>100</sup>.

---

<sup>98</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 49; Akıntürk / Ateş, s. 261.

<sup>99</sup> Öztan, s. 680; Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 119; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 107.

<sup>100</sup> Akıntürk / Ateş, s. 261.

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle açılan boşanma davası<sup>101</sup>, genel bir boşanma nedenine dayanmakta olup, evlilik birliğini temelden sarsan fiiller tek tek madde metninde açıklanmamıştır. Dolayısıyla, evlilik birliğini sarsan fiiller, her bir somut olaya göre kendi içinde değerlendirmeye tabi olacaktır<sup>102</sup>. İlk olarak, evlilik birliğinin neden sarsıldığının ortaya konulması gerekir. Ardından bu durumların evlilik birliğini katlanamaz hale getirdiğinin ispatı gerekmektedir<sup>103</sup>.

Evlilik birliğinin temel sarsılması, eski ismiyle “şiddetli geçimsizlik” olarak geçmektedir. Eşlerin arasında gerçekten önemli sorunların olması, geçinmekte güçlük çekmeleri veya anlaşmazlık bulunması durumunda eşler arasında evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ifade edebiliriz<sup>104</sup>.

Örneğin; bir eşin alkole çok düşkün olması, anormal derece eşini kıskanma hali, sadakat yükümlülüğüne aykırı fiiller, kumar bağımlılığı, eşine karşı hakaret etme gibi durumlardır<sup>105</sup>. Bu bağlamda, evliliğin sürmesi halinde, bir tarafın manevi değerlerinin telafisi mümkün olmayacak şekilde ihlal edilmesi gibi bir durum söz konusu olduğu takdirde, evliliğin taraflar açısından çekilmez hale geldiği mahkemece kabul edilmektedir<sup>106</sup>.

---

<sup>101</sup> Nispi bir boşanma sebebi olup, eşlerden her ikisi de kusurlu olabilir. Öztan, s. 679.

<sup>102</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 107.

<sup>103</sup> Öztan, s. 679-680; Or, s. 386; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 108; Akıntürk / Ateş, s. 262.

<sup>104</sup> Or, s. 386.

<sup>105</sup> Firtına, s. 36. Yapılan yargılama ve toplanan delillerden, mahkemece davacı-davalı erkeğe yüklenen kusurlu davranış yanında, davalı-davacı kadının da davacı- davalı erkeğe hakaret ettiği anlaşılmaktadır. O halde taraflar arasında ortak hayatı temelinden sarsacak derecede ve birliğin devamına imkan vermeyecek nitelikte bir geçimsizlik mevcut ve sabittir. Olayların akışı karşısında davacı- davalı erkek de dava açmakta haklıdır. Bu şartlar altında eşleri birlikte yaşamaya zorlamanın artık kanunen mümkün görülmemesine göre, davacı-davalı erkeğin boşanma davasının da kabulü ile boşanmaya karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile erkeğin davasının reddi doğru görülmemiştir. Y2.HD, 05.02.2018-2016/10472-2018/1320.

<sup>106</sup> Ceylan, E., Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, s. 24; Öztan, s. 686; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 120.

Ayrıca Türkiye’de evlilik birliğinin temelden sarsılmasına dair boşanma davası %90’dan fazlasını oluşturduğunu belirtmekte fayda var<sup>107</sup>. Genel boşanma sebeplerinden bir diğeri ise, eşlerin karşılıklı irade beyanlarıyla uygun olarak anlaşmasıdır.

### 1.2.2. Eşlerin Anlaşması

Türk Medeni Kanunumuzun 166. maddesinin üçünü fıkrasında anlaşmalı boşanma düzenlenmiştir.

TMK m.166/3 hükmü uyarınca; “Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.”

Madde metninden de anlaşılacağı üzere; boşanma davalarında geçerli olan tarafların ikrar ettiği hususlar hakimi bağlamayacağı kuralı, anlaşmalı boşanma

---

<sup>107</sup> Akıntürk / Ateş, s. 261-262., ...davalının aşırı alkol tükettiği ve alkol aldığı anda agresif davranışlar içine girmek suretiyle birlik görevlerini ihmal ettiği anlaşılmaktadır. Bu halde taraflar arasında ortak hayatı temelden sarsacak derece ve birliğin devamına imkan vermeyecek nitelikte bir geçimsizlik mevcut ve sabittir. Olayların akışı karşısında davacı, dava açmakta haklıdır. Bu şartlar altında eşleri birlikte yaşamaya zorlamanın artık kanunen mümkün görüşmemesine göre, boşanmaya (TMK m. 166/1) karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile davanın reddi doğru değil ise de; ilk incelemede, bu durum gözden kaçırılmış ve davanın reddine dair mahkeme hükmünün onanmasına karar verilmiştir. Açıklanan sebeplerle davacının karar düzeltme isteminin kabulüne; Dairemizin temyiz incelemesi sonucu verilen 2017/217 esas, 2018/12153 karar ve 31.10.2018 tarihli ilamının boşanma ve fer’ileri yönünden onanması kısmının kaldırılmasına ve davanın kabulüne karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir (HUMK m. 440-442). Y2.HD, 04.11.2019- 2019/2806- 2019/10757.

davalarında geçerli değildir. Zira her iki eşin de boşanmayı kabul ettiğine dair beyanı hakimi bağlayacaktır<sup>108</sup>. Dolayısıyla kanun koyucunun amacı ortak hayatı devam ettirme konusunda ruhen ve inançlarını yitirmiş olan ve buna bağlı olarak da boşanmayı arzulayan eşlerin hukuki olmayan yollara başvurmasının önüne geçilmiştir<sup>109</sup>. Anlaşmalı boşanma davasında esas olan nokta tarafların anlaşmaları olup, somut olay bakımından kusurları önem arz etmemektedir. Ayrıca nafaka ve mali yükümlülükler hususunda temyiz yolu açık değildir<sup>110</sup>.

Tarafların anlaşmalı boşanma protokolünde boşanmanın mali sonuçları bakımından ortak mutabakata varır ve bu düzenleme anlaşmalı boşanmanın maddi koşullarını içermektedir. Hakimce bu hususlar re'sen göz önünde bulundurulması gerekmektedir<sup>111</sup>. Bu hususlar protokolde açık bir şekilde yazmıyorsa, hakimin anlaşmalı boşanmaya karar vermesi mümkün değildir.

### **1.2.3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması**

Doktrinde “fiili ayrılık” ya da “eylemli ayrılık” olarak geçen ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle boşanma davası hali Türk Medeni Kanunumuzun 166/4 hükmünde düzenlenmiştir<sup>112</sup>.

---

<sup>108</sup> ...Davalı davayı “kabul” etmekle birlikte, taraflar arasında boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hususunda bir anlaşma mevcut değildir. Türk Medeni Kanunun 166/3. maddesi gereğince boşanma kararı verilebilmesinin şartları davada gerçekleşmemiştir. Bu durumda, tarafların gösterdikleri ve mahkemece de toplanmış delillerin, Türk Medeni Kanununun 166/1-2 maddesi çerçevesinde değerlendirilerek hasıl olacak sonuca göre hüküm kurulması gerekir. Bu husus nazara alınmadan “anlaşmalı boşanma şartları oluştuğundan” söz edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır. Y2.HD, 07.04.2015-2014-22032- 2015/6770.

<sup>109</sup> Öztan, s. 699; Akıntürk / Ateş, s. 269.

<sup>110</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 111- 113; Fırtına, s. 37.

<sup>111</sup> Aksoy, s. 19.

<sup>112</sup> Fırtına, s. 38.

TMK m.166/4 hükmü uyarınca, boşanma davası açılmış ve reddedilmiş olduğu durumlarda, eşlerin tekrardan evlilik birliklerine devam etme maksadıyla bir araya gelememeleri ve bu halin de üç yıl boyunca devam ettiğinde, evlilik birliğinin temelden sarsıldığı kabulü gerekir<sup>113</sup>.

Kanun önceden açılmış boşanma davasının reddedilmesini aramakta olup, boşanma davasının reddinde hangi özel şarta dayandığını bakmamaktadır. Dolayısıyla; bir boşanma davası feragatle sonuçlanmış olsa dahi şartlar gerçekleştiğinde ortak hayatın yeniden kurulamaması nedeniyle açılacak davaya dayanak olur<sup>114</sup>. Sonraki bölümde ise boşanma davası anlatılacaktır.

## **2. Boşanma Davası**

### **2.1. Genel Olarak**

Boşanmadan söz edilebilmesi için öncelikle hukuken tanınan bir evlilik birliği varlığı gerekmektedir<sup>115</sup>.

---

<sup>113</sup> Or, s. 741; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 114; Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 743; Öztan, s. 700.

<sup>114</sup> Or, s. 742; Dava Türk Medeni Kanununun 166/son maddesi uyarınca fiili ayrılık boşanma hukuki sebebine dayalı olarak açılmıştır. Davalı- davacının daha önce açtığı boşanma davası feragat sebebiyle reddedilmiş, feragat tarihinden itibaren boşanma davasının açıldığı 12.06.2014 tarihine kadar üç yıl geçtiği, bu süre içinde ortak hayatın yeniden kurulamadığı toplanan delillerle gerçekleştiğine göre, Türk Medeni Kanununun 166/son maddesi koşulları erkeğin davası bakımından oluşmuştur.... Feragat davaya son veren bir taraf usul işlemidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunun 311. maddesi uyarınca feragat kesin hüküm gibi sonuç doğurur. Somut olayda tarafların feragatten sonra bir araya gelmedikleri sabittir. Bu itibarla, davacı- davalı erkeğin boşanma davasının kabulü gerekirken, delillerin takdirinde hataya düşülerek yetersiz gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. Y2.HD, 15.02.2016-2015/12421-2016/2579.

<sup>115</sup> Baran Celep, s. 26-27.

Türk Medeni Kanununun 167. maddesi hükmü gereğince; “Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir.”

Kanun koyucu, boşanma davasının konusunu boşanma ya da ayrılık olarak düzenlemiştir. Türk Hukukunda boşanma davası bozucu yenilik doğurucu dava olup, ancak hakim kararı ile tarafların evlilik birliği sona erer<sup>116</sup>.

Çalışmamızın bir önceki bölümünde yer alan boşanma sebeplerinden birine dayanak göstermek suretiyle, boşanma davası açan tarafın, hakimden boşanma veya ayrılık kararı verilmesini talep etme hakkı vardır. Boşanma davası ile ayrılık davasının nedenleri birbirinden farklı değildir<sup>117</sup>.

Türk Medeni Kanununun 170. maddesi hükmüne göre; kanundaki boşanma sebepleri kanıtlanırsa, mahkeme boşanmaya veya ayrılığa dair hüküm kurar. Dava konusu sadece ayrılık ile ilgiliyse, tarafların boşanmasına dair hüküm kurulamaz. Ancak dava konusu boşanmaya dair ise, ortak hayatın yeniden kurulması ihtimali var ise, ayrılığa karar verilebilir.

Boşanmadan bahsedebilmek için her şeyden önce ortada hukuken geçerli bir evlilik birliği olmak zorundadır<sup>118</sup>. Dolayısıyla taraflar arasında geçerli bir evlilik birliği söz konusu değil ise, boşanma davası gündeme gelmeyecektir.

---

<sup>116</sup> Oğuzman, M. K. / Barlas, N., Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, On iki Levha Yayınevi, İstanbul 2015, s. 163.

<sup>117</sup> Akıntürk / Ateş, s. 275; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 117.

<sup>118</sup> Baran Celep, s. 26.

Bununla beraber hakim, ortak hayatın tekrar kurulması ihtimaline görür ise, boşanmaya karar vermeyip, ayrılığa da karar verebilir<sup>119</sup>. Anlaşılacağı üzere, boşanma eşlerin evlilik birliğini ortadan kaldırmakta olup, mahkemece ayrılık kararı verilmesi halinde ise karı kocanın evlilik birliğine bir sürede olsa ara vermelerini anlamına gelmektedir<sup>120</sup>.

Şayet; dava ayrılık sebebiyle açıldıysa, hakim tarafından boşanma hükmü verilmeyecektir<sup>121</sup>. Esasen kanun koyucunun yegane amacı evlilik gibi önemli bir kuruma, bir şans daha vererek, taraflar açısından yeniden aile ortamının ve huzurunun sağlanmaya çalışılmasıdır.

Öğretiye göre, boşanma davası TMK’ da düzenlenmiş olan boşanma nedenleri uyarınca, evlilik birliğinin sona erdiren ve bununla birlikte bir takım fer’i nitelikte tedbirlere karar verilmesini sağlayan, bozucu yenilik doğuran davalardandır<sup>122</sup>.

## 2.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Boşanma davalarında görevli olan mahkeme aile mahkemeleridir<sup>123</sup>. Aile mahkemesi yok ise, asliye hukuk mahkemeleri, boşanma davalarına aile mahkemesinin yerine geçer. Mahkeme tarafından göre ilişkin konular re’sen dikkate alınır” (4787 s. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 4/II).

---

<sup>119</sup> Akıntürk / Ateş, s. 275; Öztan, s. 709 vd.; Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 129.

<sup>120</sup> Feyzioğlu / Özakman / Sarıal, s. 333.

<sup>121</sup> Fırtına, s. 39; Öztan, s. 709. Y2.HD, 05.11.2003-2003/13419-2003-14983. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 12.01.2023.

<sup>122</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 474; Baran Celep, s. 32.

<sup>123</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 322; Or, s. 355.

Boşanma davasının nerede görüleceğine dair hüküm Türk Medeni Kanunu'nun 168. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Yetkili mahkeme ise, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK. m. 6/ I). İstisnai olarak boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydır birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

Kanun koyucu davacıya, ya eşlerden birinin yerleşim yeri ya da son altı aydan beri müşterek oturdukları yer mahkemesi olmak üzere seçim hakkı tanımıştır. Davalı yan, mahkemenin yerinde açılmadığını düşündüğü takdirde yetki itirazı yaptığında, hakim tarafında bu husus incelenecektir. Ayrıca eşlerden biri, duruşmaların gizli yapılmasını talep edebilir, bu talep mahkemece uygun görülür ise duruşmaların gizli yapılmasına karar verilir<sup>124</sup>.

### **2.3. Yargılama Usulü**

Boşanmada yargılama usulü 6100 sayılı HMK'da düzenlenmiştir. Özel hükümler ise Türk Medeni Kanununun 184. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmediğçe, bunları ispatlanmış sayamaz.

2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek re'sen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.

---

<sup>124</sup> Akıntürk / Ateş, s. 280-282; Fırtına, s.42; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 157.

3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.

4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.

5. Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz.

6. Hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.”

İlk fıkradan da anlaşılacağı üzere; hakimin vicdani kanaati son derece önemlidir. Zira, hakim boşanma davasındaki hususlardan tam anlamıyla, vicdanen emin olmadığı sürece, boşanma davasını kabul etmeyecektir.

Yemin ve ikrar, boşanma davalarında hakimi bağlamayacaktır. Mahkemece tarafından, somut olay bir bütün olarak ele alınır. Tüm iddialar, tanıkların beyanları, deliller, dosya içerisinde mevcut bilirkişi raporları gibi tüm olgular neticesinde hakim vicdanen, serbest iradesiyle boşanma davasına nihai olarak karar verir<sup>125</sup>.

Boşanma davasının devamı esnasında; tazminat, nafaka, velayet gibi konularda taraflar uzlaşarak, sözleşme hazırlayıp mahkemeye sunabilirler. Sözleşmenin geçerlilik şartı, hakimin onayına bağlı olmaktadır. Şayet, hakim sözleşmeyi, hukuki açıdan uygun bulmazsa onaylamayabilir. Burada hakimin takdir yetkisi söz konusudur<sup>126</sup>.

---

<sup>125</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 157; Akıntürk / Ateş, s. 282; Fırtına, s. 42-43.

<sup>126</sup> Fırtına, s. 42-43.

## 2.4. Boşanma Davasında Geçici Önlemler

Boşanma davası açıldığında, dava devamı esnasında mahkemenin alması gereken geçici önlemler bulunmaktadır. Boşanma davalarında geçici önlemler Türk Medeni Kanunumuzun 169. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.”

Boşanma davası açıldığında mahkemece;

- Eşlerin barınmasına,
- Eşlerin geçimine,
- Eşlerin mallarının yönetimine,
- Çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemler re' sen alınır.

Yukarıda yazılı olan geçici önlemler sınırlı sayıda olmayıp, mahkeme tarafından başkaca geçici önlemler de alınabilir<sup>127</sup>.

Bu tedbirler dava devam ettiği müddetçe geçici şekilde uygulanmaları ve eşler talep etmemiş olsa dahi hakimce kendiliğinden hüküm kurulmalıdır. Bu bağlamda, Türk Medeni Kanunu'nun 169'uncu maddesinde gösterilmiş olan önlemler sürekli nitelikte olmayıp, ancak boşanma veya ayrılık davası devam ettiği süreçte geçerlidir. Böylece,

---

<sup>127</sup> Örneğin Çocuk malları ile ilgili önlemler, eşlerin borçlularına diğer eşe ödememe talimatı verme, tasarruf yetkisinin sınırlandırılması gibi önlemler örnek verilebilir. Bkz. Ünlüsoy Tek, s. 17.

verilmiş olan geçici önlem kararları hakimce uygun olduğu takdirde değiştirilebilir yahut birtakım başka geçici önlemler de alınabilir<sup>128</sup>.

Özetle, geçici önlemler dava sürdüğü müddetçe geçici olarak uygulanır, herhangi bir süreklilik arz etmez. Ayrıca eşler talep etmese dahi hakim tarafından kendiliğinden hükmedilir. Sayılı geçici önlemler ihtiyati tedbir kapsamında<sup>129</sup> olup, sadece asli hükümle birlikte temyiz edilir.

#### **2.4.1. Eşlerin Barınması**

Boşanma davasıyla birlikte ilk gelen geçici önlemlerden biri, eşlerin barınmasına ilişkin olup, davanın açılmasıyla birlikte aile konutunu hangi eşin kullanacağı sorunu gündeme gelir<sup>130</sup>. Hakim tarafların ekonomik durumuna, barınma ihtiyacına göre takdiren bir değerlendirme yapacaktır<sup>131</sup>.

Boşanma (veya ayrılık) davasıyla, tarafların dava süresince diğerinden farklı yerde hayat kurma hakkı vardır. Böylece eşlerin barınması sorunu gündeme gelecektir. Hakimce aile konutunda kimin oturacağına karar verilir. Dolayısıyla hakim eşlerin barınması hususundaki bu geçici önlemi serbestçe takdir eder. Bu hususta karar verileceği zaman eşlerin mevcut mali durumlarını, o an ki ihtiyaçları da göz önünde bulundurarak değerlendirme yapacaktır<sup>132</sup>.

---

<sup>128</sup> Akıntürk / Ateş, s. 283; Öztan, s. 740 vd.

<sup>129</sup> Velidedeoğlu, H. V., Ailenin Çilesi Boşanma, Çağdaş Yayıncılık, İstanbul 1976, s. 246; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 119.

<sup>130</sup> Ünlüsoy Tek, s. 17.

<sup>131</sup> Ceylan, Boşanma, s. 39; Akıntürk / Ateş, s. 286; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 120.

<sup>132</sup> Öztan, Aile, s. 746 vd.; Velidedeoğlu, Ailenin Çilesi, s. 274; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 135.

#### 2.4.2. Tedbir Nafakası

Uygulamada boşanma davalarında en çok karşılaşılan geçici önlem ise tedbir nafakasıdır. Boşanma davasının açılmış olmasıyla, eşlerin aynı evde yaşama yükümlülüğü sona ermektedir. Boşanma davasının devamı sırasında, ekonomik olarak kendini idame ettirmeyecek olan tarafa, ekonomik durumu uygun olan eş tarafından ödenecek maddi destek diyebiliriz<sup>133</sup>. Talebe bağlı kalmadan, mahkeme tarafından re'sen hükmedilir<sup>134</sup>.

TMK m. 169'da "geçici önlemler" madde kenar başlığı ile yer alır. Bu hükmeye göre: Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri resen alır (TMK m. 169).

Yoksulluk ve iştirak nafakasının, boşanma davasının devamı sırasındaki eşin geçinmesi için verilen para ödemesine tedbir nafakası denir<sup>135</sup>. Boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte kadın açısından yoksulluk nafakası, çocuk açısından ise iştirak nafakası olarak adlandırılmaktadır. Esasen tedbir nafakasına, kısaca yoksulluk ve iştirak nafakasının, boşanma davasının kesinleşmesinden önceki hali diyebiliriz<sup>136</sup>.

---

<sup>133</sup> Y2.HD, 02.07.2002-8085-8805 ilgili karar için bkz; Kılıçoğlu, s. 120.

<sup>134</sup> Fırtına, s. 44; Or, s. 775-776.

<sup>135</sup> Özügür, A.İ., Gereçekli Açıklamalı İtihatlı Nafaka Hukuku Kanunlar Milletlerarası Sözleşmeler Yönetmelikler, Ankara 2015, s. 47.

<sup>136</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 133; Akıntürk / Ateş, s. 285-286. Türk Medeni Kanunu' nun 169 maddesi uyarınca boşanma veya ayrılık davasının süresince, eşlerin barınmasına (TMK m. 186/1), geçimine (TMK m. 185/3), malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m. 185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden re'sen almak zorundadır. (TMK m. 169). Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası ise boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan tarafın, kusuru daha ağır olmamak kaydıyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak talep edebileceği nafakadır. Y2.HD, 13.11.2019-2019/7184-2019/11328 [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 12.01.2023.

Mahkemece re'sen takdir edilen tedbir nafakasında kusur önem teşkil etmez<sup>137</sup>. Zira tedbir nafakasına hükmedilen eş kusurlu da olabilir. Yargıtay'ın yaklaşımına göre, bir kadın başka bir erkekle hayatına devam ediyor ise, lehine tedbir nafakasına hükmedilmez<sup>138</sup>. Aynı şekilde şayet çocuk dava devam ederken, diğer eşin yanında barınıyor ise; çocuk için tedbir nafakasına hükmedilemeyecektir<sup>139</sup>.

Boşanma kararının kesin hüküm teşkil etmesiyle birlikte, hakim tarafından davanın açılmış olduğu tarihten başlayarak, boşanma kararının kesinleşmesine kadar TMK 169. maddesinde belirtilen tedbir nafakası, boşanma kararının kesinleşmesiyle yoksulluk nafakasına hükmedildiğinin açıkça gösterilmiş olması gerekmektedir<sup>140</sup>. Taraflardan biri nafaka istemediğini açık bir şekilde beyan ederse, artık o eş için nafaka tayin edilemez<sup>141</sup>.

---

<sup>137</sup> Öztan, s. 749; Akıntürk / Ateş, s. 286; Ceylan, Boşanma, s. 39.

<sup>138</sup> 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi" başlıklı 176. maddesinin üçüncü fıkrasında; irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafakanın, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi, ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkacağı, alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğun ortadan kalkması, ya da haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla kaldırılacağı hükmü yer almıştır. Ortada yoksulluk nafakasının kaldırılması koşulları varken yoksulluk nafakasına hükmetmek yasanın amacına uygun değildir. Yine aynı şekilde başka bir erkekle birlikte yaşayan kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilemez. Y2.HD, 24.10.2019-2019/6499-2019/10715. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 01.02.2023.

<sup>139</sup> Çocuğun dava süresince Almanya'da babasının yanında olduğu dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Bu durumda çocuk için dava süresince anne yararına tedbir nafakasına hükmedilemez. Bu hususun nazara alınmış olması da doğru bulunmamıştır. Y2.HD, 13.02.2014-2013/20336-2014/2706. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 01.02.2023.

<sup>140</sup> Or, s. 781; Mahkemece verilen ilk hüküm le davanın reddine arar verilmiş, bu karar davacı tarafından temyiz edilmesi üzerine Dairemizin 18.10.2018 tarihli ilamı ile Türk Medeni Kanunu'nun 166/2. maddesi gereğince boşanmaya karar verilmesi gerektiğinden bahisle bozulmuş, bozmadan sonra davalı kadın tarafından 07.04.2019 tarihli dilekçe ile tedbir nafakası talebinde bulunmuştur. Bu halde bozmadan önce verilen ilk kararda davalı kadın yararına tedbir nafakası hükmedilmemesi ve bu yönün davalı tarafından temyiz konusu yapılmadığı ve davacı yararına usuli kazanılmış hak olduğu gözetilerek davalı yararına istem tarihi olan 07.04.2019 tarihinden itibaren Türk Medeni Kanunu'nun 169. maddesi uyarınca tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken bu yönün nazara alınmaması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir. Y2.HD, 15.10.2019-2019/5092-2019-10148. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 01.02.2023.

<sup>141</sup> Or, s. 789. Davacı kadın 06/03/2008 tarihli celsede davalının kendisi için nafaka istemediğini açıkça beyan etmiştir. Bu beyan vazgeçme niteliğindedir. Davacının beyanı dikkate alınmadan yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi doğru olmamıştır. (HUMK m.74) Ancak bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmesi gerekmiştir (HUMK m. 438/7). Y2.HD, 25.02.2010-2010/2045-2010/3577. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 01.02.2023.

### 2.4.3. İştirak Nafakası

Çocukların bakımını üstlenen tarafa, diğer eş tarafından sağlanmış olan maddi desteğe iştirak nafakası denir. Hakim tarafından çocukların eğitim ve öğretim giderleri, bakım giderleri, gibi temel masrafların dikkate alınması suretiyle belirlenir<sup>142</sup>. Taraflar iştirak nafakasının miktarı, artırma oranı, süresi, hangi cins para ile ödeneceği hususundaki konularda serbestçe anlaşabilmesi mümkündür<sup>143</sup>.

Çocukların velayeti ile ilgili olan karar sonrasında mevcut şartlarda bir değişiklik olduğunda, bu yönde bir karar verilmediği müddetçe diğer eşin velayet hakkı kalkmaz. Karar verilirken bu hususta çocukların yüksek menfaati dikkate alınır<sup>144</sup>. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde iştirak nafakasına daha ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

### 2.4.4. Eşlerin Malların Yönetimine İlişkin Önlemler

Boşanma davasıyla, eşlerin sahip oldukları malvarlıklarının nasıl yönetileceği konusu da son derece önemlidir. Örneğin; eşlerin birlikte açmış olduğu bir kuaför salonunun ne şekilde, kim tarafından yönetileceği konusunda birtakım ihtilaflar çıkabilir. Mahkemenin konuyla ilgili olarak, eşlerin malların yönetimine ilişkin gerekli önlemleri kendiliğinden alması gerekir<sup>145</sup>.

---

<sup>142</sup> Fırtına, s. 45.

<sup>143</sup> Usta, S., Velayet Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2016, s. 256.

<sup>144</sup> Akıntürk / Ateş, s. 286; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 121; Öztan, s. 757.

<sup>145</sup> Serin Of, s. 18.

Bilindiği üzere; Türk Medeni Kanunu'nda edinilen mallara katılma rejimi esas alınmaktadır. Buna göre; karı ve kocanın, evlilik birliği içerisinde edinmiş olduğu mallarda her iki tarafından da hakkı vardır<sup>146</sup>.

Uygulamada sık sık görülen durumlardan biri ise boşanma davasının açılmasıyla birlikte evliliğin içinde edinilen malların, tarafların birbirinin zararına olacak şekilde saklanması hatta bir başkasına satılması durumudur<sup>147</sup>. Böyle bir durumun yaşanması ihtimaline karşı mahkemece gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilip, boşanma davası kesinleşinceye kadar da tedbir kararı devam edebilmektedir<sup>148</sup>.

### **3. Boşanma Kararı Ve Sonuçları**

Mahkemenin vermiş olduğu boşanma kararıyla birlikte artık karı ve koca arasındaki evlilik birliği sonlandığından, evliliğin getirmiş olduğu haklar ve birtakım yükümlülükler de sonlanmış olacaktır<sup>149</sup>. Buna göre; boşanma davasının açılması, bozucu yenilik doğuran bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>150</sup>. Mahkemenin vermiş olduğu boşanma kararının hüküm doğurabilmesi için kesinleşmiş olması gerekmektedir. Böylece, Nüfus Müdürlüğü'ne tarafların kesin olarak boşandığı bildirilir. Kadın açısından, nüfus kaydında koca hanesi kapatılır ve evlenmeden önce nereye kayıtlı ise o hanedeki nüfus kaydı açılır<sup>151</sup> (Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği m.28/1).

---

<sup>146</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 1036.

<sup>147</sup> Öztan, s. 755.

<sup>148</sup> Öztan, s. 755; Fırtına, s. 45.

<sup>149</sup> Akıntürk / Ateş, s. 289.

<sup>150</sup> Serin Of, s. 19.

<sup>151</sup> Dural / Öğüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 137-138; Or, s. 791-792.

Boşanmanın gerçekleşmesi ile birlikte boşanmanın hem eşler hem de çocuklar açısından hukuki sonuçları doğmaktadır<sup>152</sup>. Buna göre; ilk olarak boşanmanın çocuklar bakımından sonuçlarını inceleyeceğiz.

### **3.1. Boşanmanın Çocuklar Açısından Sonuçları**

Boşanmanın çocuklar açısından önemli bir takım sonuçları vardır. Bunlar; velayet, çocuk ile kişisel ilişkinin tesisi, iştirak nafakası ve önlemlerin değiştirilmesi olup, bu bölümde tek tek incelenecektir. Zira çocuklar açısından boşanma olayı hassas bir konu olmaktadır. Boşanmanın çocuklar bakımından kişisel sonuçları; velayet, kişisel ilişki ve önlemlerin değiştirilmesi olup sonraki bölümde boşanmanın çocuklar açısından kişisel sonuçları anlatılacaktır.

#### **3.1.1. Boşanmanın Çocuklar Bakımından Kişisel Sonuçları**

##### **3.1.1.1. Velayet**

Sözlük anlamı olarak velayet, otorite, yetke, velilik anlamlarına gelmekle birlikte hukukî bir terim olarak, bir başkası üzerinde kurulan otoriteyi ifade eder<sup>153</sup>. Genel anlamda, velayetin, kaynağı anne ve baba ile çocuk arasındaki soybağı olan, çocuğun hem şahsı hem de malvarlığı konusunda anne ve babasına ait hak ve yükümlülüklerin tamamıdır<sup>154</sup>. Bu bağlamda, velayetin kaynağı çocuk ile anne ve babası arasındaki soybağı olduğunu söyleyebiliriz<sup>155</sup>.

---

<sup>152</sup> Akıntürk / Ateş, s. 288.

<sup>153</sup> Usta, Çocuk Hakları, s. 19.

<sup>154</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 85.

<sup>155</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 85; Usta, Çocuk Hakları, s. 19.

Boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte çocuğun veya çocukların velayet hakkı ya anaya ya babaya bırakılır<sup>156</sup>. Mahkemenin çocuğun kimde kalacağına dair takdir yetkisi vardır<sup>157</sup>. Eğer çocuk idrak edebilecek yani iradesini özgürce açıklayabileceği yaşta ise çocuğun fikri de alınabilir.

Konumuzla alakalı olarak 2020 tarihli Yargıtay'ın güncel bir kararını incelemek yerinde olacaktır. Karara göre; davanın konusu, davacılaran büyükbaba ve büyükannenin torunlarıyla ilgili özel ilişki tesisidir. Yerel mahkeme dosyadaki mevcut deliller doğrultusunda davanın kabulüne dair karar vermemiştir. Bunun üzerine, karar istinaf edilmiştir. İstinaf mahkemesi boşanma esnasında çocuk ve babanın kişisel bağ kuramadığı, davacıların Mersin'de yaşadığı, küçük olan çocuğun İstanbul'da yaşadığını ifade ettikleri, kişisel bağ kurulduğunda çocuğun menfaatinin bozulacağı ve davacılarında bu durumu amacından sapmış bir şekilde kullanacaklarına dair dosyada herhangi bir delil olmadığı sebebiyle istinaf kararı kabul etmiştir. Buna göre ....kişisel ilişki kurulmasına karar davalı tarafından temyiz edilmiştir. Müşterek çocuğun velayeti anneye verilmiştir. Babanın uyuşturucu bağımlısı olduğundan çocuk ile arasında kişisel ilişki düzenlenmemiştir. Yerel mahkemede çocuk duruşma esnasında dedesi ve babaannesiyile görüşmek istemediğini ifade etmiştir. Esas olan çocuğun üstün yararı olup bu kriter belirlenirken çocuğun bedensel, psikolojik, eğitiminin dikkate alınması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır. Çocuğun üstün yararı sağlanırken çıkar çatışmasını önleyecek bir takım kurallar gündeme girecektir. Bu bağlamda anne ve babanın talepleri, çocuğun üstün yararından sonra gelir. Dosyada bahsi geçen çocuk algılama dönemindedir.

*“Birleşmiş milletler çocuk hakları sözleşmesinin 12. ve çocuk hakları kullanılmasına ilişkin sözleşmesinin üçüncü ve altıncı maddeleri; hiç hukuk tarafından*

---

<sup>156</sup> Serin Of, s. 20.

<sup>157</sup> Öztan, s. 778; Akıntürk / Ateş, s. 311.

*çocuğun idrak gücüne sahip olduğunu kabul edildiği durumlarda çocuğa adli merci önünde kendilerini ilgilendiren davalarda kendi görüşünü ifade etmesine müsaade edilmesine ve yüksek çıkan açıkça ters düşmediği takdirde, ifade ettiği görüşe gereken önemi verilmesi gerektiği öngörülmektedir*". Dosyadaki çocuğun üstün yararlarına tezat bir kanıt yer almamaktadır. Buna göre sosyal inceleme raporları ve algılama çağındaki çocuğun davranışları dikkate alınarak davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir<sup>158</sup>.

Esas olan Yargıtay kararlarına ve Doktrine göre, çocuğun velayetinin boşanan eşlerden hangisine bırakılacağına konusunun açıklığa kavuşmasında yalnız çocuğun menfaati dikkate alınmalıdır<sup>159</sup>. Bunun aksine çocukların velayetinin kime bırakılacağı konusunda tarafların anlaşmaya varmış olmaları hakimi bağlamaz, bilakis tam tersi yönünde karar da verme durumu olabilir<sup>160</sup>.

Ayrıca çocuğun üstün yararı gözetilerek, velayet hakkı her ikisine de bırakılmayarak, vasi de tayin edilebilir<sup>161</sup>. Çocuğun velayeti konusuyla ilgilen verilen kararlar nihai karar olmayıp, somut durumların değişmesiyle birlikte hakim re'sen veya talep üzerine gerekli olan değişiklikleri yapabilecektir. Bir başka anlatımla mevcut koşullarda değişiklik olduğu zamanlarda, hâkim, gerekli gördüğü birtakım önlemleri alabilir ya da buna bağlı olarak veya velayet hakkını yeniden tayin edebilir<sup>162</sup>. Sonraki bölümde ise çocuk ile kişisel ilişki konusu anlatılacaktır.

---

<sup>158</sup> Y2.HD, 01.06.2020-2020/1388- 2020/ 2448. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 05.02.2023.

<sup>159</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 145; Öztan, s. 778; Akıntürk / Ateş, s. 310-311.

<sup>160</sup> Akıntürk / Ateş, s. 311; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 145.

<sup>161</sup> Öztan, s. 781; Y2.HD, 18.09.1992-1992/7547-1992/8176, "...Davacı ile küçük arasında nesep ilişkisi tanıma ile teessüs etmiştir. Bu durumda, mahkeme çocuğu ana veya babanın velayeti altında bırakılmasını faydalı görmezse bir vasi nasbedebilir (MK. m. 298). Ancak bu hal, ana veya babanın çocukla şahsi ilişkisini de engellemez. Medeni Kanun'un 148'inci maddesinin 3'üncü fıkrası hükümleri kıyas yolu ile uygulanarak, koruyucu aile ile çocuğun huzuru bozulmayacak şekilde davacının çocukla şahsi ilişkisinin kurulmaması usul ve kanuna aykırıdır" şeklindeki kararı ile çocuğun velayetinin anne ve babadan alınarak çocuğun üçüncü bir kişinin vesayeti altına alınmış olması anne ve babanın çocuk ile kişisel ilişki kurmasına engel olmayacağını belirtmiştir. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 01.02.2023.

<sup>162</sup> Ünlüsoy Tek, s. 21.

### 3.1.1.2. Çocuk ile Kişisel İlişki

Velayet hakkı kendisine verilmeyen tarafından, çocuk ile birlikte geçireceği zamana imkan tanınmasına kişisel ilişki denir. Kişisel ilişki kavramı, hem anne ve baba hem de çocuk açısından son derece dikkat edilmesi gereken bir kavramdır.

Anayasa'nın 41. maddesinin 2'nci fıkrasında<sup>163</sup>, çocuğun anne ve babası ile kişisel ilişki kurma hakkı güvence altına alınmıştır. Zira çocuğun gelişimini sağlıklı bir şekilde geçirmesi, psikolojisinin bozulmaması, ebeveynleri ile sağlıklı ilişki kurması son derece önem arz etmektedir.

Türk Medeni Kanunu m. 325'de üçüncü kişiler ile kişisel ilişkiyi düzenlemiştir. Buna göre;

“Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir. Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.”

Örneğin; çocuğun anne yahut babası ölmüş ise; dedeye veya anneanne/ babaanne bakımından olağanüstü halin varlığından bahsetmek mümkündür. Çocuğun menfaati yani çocuğun üstün yararı esas alınarak; mahkeme kararı ile anne ve baba dışındaki hısımlar ile çocuğun kişisel ilişki kurması hali düzenlenmiştir<sup>164</sup>. Çocuk ile üçüncü kişilerin arasında kişisel bir ilişkinin tesisi için, bu konuda üçüncü kişilerin bir talebinin

---

<sup>163</sup> TC Anayasası 2709 Sayılı Kanun, Kabul T. 18.10.1982, Yayınlandığı RG. 09.11.1982, Sayı 17863 (Mükerrer), Tertip: 5, Cilt 22, s. 3.

<sup>164</sup> Bknz. Y2.HD, 01.12.2014-2014/16903-2014/24334. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 02.02.2023.

olması gerekir. Ayrıca üçüncü kişilere çocuk ile kişisel ilişki kurması için verilen süre, anne ve babaya verilen süreden çok olamaz<sup>165</sup>. Sonraki bölümde ise boşanmanın çocuklar açısından mali sonucu olan iştirak nafakası anlatılacaktır.

### 3.1.2. Boşanmanın Çocuklar Bakımından Mali Sonuçları

#### 3.1.2.1. İştirak Nafakası

Şüphesiz ki boşanmanın çocuklar bakımından en önemli sonucu da iştirak nafakasıdır. Velayeti kendisine bırakılan eş, çocuğun eğitimi, okul masrafları, sağlığı, bakımı için bir takım giderler yapmak durumundadır. Söz konusu bu ve benzeri giderlere, velayet hakkı kendisine bırakılmayan eşin katlanması kanun gereğidir<sup>166</sup>. Bu nafaka türü iştirak nafakası olarak adlandırılmaktadır. İştirak nafakası, çocuğu kendisine bırakılmamış olan tarafın, çocuğun bakım ve yetiştirilmesi gibi giderleri için ödenen nafaka türüdür<sup>167</sup>.

İştirak nafakası, Türk Medeni Kanunu 182 m. üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir.

*“...Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.”*

---

<sup>165</sup> Or, s. 810-812.

<sup>166</sup> Akıntürk / Ateş, s. 316.

<sup>167</sup> Öztan, s. 795; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 133.

Boşanma davasına bakan hâkim kendiliğinden iştirak nafakasına hükmeder<sup>168</sup>. Bu bağlamda, talep ile bağılılık söz konusu değildir. Zira çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin giderilmesi, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterlilikte bir hayat standartlarına sahip olma hakkıyla doğru orantılıdır (AY m.17, 41, ÇHS m.27, TMK m.327).

Bu bağlamda, iştirak nafakası ana ve babanın bakım yükümlülüğü olduğundan, çocuğun hem korunmasına yönelik hem de kamu düzenine ilişkin olmasından kaynaklanmaktadır<sup>169</sup>. Ana ve baba bakımından, bu yükümlülüğün temel kaynağı ise; çocukla olan arasındaki soybağıdır. Dolayısıyla bu yükümlülüğün başlangıç noktası, çocuk ile soybağının kurulmasıdır. Bu bağlamda, ana ve babanın maddi açıdan yetersiz olması ya da çocuğun bakım ve eğitim giderleri için yeterli maddi imkânının olmaması bu yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz<sup>170</sup>. Dolayısıyla ana ve babanın yükümlülüğünün kaynağı velayet hakkı olmadığından, velayet hakkından bağımsız olarak nitelendirilmelidir. Bu durumun sonucu olarak; ana babanın boşanmış olması ya da evli olmamaları veya velayetin kaldırılmış olması dahi bu yükümlülükleri de sona erdirmeyecektir<sup>171</sup>.

Ana ve babanın bakım, eğitim, koruma ve giderlerini karşılama yükümlülüğü, çocuğun doğumundan başlar, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK m.328 I). Bu yükümlülük, mutlak bir yükümlülüktür. Zira çocuğun kendi masraflarını karşılayacak halde olması durumunda ise ana babanın yükümlülüğü sona erer<sup>172</sup>. Dolayısıyla bu yükümlülük, çocuğun ergin olduğu yaşa kadar devam eder ancak ergin

---

<sup>168</sup> Baran Celep, s.70.

<sup>169</sup> Akıntürk / Ateş, s. 316; Öztan, s. 796; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 144-149.

<sup>170</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 245.

<sup>171</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 245.

<sup>172</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 249.

olan çocuğun eğitim hayatı devam ediyor ise, çocuğun eğitim hayatının sonuna kadar devam eder<sup>173</sup> (TMK m.328 II).

TMK m. 327 f. 1 hükmüne baktığımızda, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için yapılması gerekli olan masrafların karşılanması, ana ve baba için şüphesiz ki bir yükümlülüktür. Bu yükümlülük, çocuk ergin oluncaya kadar devam eder. Bu bağlamda, eğitimi devam etmekte olan ergin çocuk, ana ve babasından nafaka talep etme hakkına haizdir. Doktrinde<sup>174</sup> bu nafaka türü *eğitim nafakası* olarak da adlandırılmaktadır. TMK 328 m. f. 2 hükmü, ana ve babanın bakım borcu yönünden istisnai bir düzenlemedir<sup>175</sup>.

Madde hükmünde geçen eğitimden tam anlamıyla ne anlaşıldığı önemlidir. Zira lisans eğitimi mi yüksek lisans eğitimi mi anlaşılmaktadır? Peki, doktora eğitimi de bu kapsamda mıdır? Meslek edindirme kurslarını da dâhil edebilir miyiz? Bu soruların cevapları Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte tarafımızca şu şekilde açıklanmaktadır.

TMK m. 340 hükmüne göre; “*Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğitimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve mesleki bir eğitim sağlarlar*” şeklindedir. Madde lafzından anlaşılan ise, çocuğun ekonomik bağımsızlığını kazanmasını sağlayan mesleğine yönelik eğitimidir<sup>176</sup>. Dolayısıyla; üniversite eğitimi çocuğun branşına göre

---

<sup>173</sup> Öztan, s. 797; Akıntürk/ Ateş, s. 317.

<sup>174</sup> Bkz. Türkmen, Ahmet, “Eğitim Nafakası (TMK md. 328/II)”, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt 8, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan Özel Sayısı, s. 2707-2764. İlgili makale için bkz. [www.dergipark.org.tr](http://www.dergipark.org.tr), e.t. 14.07.2023.

<sup>175</sup> Öztan, s. 1061.

<sup>176</sup> Ateş, Derya, “İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü”, TAAD, Yıl 12, Sayı 47, (2021), s. 189; Birinci Uzun, Tuba, “Eğitimine Devam Eden Ergin Çocuğa Ödenen Nafakanın Bazı Yargıtay Kararlarında Yardım Nafakası Olarak Nitelendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, (2018), s. 93-94.

meslek edinmeye yönelik bir eğitim olduğundan, şüphesiz ki bu madde hükmü kapsamındadır.

Yüksek lisans eğitimi açısından baktığımızda ise; Doktrinde her somut olayın kendine has koşullara göre değerlendirilmesi gerektiği ve eğitim kavramdan yüksek lisans eğitimini de kapsadığı baskın görüş olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>177</sup>.

Tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay içtihatları incelendiğinde, lisans eğitimini tamamlayıp, yüksek lisans eğitimine devam eden ergin çocuk da TMK 328/2 maddesi uyarınca ana ve babasından nafaka talep edebilir şeklindedir<sup>178</sup>. Buna karşılık, doktora eğitiminin bu kapsamda olmadığı kabul edilmektedir<sup>179</sup>.

USTA' ya göre; anne ve babanın çocuğun sağlık, bakım, eğitim masraflarını karşılama yükümlülüğü ile çocuğun meslek edindirme eğitimine yönelik yükümlülükleri birbirinden bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. Zira Anayasanın ilgili maddesinde yer alan çalışmak herkesin hakkı ve ödevi kuralı bu hükmün dayanak maddesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, anayasal düzende, her kişi için çalışma hem bir hak hem de yükümlülüktür. Bu ödevin ifa edilmesi de, çocuğun mesleki eğitimi, bireysel masraflarını karşılayacak gelire sahip olmasını sağlama yükümlülüğünü de içine almaktadır. Ana babanın bu yükümlülüklerini ifa etmesinde, mesleki eğitimi verebilme ve iş bulma imkânlarını bütün çocuklara, yetenek ve yönelimlerinin sağlanması devletin görevi kapsamında sayıldığından, bu kural oldukça geniş yorumlanmaya açık bir kuraldır<sup>180</sup>.

---

<sup>177</sup> Öztan, s. 1058-1060.

<sup>178</sup> Y2.HD, 21.04.2005-4124/6578: Üst mahkeme yüksek lisans eğitimi yapan ergin çocuğun nafaka talep edebileceğini karar vermiştir. Y3.HD,17.11.2016-2016/8855-2016/12907. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 14.07.2023.

<sup>179</sup> Öztan, s. 1062.

<sup>180</sup> Usta, Velayet Hukuku, s. 251-252.

TÜRKMEN'e göre; yüksek lisans eğitimi, her ne kadar mesleki eğitim bakımından faydalı olsa da esasen zorunlu olmayan bir süreçtir. Bu nedenle, yüksek lisans eğitimi dolayısıyla ana babadan eğitim nafakası istenemez; koşulları oluşuyorsa ancak yardım nafakası istenebilir<sup>181</sup>.

Yargıtay uygulamasına baktığımızda; eğitim ve öğretimin devamı için talep edilen nafaka yardım nafakası olarak geçmektedir. YHGK' nun bu konuyla ilgili kararı kavramların daha anlaşılır hale gelmesinden bakımından önemlidir<sup>182</sup>.

İştirak nafakası ile yardım nafakasının ödenmemesi halindeki hukuki yaptırımları aynı güce sahip olmayıp, çocuk için ödenen nafaka borcu eksik borç olmayıp, yaptırımlar ve özel cebri icra yollarıyla korunmaktadır (MKm.332-334).

Bir başka konu ise meslek edindirme kursları bakımından hangi değerlendirme yapılacağı üzerindedir.

---

<sup>181</sup> Türkmen, Ahmet, "Eğitim Nafakası, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan Özel Sayısı", S. 2707-2764, s. 2722. Türkmen'e göre; lisans eğitimi ve mezuniyeti mesleğin icrası için yeterli nitelikteyse, ortada TMK m. 328/II anlamında bir eğitimden söz edilebilir. Böyle bir durumda, ana babanın ergin çocuğun lisansüstü eğitimi süresince nafaka yükümlülüğü yoktur.

<sup>182</sup> YHGK, 03.03.2015-2013/3-1627-2015/1020 "...açıköğretim fakültesinde eğitim görmek yardım nafakasına mani değildir. Davacının düzenli bir geliri bulunmamaktadır. Günün ekonomik koşulları ve ülkedeki ekonomik yapı da nazara alındığında davacının eğitimini bir an önce tamamlaması kendi menfaatinedir. Ayrıca davacının çalışarak eğitim hayatını beraber götürmesini beklemek eğitim hayatını zora sokacaktır...davacının iştirak nafakasının artırımı yönündeki talebi TMK. 328/2 ve 364/1. maddesi kapsamında yardım nafakası talebini içermektedir. Dava tarihi itibarıyla davacı çocuk reşit olup, iki yıllık meslek yüksek okulu mezunudur. Aynı zamanda, eğitimini 4 yıllık bir fakültede tamamlamak isteyerek, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesine de kayıt yaptırmıştır. Davanın açıldığı tarihte de 3. sınıf öğrencisi olarak eğitimine devam etmektedir... Belirtmek gerekir ki, yoksulluk ekonomik ve sosyal koşullarla doğrudan ilgilidir. O nedenle, bunu ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları altında belirlemek gerekir. Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir (Anayasa m. 17/1). Şu halde, bu temel hakkın tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul /kabul etmek yerinde olur." [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 17.10.2023.

ÖZTAN, zorunlu avukatlık stajının bu duruma örnek oluşturduğunu belirtmektedir<sup>183</sup>. Zira hukuk diploması alınıp, baroya kayıt olduktan sonra staj eğitimi süreci öngörülmüştür. Bu zorunlu staj mesleğe adım atılmasından önceki bir eğitim olduğundan, bu kapsamda yer almaktadır<sup>184</sup>. Yargıtay uygulamasından anlaşılan da meslek edindirme amaçlı kurslar da TMK m. 328/2 hükmü kapsamındadır.

TÜRKMEN' nin konuyla ilgili görüşüne göre: *“Bir mühendislik fakültesi mezunu, fakülteden mühendis olarak mezun olurken, bir hukuk fakültesi mezunu herhangi bir mesleğe sahip değildir. İlerde yapacağı mesleğin niteliğine göre belirli stajlarını tamamlaması gerekir. Örneğin, avukat olmak isteyen bir hukuk fakültesi mezunu staja başlayıncaya ve meslekî eğitimi tamamlanıncaya kadar ana babasından eğitim nafakası talep edebilir. Ancak fakülteden mezun olduktan sonra herhangi bir eğitime devam etmeyen veya uzunca bir süre ara veren çocuğa eğitim nafakası verilmez; bu çocuk, koşulları varsa ancak yardım nafakası talep edebilir”*.<sup>185</sup>

Bir başka husus ise; ergin olmayan çocuk için ödenen iştirak nafakasının, çocuğun ergin olması halinde herhangi bir mahkeme kararı olmadan devam etmesi mümkün değildir<sup>186</sup>.

Yargıtay<sup>187</sup> bir kararında bu hususu şu şekilde ortaya koymuştur: *“Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve babanın, eğitim sona erinceye kadar*

---

<sup>183</sup> Öztan, s. 1062. Zorunlu avukatlık stajının bu duruma örnek oluşturduğunu belirtmektedir. Ana babanın staj eğitimini karşılamakla yükümlü olması, Avukatlık Kanunu'nda avukatlık stajı yapan kişiler için çalışma engelinin öngörülmüş olması ve staj süresince stajyerlere verilen kredinin geçimi sağlamaya yeterli olmamasına dayandırılmaktadır. Bu nedenle ana babanın bakım yükümlülüğü, mahkemede yapılan stajın ilk altı ayı bakımından mutlak olarak kabul edilirken, avukat yanında yapılan ikinci altı aylık staj bakımından, ergin çocuğun yanında staj yaptığı avukattan geçimini sağlamaya yetecek bir ücret almıyor olması şartına bağlayan yazarlar da bulunmaktadır.

<sup>184</sup> Türkiye Barolar Birliği Staj Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 19.12.2001 Resmî Gazete Sayısı: 24615, Staj Eğitimi.

<sup>185</sup> Türkmen, s. 2721.

<sup>186</sup> Birinci Uzun, s. 99.

*çocuğa bakım yükümlülüğü (TMK m. 328/2), ergin olan çocuk tarafından açılmış bir nafaka davası varsa dikkate alınır.”*

Yargıtay’ın 2016 tarihli kararından da anlaşılacağı üzere; ergin olmayan çocuğa ödenen iştirak nafakasının, çocuk ergin olduktan sonra da ödenmesi için; ergin olan çocuk tarafından, ana ve babanın açıklanan yükümlülüğüne dayanılarak açılmış bir nafaka davasının mevcut olması gerekmektedir. Sonraki bölüm de ise önlemlerin değiştirilmesi konusuna değinilecektir.

### **3.1.2.2. Önlemlerin Değiştirilmesi**

Boşanmanın çocuklar bakımından sonuçlarında velayet, iştirak nafakası ve çocuk ile kişisel ilişkinin tesisinin, hakimin vereceği karar doğrultusunda hükme bağlanacağı incelemiştik. Bu durumların zamanla somut olayın koşullarına göre değişmesi halinde, yeniden bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulabilir. Sonraki bölümde tezimizin ana başlığı olan “Boşanmanın Mali Sonuçları” ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

## **3.2. Boşanmanın Eşler Bakımından Sonuçları**

Boşanma eşler bakımından sonuçları kişisel ve mali olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kişisel sonuçları; eşlerin yeniden evlenebilmesi, kişisel durumlarında değişiklik olması veya bu halin korunması, vatandaşlığa ve mirasçılık sıfatına etkisidir. Boşanmanın eşler bakımından mali sonucu ise maddi ve manevi tazminat ödeme yükümlülüğünün doğmasıdır.

---

<sup>187</sup> Y2.HD,17.2.2016-447/2843. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 14.07.2023.

### 3.2.1. Boşanmanın Eşler Bakımından Kişisel Sonuçları

#### 3.2.1.1. Eşlerin Yeniden Evlenebilmesi

Boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte, karı-koca arasında evlilik birliği son bulur ve artık eşlerin yeniden evlenme hakkı doğar<sup>188</sup>. Dolayısıyla, taraflar yeniden evlenebilme durumuna hak kazanmış olurlar<sup>189</sup>. Kadın açısından yeniden evlenebilmesi için, kanun belli bir süre düzenlemiştir<sup>190</sup>. Türk Medeni Kanunumuzun 132.maddesinde kadının bekleme süresi düzenlenmiştir. Bekleme süresinin bir diğer adı ise iddet müddetidir<sup>191</sup>.

TMK m.132 hükmüne göre; evlilik birliği sona erdiğinde, kadın, evliliğin sona ermesinden üç yüz gün geçtikten sonra evlenebilir. Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığı belli olursa veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri durumunda hakim bu süreyi kaldırır.

Madde hükmünden anlaşılabacağı üzere; boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte, bu tarihin üzerinden 300 gün geçtikten sonra kadın yeniden evlenme hakkı vardır<sup>192</sup>. Bu bağlamda, açık bir şekilde kadın bu süreyi beklemek istemiyorsa; iddet müddetinin kaldırılmasına dair dava açma hakkı vardır. Kadının gebe olmadığı raporla anlaşılırsa, iddet müddeti kalkar.

---

<sup>188</sup> Akıntürk / Ateş, s. 289.

<sup>189</sup> Serin Of, s. 24.

<sup>190</sup> Akıntürk / Ateş, s. 291.

<sup>191</sup> Akıntürk / Ateş, s. 291.

<sup>192</sup> Akıntürk / Ateş, s. 289.

### 3.2.1.2. Kişisel Durumların Değişmesi veya Korunması

Boşanma kararının kesinleşmesi ile beraber artık taraflar “evli” olmaktan durumundan çıkarak, “boşanmış” durumuna girerler. Evlilik birliğinin kurulmasıyla; kadın kocasının soy ismini kullanmaya başlar<sup>193</sup>. Boşanma kararıyla birlikte kendi soyadını kullanmaya devam eder. Bu durum; Türk Medeni Kanunun boşanan kadının kişisel durumu başlığıyla, 173.maddesinde düzenlenmiştir.

Buna göre, “boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir<sup>194</sup>.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.”

Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere; bazı durumlarda kadının kocasının soyadı kullanmaya devam etmesinde menfaati olabilir. Böyle bir duruma, mahkemeden kocasının soy ismini kullanmaya devam etmek için izin isteyebilir. Bu durum, kocasının menfaatine zarar vermiyor ise; mahkemede kadının, boşandığı kocasının soy ismini kullanmaya devam etmesine izin verir<sup>195</sup>. Esasen kanun koyucunun amacı kadın,

---

<sup>193</sup> Serin Of, s. 24.

<sup>194</sup> Y18.HD, 10.12.2007-2007/10840-2007/10935, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 04.02.2023.

<sup>195</sup> Akıntürk / Ateş, s. 290.

boşandığı eşinin soyadıyla ün yapmış ise kocanın soyadını kullanarak, sosyal statüsünün korunmasıdır<sup>196</sup>.

Kadının boşandığı eşinin soyadını kullanmasındaki menfaatlerine örnek vermek gerekir ise; yazar bir kadının, kocasının soyadıyla basılmış olan eserlerinin olması durumu. Pasaport ve resmi evraklarda yaşanacak olası problemlere karşın, kadının eski eşinin soyadını kullanmak istemesini Yargıtay menfaat kapsamında değerlendirmemiştir<sup>197</sup>.

Dul olarak evlenen kadın açısından ise; boşanma sırasında bekârlık soyadını kullanmasına hakim tarafından izin verilmişse kadın, bekarken ki soyadını kullanır ve bekarlık hanesine nüfus kaydı açılır (Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği m.28/2).

### **3.2.1.3. Vatandaşlığa Etkisi**

Bir yabancı evlenme ile Türk vatandaşlığı kazanmış ise Bakanlık inceleme başlayacağından, re'sen Türk vatandaşlığına geçme gibi bir durum söz konusu olmamaktadır<sup>198</sup>. Bu inceleme neticesinde evlenmeden iyi niyetli olduğu anlaşılırsa Türk vatandaşlığını korur. Bu bağlamda, evlilik birliği ile Türk vatandaşlığının kazanılmasına ancak yetkili makamın onayı gerekir<sup>199</sup>.

---

<sup>196</sup> Gençcan, Tazminat, s. 960-961; Or, s. 793.

<sup>197</sup> ....kadının boşandığı kocasının soyadını taşımaya izin verilebilmesi için kocanın soyadını kullanmakta menfaatini kanıtlamış olmasının gerekmesine; menfaat olarak bildirilen “ pasaport işlemlerinde zorluk yaşama olayının” yasada öngörülen menfaat kavramı içinde değerlendirilemeyeceğine göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, Y2.HD, 24.12.2012-2011/21967-2012/31300.

<sup>198</sup> Baran Celep, s. 50.

<sup>199</sup> Erdem, Bahadır, Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 124.

#### 3.2.1.4. Mirasçılık Sifatının Kaybedilmesi

Boşanma kararının verilmesi eşlerin yasal mirasçılığı da son bulur. Bu durum, Türk Medeni Kanunu m.181’de düzenlenmiştir. Buna göre, “boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler. (Değişik ikinci fıkra: 31/3/2011-6217/19 m.) Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.”

Bu maddeye göre, boşanma kararının kesinleşmesiyle, boşanan eşler birbirinin yasal mirasçısı olamayacaklardır<sup>200</sup>. Eşlerin boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruf işlemleri, aksi anlaşılmadıkça, bu tasarruflar da kaybedilecektir<sup>201</sup>. Bir başka ifadeyle, miras hukuku hükümleri, boşanma davasının kesinleşmesiyle birlikte artık hüküm doğurmayacaktır<sup>202</sup>.

#### 3.2.1.5. Erginliğe Etkisi

Kanunumuz evlenme ile kişinin ergin olacağını düzenlemiştir. Boşanma kararıyla evlenme ile ergin olan taraflar ergin olma durumunu kaybetmezler<sup>203</sup>. Sonraki bölümde ise boşanmanın çocuklar bakımından sonuçları incelenecektir (TMK m.11/1).

---

<sup>200</sup> Akıntürk / Ateş, s. 292.

<sup>201</sup> Başpınar, s. 34.

<sup>202</sup> Koçoğlu, S., “Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2021), s. 392.

<sup>203</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s.1057.

### 3.2.2. Boşanmanın Eşler Bakımından Mali Sonuçları

Kanunumuza göre boşanmanın bir takım mali sonuçları olmakla beraber, bu sonuçlar kusura dayanan ve kusura dayanmayan olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda, maddi ve manevi tazminat kusura dayanmakta olup, yoksulluk nafakası ise kusura dayalı değildir<sup>204</sup>. Çalışmamızın sonraki bölümünde boşanmanın eşler açısından mali sonuçları olan maddi tazminat ve manevi tazminat konusu ayrıntılı bir şekilde tüm hatlarıyla ve ilgili Yargıtay içtihatlarıyla birlikte anlatılacaktır.

---

<sup>204</sup> Başpınar, s. 40.

## İKİNCİ BÖLÜM

### BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARINDAN MADDİ TAZMİNAT VE MANEVİ TAZMİNAT

#### I.Boşanmada Maddi Tazminat

##### 1. Genel Olarak

Öncelikle maddi tazminat, boşanmanın eşlerle ilgili en önemli sonuçlarından biridir. Türk Dil Kurumu'na göre Arapça kökenli tazminat kelimesinin sözlük anlamı; zarar karşılığı ödenen para, ödeme anlamını taşımaktadır<sup>205</sup>.

Boşanma hukukunda maddi tazminat, bir kimsenin mal varlığında oluşan zararı gidermek için şartlar gerçekleştiği durumlarda, ifa edilecek olan edim olarak tanımlanmaktadır<sup>206</sup>. Bir başka anlatımla, maddi tazminat, kişilerin mal varlıklarında, onların iradesine bağlı olmaksızın, azalmasına neden olan, zararın giderilmesi düşüncesiyle yapılacak olan bir miktar paranın, yani tazminatın ödemesi diyebiliriz<sup>207</sup>.

Bu sebeptendir ki maddi tazminat ile oluşan zarar arasında yakın bir ilişki söz konusudur<sup>208</sup>. Zarar olmadan, tazminat kavramı da gündeme gelmeyecektir. Bu

---

<sup>205</sup>Kelimelerin Türk Dil Kurumu'nda (TDK) yer alan anlamı için bkz. <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 09.01.2023.

<sup>206</sup> Kılıçoğlu, M., Tazminat Hukuku, Ankara 2016, s. 268.

<sup>207</sup> Aksoy, s. 36.

<sup>208</sup> Aksoy, s. 36.

bağlamda, zarar kavramı, maddi tazminat konusunda önemli olmakta olup, somut olayın koşulları nazara alınmak suretiyle, zararın ağırlığı hesaplanır ve ona göre hakimce uygun bir tazminat karar verilir<sup>209</sup>.

Boşanmanın gerçekleşmesi ile birlikte eşler arasındaki kişisel bağ sona erdiği gibi, ekonomik bağ da son erecektir. Böylece maddi tazminat, boşanmanın taraflar ile ilgili mali sonuçlar kısmında yer almaktadır<sup>210</sup>. Boşanmaya dayalı maddi tazminatta, maddi zararın olması şarttır. Zarar yok ise, tazminata hükmedilemeyeceği son derece önem arz etmektedir.

Doktrinde yer alan düzenleme ile kusursuz ya da daha az kusurlu olan tarafa maddi tazminat talep etme hakkı tanınmasının yegane amacı, boşanma sebebiyle uğranılan zararların tazmini olduğu kabul edilmektedir<sup>211</sup>. Bir başka ifadeyle, maddi tazminatın ilk amacı, zarar doğuran olay neticesinde zarar gören tarafın, malvarlığında ortaya çıkan azalmasının bir nevi telafi edilmesi olduğu söylenebilir<sup>212</sup>.

Boşanmada maddi tazminat konusu, Türk Medeni Kanunu'nun 174. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; “Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir tazminat isteyebilir” şeklindedir.

Kanundan anlaşılacağı üzere, maddi tazminatı, boşanma sebebiyle zedelenen mevcut veya beklenen menfaatlerin karşılığı olarak ödenen bir miktar paranın karşılığı olarak açıklayabiliriz.

---

<sup>209</sup> Ünlüsoy Tek, s. 30.

<sup>210</sup> Akıntürk / Ateş, s. 288-289.

<sup>211</sup> Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 231; Akıntürk / Ateş, s. 295.

<sup>212</sup> Baran Celep, s. 76.

Yargıtay kararlarında mevcut ve beklenen menfaat kaybı suretiyle zarar kavramı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mevcut menfaatlerin belirlenmesinde evliliğin taraflara sağladığı yararlar göz önünde bulundurularak tarafın maddi tazminat talebi değerlendirilir. Evliliğin boşanma ile sona ermesi hâlinde taraflar birliğin sağladığı menfaatlerden ileriye dönük olarak faydalanamayacaklardır. Beklenen menfaatler ise; evlilik birliği sona ermeseydi kazanılacak olan olası çıkarları ifade eder”<sup>213</sup>.

## 2. Boşanmada Maddi Tazminatın Hukuki Niteliği

Boşanma konusunda maddi tazminatın hukuk perspektifiyle ilgili olarak farklı görüşler ileri sürülmüştür. Boşanmadaki maddi tazminatın, haksız fiilden farklı, aile hukukuna özgü bir tazminat olduğu yönünde görüşler olduğu gibi, haksız fiil tazminatı olarak kabul eden ve kendine özgü mahiyet taşıdığını kabul görüşler de mevcuttur<sup>214</sup>.

Eski Medeni Kanunumuzda, maddi tazminat talep edebilmek için ön koşul olarak davacı eşin kusursuz olması, davalı eşin ise kusurlu olması şartı aranmıştır. Yeni Medeni Kanunumuzda ise “daha az kusurlu veya kusursuz” olan tarafın, kusurlu taraftan maddi tazminat isteminde bulunabileceğine yer verilmiştir<sup>215</sup>.

---

<sup>213</sup>YHGK,23.01.2020-2017/2065-2020/46-04.03.2020-2017/2426-2020/243,[lexpera.com.tr](http://lexpera.com.tr),e.t. 11.02.2023.

<sup>214</sup> Serin Of, s. 30.

<sup>215</sup> Kılıçoğlu, Tazminat Hukuku, s. 127; Gençcan, Tazminat, s. 660; Y2. HD, 15.11.2011-2010/12751-2011/18564 sayılı ilamında; “...Davalı-karşı davacı kadının, davacı-karşı davalı eşinin ekonomik gücünü aşan eşyalar istediği, kayınvalidesine şizofren dediği, davacı-karşı davalının da eşini sürekli aşağıladığı, hakaret ettiği, kolunu çekip bileğini kıvırdığı, güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, nikahtan sonra yapılması kararlaştırılan düğünü iptal ettiği, böylece evlilik birliğinin temelden sarsılmasına sebebiyet veren olaylarda davalı-karşı davacı kadın da kusurlu olmakla birlikte davacı-karşı davalı kocanın daha ağır kusurlu olduğu anlaşılmaktadır. Davalı-karşı davacı kadının maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir.”

Kanun koyucu, TMK 174. maddeyle, boşanma neticesinde maddi ve manevi zarara uğrayan tarafın, belirli koşulların oluşması halinde, diğer taraftan tazminat talep edebileceğini düzenlenmiştir. Bu madde hükmü ile Medeni Kanun'un mehzazını teşkil eden İsviçre Medeni Kanunu'ndan farklı olduğunu görmekteyiz<sup>216</sup>.

Esasen kanun koyucumuz, boşanmanın mali sonuçlarını özel olarak düzenlemesi, kuvvetle muhtemeldir ki konunun hassas ve önemli olmasından yahut evliliğin birliğinin sonlanması, özel bir mahiyeti olduğu ve böylece bazı özel düzenlemelerle kanunda yer almasını gerektiği düşüncesiyle hareket ettiği kanaatindeyiz<sup>217</sup>.

Maddi tazminatın hukuki niteliğine baktığımızda ise farklı görüşler mevcuttur.

Bilindiği üzere Türk Borçlar Kanunu 49. maddesinde haksız fiil düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun da düzenlenen haksız fiil ise; evlilik birliğinin beraberinde getirdiği yükümlülüklerin ihlalden doğmaktadır. Bir nevi haksız fiilin, özel bir çeşidinin görünümüdür<sup>218</sup>.

Bu görüşün aksi bir görüşe baktığımızda ise, boşanmadan kaynaklanan maddi tazminatın Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan haksız fiile dayanmadığını kabul edilmeyip, boşanmadan kaynaklanan maddi zararın tazmininde, boşanma hukukunun ilkeleri dikkate alınmaktadır<sup>219</sup>.

---

<sup>216</sup> İsviçre kanun koyucusu, İsviçre Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku Kitabı'nda yer alan boşanmada maddi ve manevi tazminata ilişkin hükümleri, daha sonra yapmış olduğu bir değişiklikle tamamen ortadan kaldırmış İsviçre'de boşanmada maddi ve manevi tazminat sorunları artık Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümlere göre çözümlenmektedir.

<sup>217</sup> Arbek, Ö., "Boşanmanın Mali Sonuçları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 54, Sayı 1, (2005), s. 118.

<sup>218</sup> Or, s. 895; Öztan, s. 805.

<sup>219</sup> Camcı, s. 87; Köseoğlu / Kocağa s. 241; Öztan, s. 801.

Yine bir başka görüŖe göre; maddi tazminatın hukuki niteliğine baktığımızda ne sözleşme hukukuna ne de haksız fiil hukukuna dayanmayıp tamamen, başka, farklı bir bir niteliğı olduğunu kabul etmiştir<sup>220</sup>.

Kanaatimizce, boşanma neticesinde meydana gelen maddi zararın hukuki niteliğı, genel olarak tazminat hukukundan farklıdır. Bu bağlamda; TMK m.174 uyarınca boşanma sebebiyle açılan maddi tazminat talebinde; mevcut veya beklenen bir menfaatin zedelenmesi sonucu oluşan maddi zararın giderilmesi yegane amaçtır. Boşanma hükmüne dayalı maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilebileceğı gibi, boşanmadan sonra da maddi tazminat talep edilebilmektedir. Her ikisinde de mevcut boşanma davasının özelliklerine göre maddi tazminatı hâkim takdir eder. Netice itibariyle, kanun koyucunun maddi ve manevi zararlarının giderilmesini ayrıca düzenlemesinin sebebi, evlilik birliğinin boşanmayla sonlanmış olmasının özel düzenlemeleri gerektirmesidir. Sonraki bölümde ise maddi tazminatı isteme koşulları anlatılacaktır.

### **3. Maddi Tazminat Koşulları**

Boşanma sebebine dayanarak, mahkemece maddi tazminata hükmedilmesi için; kanunda düzenlenmiş olan koşulların birlikte var olması esas olup, bir bütün olarak şartların oluştuğına bakılır. Bir başka anlatımla, boşanan taraflardan birinin maddi tazminat talep edebilmesi için, incelenecek olan koşulların tamamının mevcut olması gerekmektedir<sup>221</sup>. Zira aşağıda açıklanacak olan koşulların her hangi birinin ya da birden fazla koşulun eksik olması durumunda, maddi tazminat kararı verilemez.

---

<sup>220</sup> Saymen / Elbir, s. 275; Serin Of, s. 29.

<sup>221</sup> Ünlüsoy Tek, s. 30.

Maddi tazminat, boşanmanın fer'i sonuçları arasında yer almakta olup, yalnızca istem halinde maddi tazminata karar verilir<sup>222</sup>. İstenilen tazminat usulüne uygun şekilde incelenmesi önem arz eder.

Dolayısıyla, bu yönde bir istem olmadan, hakim kendiliğinden maddi tazminata hükmetmesi söz konusu olmayacaktır<sup>223</sup>. Bu durumun aksine, maddi tazminata yönelik istem olmadığında, bu istem hakkı saklı tutulabilir, böyle bir durumda ise hakim ret kararı vermemelidir.

HMK m.24/1'deki genel kural uyarınca, herhangi bir tarafın konuyla ilgili olarak talebi olmadan, hakim söz konusu davayı inceleyip hüküm kurma yetkisi bulunmamaktadır.

Bir diğer HMK hükmüne göre, hakim tarafından, tarafların söz konusu vakıayla ilgili bir beyanı olmaksızın re'sen hareket edemez ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz (HMK m. 25/1).

Bununla beraber, kanunun göstermiş olduğu haller haricinde, hakim re'sen konuyla ilgili delil getirmesi mümkün değildir (HMK m.25/2).

---

<sup>222</sup> Camcı, s. 92.

<sup>223</sup> Akıntürk / Ateş, s. 298; "...Kadının bu istemi boşanmanın eki niteliğinde maddi tazminat (TMK. m.174/1) değildir. Davalı-davacı kadının boşanmanın eki niteliğinde maddi tazminat isteği de bulunmamaktadır. Mahkemece, kadının maddi tazminat isteğinin Türk Medeni Kanunun 174/2. maddesinden kaynaklandığının kabulü ile istek dışına çıkılarak kadın yararına maddi tazminat takdiri hatalı olup bozmayı gerektirmiştir." Bknz. Y2.HD, 11.05.2015-2014/24436-2015/9710, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 22.01.2023.

Tarafların dava konusuyla ilgili istekleri hakim tarafından dikkate alınmak zorundadır. Dolayısıyla talepten fazlasına ya da bağımsız bir şey hakkında hüküm kuramaz. Olayın seyrine göre, tarafların talebinden biraz daha az olmak üzere hüküm kurabilir (HMK m.26/1).

Hakimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümleri saklıdır (HMK m.26/2).

Maddi tazminata konusunda istemin daha sonrasında arttırılıp arttırılmama hususu tartışma konusudur.

Bir görüşe göre, maddi tazminatın kısmi olarak istenmesi mümkün değildir. Bunun sebebi ise, amacın net bir hesaplama yapılarak, zararın giderilmesi olmadığıdır<sup>224</sup>.

Bir başka görüşe göre ise, tazminat isteyen tarafın, eksik maddi tazminat istediği takdirde, kural olarak sonradan arttıramayacağıdır<sup>225</sup>. Ancak arttırması durumunda, talep edilen miktarla bağlı kalmasıyla, uygun bir maddi tazminata karar verilmesi gerektiğidir. Fakat maddi tazminat talep edilirken fazlaya dair haklar saklı tutulduğunda, sonradan dava dilekçesinde gösterilen istemden fazlası maddi tazminat karar verilebilir demektir.

---

<sup>224</sup> Kaçak, N., Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ve Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 25.

<sup>225</sup> Dikmen, C., “Boşanmada Maddi Zarar ve Tazmini”, Yargıtay Dergisi, Cilt 8, s. 1-4.

Yargıtay'ın kararına<sup>226</sup> göre:“... Taraflar arasında görülen boşanma davası sonucunda verilen kararın davalı koca tarafından tazminatlar ve yoksulluk nafakası yönünden temyizi üzerine ... temyiz itirazlarının reddine, ... Dava dilekçesinde fazlaya dair haklarda saklı tutulmamıştır... maddi tazminat konusunda dava dilekçesinde fazlaya dair hakkını saklı tuttuğu bu hususun ilk inceleme sırasında gözden kaçırıldığı anlaşıldığından davacı kadının maddi tazminata yönelik karar düzeltme isteminin kabulüne ... kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir...” şeklindedir.

### 3.1. Kesinleşmiş Boşanma Kararı

Boşanma sebebine dayalı olarak maddi tazminat talebinin kabulünün ilk koşulu; eşlerin boşanmalarına karar verilmesi ve boşanma kararın kesinleşmesidir<sup>227</sup>. Zira boşanmada maddi tazminatı düzenleyen kanunun ilgili maddesine göre mevcut veya beklenen menfaatleri, boşanma sebebiyle zarar gören kusursuz veya daha az kusurlu taraf...” (TMK m.174/1) şekline ifade edilerek, açık bir şekilde menfaatlerin boşanma yüzünden zedelenmesi şart koymuştur<sup>228</sup>.

Türk hukuk sisteminde boşanmanın hukuki anlamda gerçekleşebilmesi için; taraflar arasında hukuken geçerli bir evliliğin olması zorunlu unsurdur. Hukuken geçerli bir evlilik, boşanmanın özel nedenlerine veya boşanmanın genel nedenlerine dayanmak suretiyle sona ereceğinden önceki bölümlerde bahsetmiştik.

Kanuna uygun bir evlilik birliği bir takım nedenlerle sona erebilir. Bu nedenler ise: Eşlerden birinin ölmesi, eşlerden birinin uzunca bir süre nerede olduğunun bilinmemesi (gaiplik), eşlerden birinin farklı bir cinsiyete yönelimi ve hakim tarafından

---

<sup>226</sup> Y2.HD, 28.02.2007-2007/1039-2007/2974. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 10.02.2023.

<sup>227</sup> Kaçak, Tazminat, s. 25; Köseoğlu / Kocağa, s. 251.

<sup>228</sup> Kaçak, Tazminat, s. 25.

tarafların evlilik birliğinin sona ermesine karar verilmesi<sup>229</sup>. Dolayısıyla, buradan çıkan sonuç evlilik boşanma harici bir sebep ile sona erdiyse, maddi tazminat da haliyle söz konusu olmayacaktır<sup>230</sup>.

Örnek vermek gerekir ise; mahkeme hükmüyle eşlerden birinin gaipliğine karar verilir ise, TMK 174 hükmüne dayalı maddi tazminat istemi söz konusu olmayacaktır.

Hakim boşanma kararı değil de eşler açısından ayrılık kararı verir ise, evlilik birliği sona ermeyeceğinden, yine aynı şekilde tazminat istemi gündeme gelmeyecektir<sup>231</sup>. Zira evlilik birliği devam ettiğinden, eşlerin birbirine karşı yükümlölükleri de devam edecektir (TMK m. 185). Bir başka anlatımla, hakim tarafından ayrılığa karar verildiğı hallerde, boşanma hukukundan farklı sonuç doğduğundan ve evlilik birliği de henüz devam ettiğinden boşanma sebebiyle maddi tazminat da talep edilemeyecektir. Bu durumun sebebi ise boşanma olayının aksine, ayrılık durumunda eş bakımından tam anlamıyla bir mağduriyet söz konusu olmayacağıdır<sup>232</sup>.

Boşanma davası reddedildiğı hallerde, maddi tazminata da karar verilmesi mümkün değildir. Zira, hala ortada geçerli bir evlilik söz konusu olup, evlilik birliğinin varlığı devam etmektedir<sup>233</sup>.

Buna ilişkin aşağıda yer alan Yargıtay kararına göre<sup>234</sup>: ...Boşanmanın eki olan maddi tazminat, boşanma kararının kesin hüküm teşkil etmesiyle talep edilebilir hale

---

<sup>229</sup> Or, s. 922.

<sup>230</sup> Ünlüsoy Tek, s. 30.

<sup>231</sup> Ünlüsoy Tek, s. 30.

<sup>232</sup> Öztan, s. 805.

<sup>233</sup> Baran, Celep, s. 77; Serin Of, s. 30. Y2.HD, 05.05.2003-2003/3428-2003/5294. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 22.02.2023.

gelir. Kazanılmış hak da dikkate alınarak davacı kadın yararına takdir edilen maddi tazminat için boşanma kararının kesinleşmesinden sonra, yasal faize karar verilmesi gerekirken, faiz istemini de kapsayan biçimde ret kararı verilmesi kanuna aykırı olacaktır.

Karardan da anlaşılacağı üzere, maddi tazminat hükümlerinin doğabilmesi için, evlilik birliğinin boşanma kararıyla son bulması gerekir. Örneğin; eş ölmüş ise veya gaipliğine karar verildiyse maddi tazminat talebi söz konusu olmayacaktır<sup>235</sup>.

Ayrıca Türk mahkemelerinde ya da yabancı mahkemelerde eşlerin boşanmasına karar verilebilmektedir. Boşanma kararı yabancı mahkeme tarafından verilmişse, bu durumda kararın Türk mahkemeleri tarafından tanınması ve kesinleşmesi gerekmektedir.

### **3.2. Tazminat Talep Eden Açısından Boşanma Sebebiyle Mevcut veya Beklenen Bir Menfaatinin Zedelenmesi**

Genel anlamda zarar kavramından maddi zarar anlaşılmaktadır. Maddi zarar, bir kişinin malvarlığında kendi iradesi dışında ortaya çıkan azalmadır. Bir başka anlatımla, hukuka aykırı bir olay neticesinde, bir kimsenin malvarlığının aktifinde eksilme olması, pasifinde ise çoğalma olmasıdır<sup>236</sup>.

---

<sup>234</sup> Y2.HD, 03.09.2013-2013/16857-2013/20058, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 22.02.2023.

<sup>235</sup> Or, s. 922.

<sup>236</sup> Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018, s. 546.

Boşanma sebebine dayalı zararın tazmini için; mevcut ya da beklenen bir menfaatinin zedelenmesiyle birlikte maddi zarar oluşur. Zarar olduğu yerde ancak tazminat kavramından bahsedilmekte olup, zarar yok ise tazminat kavramı da gündeme gelmeyecektir<sup>237</sup>.

Şayet zarar doğuran fiil gerçekleşmemiş olsaydı, malvarlığının mevcut durumu ile eylem gerçekleştikten sonraki durum arasındaki fark maddi zararı ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu ziyan, mevcut mali durumundaki artışın eksilmesi, azalmanın artması veya elde edilebilecek durumda olan karın elde edilememesinden kaynaklanmaktadır<sup>238</sup>.

Kanunda ifade edilmiş olan menfaat kavramını açmak gerekir ise, evlilik birliğinin eşlere sağlamış olduğu yahut gelecek zamanda sağlayacağına inanılan maddi menfaat kavramı anlaşılmaktadır<sup>239</sup>.

Kanun koyucu mevcut zarar ile beklenen zarar ayrımı yapmıştır. Mevcut zarardan anlaşılan boşanmadan dolayı kusursuz olan tarafın malvarlığında ortaya çıkan bir azalmadır. Bu bağlamda, boşanma neticesinde, tazminata konu zararın doğması gerekir. Mesela, boşanma davası devamında tarafların hususi ihtiyaçları için harcamış olduğu giderler bu kapsamda sayılmayacaktır. Buna karşın, boşanmayla birlikte ortak konuttan ayrılırken yapılan nakliye giderleri, yol giderleri vs. bu kapsamda sayılmaktadır<sup>240</sup>.

Bu konuyla alakalı YHGK kararı doğrultusunda, mevcut ve beklenen menfaat kavramlarının tanımı yapılmıştır. Buna göre evliliğin bir tarafa getirmiş olduğu mali

---

<sup>237</sup> Atmaca, Ü. H., Türk Hukukunda Anlaşılmalı Boşanma Protokolü, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017, s. 97.

<sup>238</sup> Zararsız, A., Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2019, s. 38.

<sup>239</sup> Arbek, s. 122.

<sup>240</sup> Or, s. 896-897.

faydaya mevcut menfaat denir. Evlilik sürmesi durumunda meydana gelecek ihtimal dahilinde ki faydaya ise beklenen menfaat denir. Bu faydalar birden farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte bir taraf diğer tarafın mali anlamda desteğinden yoksun kalacaktır. Böylece mali yönden desteğe muhtaç olan eş yeniden bir hayat inşa etmek durumunda kalacaktır. Bu bağlamda her ne kadar ortaya çıkan zararın ne kadar olduğunu tahmin etmek zor olsa da hakkaniyete uygun olarak hakime bu yönde yönlendirme sağlayacaktır. Hakkaniyete tabidir (TMK m.4), çünkü evlilik kurumu ticaret değil, maneviyatı olan bir birlikteliktir. Nitekim kanunda “uygun bir tazminat” söyleminde bulunulmasının açıklaması da budur. Hakime verilen bu takdir yetkisi sınırlı olmaktadır. Doktrin ve uygulamaya göre bu takdir hakkı uygulanırken dikkat edilecek bazı hususlar vardır. Bunlar: boşanmaya sebep olan vakıalardaki kusur derecesi, tarafların sosyal ve mali halleri, kaç çocuğa sahip oldukları, yeniden bir kimseyle evlenme ihtimalleri dikkate alınır. Tazminat miktarına karar verilirken esas alınacak ölçüt ise eşin evlilik birliği kurmadan önceki hayat koşullarıdır. Nitekim boşanan eş bakımından eski hayat koşullarına veda edecektir. Tazminata karar verilirken, eşin kaybettiği bu yaşam koşullarının göz önünde bulundurulması lazımdır. Evlilik birliğinin içerisindeki eşin sahip olduğu bu avantajlar ise diğer tarafın mali haliyle direkt olarak bağlantısı vardır. Nitekim eşin işinin olup olmadığı, maaş alıp almadığı kaybettiği mali yardım bakımından dikkat edilmesi lazım olan başka bir ölçüt olacaktır <sup>241</sup>.

Beklenen menfaatten anlaşılan ise, henüz gerçekleşmemiş ama evlilik devam etseydi gerçekleşecek olan olası menfaatinin gerçekleşmemesidir<sup>242</sup>.

Örneğin, ölüme bağlı tasarrufların hükümsüz hale gelmesi, sigortalardan doğacak hak ve alacaklar, mirasçılık sıfatının kaybedilmesi<sup>243</sup>, nafakadan mahrum kalınması,

---

<sup>241</sup> YHGK, 26.11.2014 -2013/1416-2014/956. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 27.02.2023.

<sup>242</sup> Camcı, s. 88.

Sosyal Güvenlik Kurumundan eş dolayısıyla bağlanacak aylıklar, eşi dolayısı ile alacağı dul maaşından yoksun kalması, yine aileye ait bir işletmede çalışarak gelir elde etmekte iken, boşanma nedeniyle bu olanağın yitirilmesi, eşlerin birlikte işlettikleri pastaneden elde ettiği gelirden yoksun kalma gibi halleri sıralayabiliriz<sup>244</sup>.

Bu bağlamda, aslında ortada fiilen bir zarar olmasa da aktifindeki artış zedelenmiştir. Bu husus da hâkimin geniş bir takdir yetkisi olup, her somut olay açısından ayrı bir değerlendirme yapılacaktır.

YHGK. 14/02/2018 tarihli güncel bir kararını<sup>245</sup> incelediğimizde, kanunda mevcut veya beklenen menfaat kavramının tanımı açık bir şekilde yapılmamıştır. Mevcut menfaate karar verilirken esas alınan kriter, evliliğin eşlere getirmiş olduğu faydalardır. Beklenen menfaatte ise evliliğin sürmesi halinde eşlerin gelecek zamanda ortaya çıkacak olan ihtimal dahilinde ki bazı kazanımlardır. Böylece anlaşılan şudur ki boşanma kararının verilmesiyle bir eş diğer tarafın desteğini de alamayacaktır. Boşanan eş evlilik birliğinin devamında elde edeceği mali desteği kaybederek tekrardan bir hayat düzeni oluşturması gerekecektir. Bu bağlamda ziyanı tayin etmek zor olsa da hakkaniyet doğrultusunda hakim kanaat getirecektir. Yargıtay içtihatlarına bakıldığında mal rejimi, eşya yahut ziynet konusundaki istekler, işi bırakma nedenine bağlı olarak tazminat, kira hukuku, eşi ödenen bir miktar paranın iade edilmesi, nişan, düğün gibi giderler için yapılan talepler TMK madde 174/1’ de sayılı zarar sayılanların içerisinde sayılmaz.

---

<sup>243</sup> TMK m. 181/I hükmüne uyarınca “Boşanma kararı verilmesiyle birlikte, eşler artık kanunen birbirlerine mirasçı olamayacaklardır. Bununla birlikte boşanmadan evvelki ölüme bağlı tasarruflar ve kendilerine tanınan hakları aksi olmadığı müddetçe kaybedeceklerdir.”

<sup>244</sup> Aksoy, s. 53; Akıntürk / Ateş, s. 297; Öztan, s. 812-813.

<sup>245</sup> YHGK, 14.02.2018-2017/2-1576-2018/207. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 02.02.2023.

Uygulama ve Doktrinde mevcut ve beklenen menfaati tespitinde bazı ölçütler dikkate alınır. Bu ölçütler şu şekildedir:

- Tarafların evlilik birliği içinde sahip oldukları ekonomik ve sosyal durumları
- Müşterek konutunun nitelikleri
- Aile fertlerinin yaşam özellikleri
- Eşlerin işlerinin olup olmadığı ve çalışma koşulları
- Tarafların iş bulma ve arama ihtimalleri
- Boşanma nedeni ile eşin diğer eşin sosyal güvenlik kuruluşu olanaklarından mahrum kalması
- Tarafların sosyal güvenliklere sahip olup olmadığı
- Eşin işyerinde çalışılıyor ise boşanma nedeniyle işsiz kalınması
- Eşin kocasına güvenerek öğreniminden ve işinden ayrılmış olması
- İstenilen tazminatın başka bir yerden karşılanması olanağının bulunup bulunmadığı
- Eşin bir daha evlenme olasılığı
- Eşlerin evlilik süreleri
- Kişisel birikim ve yetenekler
- Yatırım güç ve olanakları
- Vergi kayıtları
- İş sözleşmelerinin kapsamı ve süresi
- Tarafların sağlık durumları
- Sigorta Poliçeleri

- Boşanmaya sebep olan somut olayların diğer özellikleri...<sup>246</sup>.

### 3.3. Menfaat Zedelenmesi ve Boşanma Arasında Uygun İlliyet Bağının Olması Gerekliği

Maddi tazminat isteminde bulunulmasının bir diğer koşulu ise nedensellik bağının varlığının gerekliliğidir<sup>247</sup>. Bir başka ifadeyle, boşanma davası neticesinde maddi tazminat talebinde bulunabilmek için zarar ile boşanma hadisesi arasında illiyet bağının olması gerekir<sup>248</sup>.

Kanun koyucu, boşanmaya bağlı olarak menfaatin zarar görmesi ifadesiyle illiyet bağını ortaya koymuştur<sup>249</sup>.

Boşanmanın sonucuna bağlı olmayıp, boşanma hadisesinden kaynaklanmayan bir sebeple doğan mevcut yahut beklenen menfaat zedelenmesi halinde, boşanmadan kaynaklanan maddi tazminat istemi mümkün değildir<sup>250</sup>. Bir başka anlatımla mahkeme, maddi tazminata karar verirken boşanma sonucunda tazminat talep eden tarafın bütün iddialarını bir bütün olarak değerlendirmesi gerekir. Zira talep edilen tazminata konu

---

<sup>246</sup> Akıntürk, T., Türk Medeni, Hukuku, Aile Hukuku, Cilt 2, İstanbul 2008, s. 296-298; Öztan, s. 499; Feyzioğlu, s. 315; Y2.HD, 2016/8576-2017/2772. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>247</sup> Antalya, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2, Legal Yayınları, İstanbul, 2017, s. 205.

<sup>248</sup> Serin Of, Emine, “Boşanmada Maddi Tazminat”, Adalet Dergisi, 33. Sayı, (2009), s. 72. “...Mahkemece, dinlenen tanık beyanları ve celp edilen hastane tedavi belgelerine göre, davacının gayret ve desteklerine rağmen davalı kocanın alkol alışkanlığını bırakmadığı gibi, sorumsuz davranışlarına devam ederek, kazandığını alkole yatırdığı ve alkolik hale geldiği, evinin ihtiyaçlarını karşılamadığı, evlilik birliğini davacı için çekilmez hale getirmesi nedeniyle kusurlu olduğu gerekçesiyle; tarafların boşanmalarına, 10.000,00TL maddi, 6.000,00TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline, davacının kendisi ve çocuğu için tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası istemlerinin kısmen kabulüne, çocuğun velayetinin anneye verilmesine karar verilmiştir.” YHGK, 16.06.2010- 2010-2-259-2010-329. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 28.03.2023.

<sup>249</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 128; Or, s. 921.

<sup>250</sup> Fırtına, s. 63.

sebeplerle ve boşanma neticesinde ortaya çıkan ziyan arasında illiyet yani nedensellik bağı mevcut olmayabilir<sup>251</sup>.

Örneğin; boşanmanın sonunda maddi tazminat isteminde bulunan tarafa piyango çekilişini kazanması durumunda, bu taraf beklenen menfaati ziyan gördüğünü iddia ettiği takdirde, böyle bir talebin kabul edilmemesi gerekir. Zira bu durumun varlığında, beklenen menfaatin zarar gördüğü iddia edilemez. Çünkü piyangodan çekilişinin kazanılması ile boşanma arasında illiyet bağının olduğu bahsedilemez<sup>252</sup>.

### **3.4. Tazminat Talep Edenin Kusursuz veya Daha Az Kusurlu Olması**

Eski MK'da<sup>253</sup> ise tazminat talep eden davacının kusursuz, davalının ise kusurlu<sup>254</sup> olacağı düzenlenmiştir. Yeni TMK'da ise tazminat talebinde bulunan davacının kusursuz veya davalıya göre daha az kusurlu bulunması yeterli kabul edilmiştir. Dolayısıyla, boşanma sebebine dayalı maddi tazminat isteminde bulunan bakımından, Yeni Kanunumuz, Eski MK' dan farklı olarak, mutlak kusursuz olma şartı aramamıştır<sup>255</sup>.

Kanaatimizce yerinde bir değişiklik olmuştur. Zira boşanmada maddi tazminat talebinde bulunun tarafın takdir edersiniz ki kusursuz olması ihtimali oldukça düşük olup, bu durum hayatın olağan akışında aykırıdır<sup>256</sup>. Genellikle her iki tarafın da az ya

---

<sup>251</sup> Arbek, s. 124.

<sup>252</sup> Aksoy, s. 56.

<sup>253</sup> Boşanmada maddi tazminat, EMK. m. 143/I' de, "Mevcut ve hatta muntazar bir menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kabahatsiz karı veya kocanın, kabahatli olan taraftan münasip maddi bir tazminat talebine hakkı vardır" şeklinde düzenlenmiştir.

<sup>254</sup> Oğuzman, M.K., / Öz, T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Kitapçılık, 14. Bası, Cilt 2, İstanbul 2018, s. 55. "Kusur kavramı, "Hukuka aykırı sonucu istemek (kast) veya bu sonucu istemiş olmamakla beraber hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için iradesini yeterli derecede kullanmamaktır."

<sup>255</sup> Akıntürk / Ateş, s. 296.

<sup>256</sup> Ünlüsoy Tek, s. 34.

da çok kusuru bulunmaktadır<sup>257</sup>. Bu sebeple; sadece kusursuz olarak tarafın boşanmadan kaynaklı maddi tazminat talep edecek olması durumunda, maddi tazminat talep etme durumlarını açıkça istisnai hale getirebilecektir<sup>258</sup>. Bu durumda adalete erişimi engelleyen bir hal alabilme sonucu doğurması ihtimali pek muhtemeldir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararına göre:

*“Türk Medeni Kanunu’nu 174/1 maddesi mevcut veya beklenen menfaati boşanma yüzünden haleldar olan kusursuz ya da daha az kusurlu tarafın, kusurlu taraftan uygun bir miktar tazminat isteyebileceğini, 186. maddesi, evi birlikte seçeceklerini, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile katılacaklarını öngörmüştür. Toplanan delillerden boşanmaya sebep olan olaylarda maddi tazminat isteyen eşin diğerlerinden daha ziyade kusurlu olmadığı anlaşılmaktadır. Boşanma sonucu bu eş, en azından diğerlerinden maddi desteğini yitirmiştir.”*<sup>259</sup>

Boşanmaya dayalı maddi tazminat isteminde bulunan tarafın kusurunun ağırlığı ancak karşı tarafın kusurundan daha ağır olmama koşuna bağlı olarak, tazminatın miktarının belirlenmesinde dikkate alınır<sup>260</sup>. Bu bağlamda, esas itibariyle önemli olan nokta, boşanan tarafların kusurlarının yoğunluğu olmayıp, kusurlu davranış neticesinde meydana gelen zararın ve tazminat miktarının hesaplanmasıyla alakalıdır<sup>261</sup>.

---

<sup>257</sup> Günay, B., Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminat, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018, s. 42.

<sup>258</sup> Akıntürk / Ateş, s. 296.

<sup>259</sup> YHGK, 11.07.2007-2007/2-545-2007/542, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 19.01.2023.

<sup>260</sup> Aksoy, s. 54-55.

<sup>261</sup> Arbek, s. 121.

Örneğin; çocukların bakım masraflarının karşılanmaması, evin temel ihtiyaçlarının karşılanmaması yani evlilik birliğinin getirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmemesi kusur olarak nitelendirilir<sup>262</sup>.

Boşanma davasının açılmasından sonra vuku bulan vakalar, yani sonradan meydana gelen olaylar kusuru etkilemeyecektir.

Örneğin; eşin diğerine karşı duruşma esnasında hakaret etmesi, kusur değerlendirilirken dikkate alınmaz.

Yargıtay kararına göre, eşlerin birbiriyle 2012 senesinden sömestr tatili bittikten sonra davacının kızı ile iletişimi hususunda birtakım sıkıntıların ortaya çıktığı, davalı yanın ise bu hususta sorunlar oluşturduğu, davadan kısa bir süre önce ve devamında tarafların karşı karşıya şikâyet dilekçesi ve psikolojik şiddet fiillerinde bulunduklarından bahisle boşanmaya sebep olan vakalarda tarafların kusurlarının eşit varsayıldığından manevi tazminat ( TMK.m.174/2) talepleri kabul edilmediyse de incelenen soruşturma konusu ve elde edilen mevcut hukuki delillerden, davalı kadına kusur olarak atfedilen şahit Sinan'ın ifadesinde geçen “psikolojik şiddet” olayı ile birbirlerine karşı şikayetlerinin dava açıldıktan sonra olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, davaların açıldıktan sonraki ortaya çıkan vakıalar boşanma kararı verilirken kusur olarak atfedilemeyecektir. Boşanmaya sebep olan vakılarda davalı yanın kesin kusurlu olduğu anlaşılrsa da, davalı yandan doğan davanın kişilik haklarını ihlal eden maddi bir olay kesin olarak kanıtlanmadığından, davacının manevi tazminat talebi kabul edilmemiştir. Davacının bu konudaki itirazlarının reddedilerek, boşanma kararının

---

<sup>262</sup> Firtına, s. 64; Öztan, s. 808.

kusura dayalı gerekçesi değiştirilerek onanmasına (HUMK m.438/son) karar verilmiştir<sup>263</sup>.

Kanunda anlaşıldığı üzere, daha az kusurlu olmak, kusursuz olmak değildir. Bu durumda da, tazminat isteminde bulunan tarafın, boşanma konusu olayda kusuru söz konusudur<sup>264</sup>. Ancak tazminat isteyen eşe göre, kendisinin kusuru daha azdır.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatları uyarınca, eğer eşler eşit kusurlu ise, maddi tazminat kurumu gündeme gelmeyecektir<sup>265</sup>. Eşler eşit kusurlu olup, maddi tazminat isteminde bulundular ise açılan boşanma sebebine dayalı tazminat davasının reddine karar verilir<sup>266</sup>.

YHGK. 27/01/2016-2014/2-174-2015/101 sayılı ilamında<sup>267</sup>; “...davacı-karşı davalı da kusurlu olup, taraflardan birini diğerinden baskın kusurlu kabul etmek olanağı yoktur. Boşanmaya sebep olan olaylarda taraflar aynı oranda kusurludurlar. Boşanma sebebiyle maddi ve manevi tazminata hükmedilebilmesi için tazminat talep eden tarafın kusursuz veya daha az kusurlu olması zorunludur. Eşit kusurlu eş yararına TMK'nın 174/1-2. maddesi uyarınca maddi ve manevi tazminata hükmedilemez.”

<sup>263</sup> Y2.HD, 29.04.2015-2014/23415-2015/8779. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 15.02.2023.

<sup>264</sup> Or, s. 918.

<sup>265</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.129; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 154; Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 257.

<sup>266</sup> Ünlüsoy Tek, s. 35; Kılıçoğlu, s. 129; Camcı, s. 91; Velidedeoğlu, Aile Hukuku s. 257 Mahkemece boşanmaya sebep olan olaylarda davalı kadının ağır kusurlu olduğu kabul edilerek tarafların boşanmalarına karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden, davacı erkeğin kadına eve dönmesi için ihtar çektiği böylece erkeğin Kadından kaynaklanan ihtar tarihinden önceki olayları affettiğinin kabulü gerekir. Davacı erkeğin birlik görevlerini yerine getirmediği, bağımsız konut temin etmediği, buna karşılık davalı kadının ise ayrılık döneminde davacı babaya çocuğu göstermediği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu olaylara göre evlilik birliğinin sarsılmasında taraflardan birinin kusurunun diğerinden daha baskın olduğu söylenemez. Tarafların eşit kusurlu olduklarının kabulü gerekir. Bu halde davalının ağır kusurlu bulunması doğru değil ise de; eşit kusur durumunda da davalı kadın yararına maddi ve manevi tazminata (TMK m.174/1-2) karar verilemeyeceğinden, hükmün kusura ilişkin gerekçesinin açıklanan şekilde değiştirilerek ve düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir (HUMK m. 438/son). Y2.HD, 08.11.2017-2016/6534-2017/12364. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 15.02.2023.

<sup>267</sup> [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 22.02.2023.

Sonuç olarak, Yeni Medeni Kanun’la gelen değişlikle birlikte, boşanmada maddi tazminat talep eden eşin kusursuz olması şartını kaldırılması yerinde bir değişiklik olduğu kanaatindeyiz. Bu bağlamda, evlilik birliğinin boşanmayla sona ermesinden ötürü zarar gören, kusursuz ya da daha az kusurlu eşin, yaşadığı maddi kaybın tazmin edilmesine bu şekilde imkanı tanınmıştır. Sonraki bölümde ise maddi tazminat miktarının belirlenmesi, belirlendikten sonra ne şekilde ödeneceğı gibi konular anlatılacaktır.

### 3.5. Maddi Tazminat Miktarının Belirlenmesi ve Ödenmesi

Maddi tazminat kararının verilmesiyle birlikte maddi tazminat miktarı, bu miktarın ne şekilde ödeneceğı ve hangi oranda ne zamandan itibaren faiz işleyeceğini gibi konular gündeme gelmektedir.

Her şeyden önce Türk Medeni Kanunumuzda boşanmadan kaynaklı maddi tazminatın ödenmesi hususunda “*uygun bir maddi tazminat*” ifadesi yer almaktadır<sup>268</sup>. Bu ifadeden anlaşılan ise, maddi tazminatın ne kadar olacağını karar verilmesinde hakime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır<sup>269</sup>. Zira, hakimce bu yetki kullanırken her somut olayın verilerine göre ayrı karar verilecektir<sup>270</sup>. Dolayısıyla uygun maddi tazminatın ne miktarda olması gerektiğine, hakim ancak takdir hakkını kullanarak tespit edecektir<sup>271</sup>.

Buna göre maddi tazminat miktarını belirlerken boşanma türüne göre ayırım yapılır. Taraflar anlaşmalı boşandırsa, kendileri tazminat miktarını, ödeme şeklini

---

<sup>268</sup> Arbek, s. 124.

<sup>269</sup> Akıntürk / Ateş, s. 298.

<sup>270</sup> Fırtına, s. 66.

<sup>271</sup> Akıntürk / Ateş, s. 298.

belirlemiş olacaklardır. Anlaşmalı boşanma davalarında tarafların ikrarları, hakimi bağlamayacağı kuralı uygulanmaz. Bu bağlamda, boşanmanın mali sonuçlarından olan maddi tazminat konusu, yargılama aşamasında karara bağlanır. Zira boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra ise, boşanmaya dayalı maddi tazminat davası açılmayacaktır<sup>272</sup>. Dolayısıyla, anlaşmalı boşanma davası kesinleştikten sonra, talep edilmemiş olan fer'ilerin istenmesi mümkün değildir.

Eğer ki taraflar çekişmeli boşandıysa talep edilen miktar zararına göre uygun miktarda hakim takdirine kalmıştır. Maddi tazminat talep edilirken, tazminatın miktarının belirlenmesi için açıkça ne kadar olduğu belirtilmelidir. Hangi tazminat türü olduğu ve miktarı açık şekilde belli değil ise; hakim bu durumu netleştirmelidir<sup>273</sup>. Böylece, tazminatın türü, miktarı ve hangi para birimi olduğu hususundaki karışıklıklar giderilmiş olacaktır<sup>274</sup>.

Yargıtay' ın 2020 tarihli güncel bir kararına<sup>275</sup> baktığımızda:

---

<sup>272</sup> Or, s. 934; “Taraflar ... 22. Aile Mahkemesinin 26.06.2013 tarihli 2013/355-426 E/K sayılı 10.09.2013 tarihinde kesinleşen ilamı ile boşanmanın mali sonuçları konusunda anlaşmalı boşanma davasının niteliği gereği kusur konusunda bir belirleme yapılmamıştır. Anlaşma doğrultusunda, velayet, kişisel ilişki, nafakalar ve tazminat konusunda hüküm kurulmuştur. Davacı kadın temyiz konusu dava ile 28.11.2013 tarihinde Türk Medeni Kanunu’nun 174/2. maddesine dayalı manevi tazminat ve Türk Medeni Kanunu’nun 175. Maddesine dayalı yoksulluk nafakası talebinde bulunmuştur. Anlaşmalı boşanma kararı kesinleştikten sonra artık boşanmanın mali sonuçları hakkında istekte bulunulamayacağı gibi kesinleşme tarihi öncesinde açılan fer’i isteklere ilişkin davalar da konusuz kalır. Bu nedenle davacı kadının yoksulluk nafakası ve manevi tazminat talebinin reddine karar vermek gerekirken kabulü doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir. Bknz.Y2.HD, 31.05.2017-2016/9087-2017/6526. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 27.03.2023.

<sup>273</sup> Ünlüsoy Tek, s. 40-41.

<sup>274</sup> Arbek, s. 126-127. “Davacı kadın dava dilekçesinde miktar belirtmeden tazminat talebinde bulunmuş, 30.06.2016 tarihli duruşmada ise “10.000 TL maddi ve manevi tazminat” istediğini belirtmiştir. Kadının talebinin ne kadarının maddi tazminat ne kadarının manevi tazminat olduğu açıklattırılmadan davacı kadın yararına “8.000-TL maddi ve manevi tazminat verilmesine” şeklinde hüküm kurulmuştur. O halde, mahkemece öncelikle yapılması gereken iş; hâkimin davayı aydınlatma görevi kapsamında (HMK m.31) davacı kadına talep ettiği maddi ve manevi tazminat miktarları ayrı ayrı açıklattırılıp, talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. Bknz.Y2.HD, 20.11.2018- 2018/6992-2018/13178. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 28.03.2023.

<sup>275</sup> Y2.HD, 30.01.2020-2019/7124-2020/ 569. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 21.03.2023.

Davalı kadın taraf, davasında 50.000 TL maddi tazminat istemiş bununla birlikte evlilik birliği devamında davacıya biraz para ve ziynet verdiği, maddi anlamda ziyana uğradığını dile getirerek, maddi tazminat istemiştir. Hakim davalının bu talebi reddedilmiştir çünkü davalı yanın tazminat talebi ve buna bağlı olmayan özellikteki isteklerini de kapsamaktadır. Hakimin davayı aydınlığa kavuşturma ödevi kapsamında davalının istemiş olduğu tazminatların özelliklerinin ve hangi alacak isteğinin hangi miktarda olduğunun ayrıntılı bir şekilde beyan edilmesine ve bu beyana göre, istekleri yönünden nisbi harcın bütününe ödenmesiyle hukuka uygun süre verilmesi ve görev hususu göze alınıp, delillerle birlikte karar verilmesi aksi yönde yazılı hususlar dikkate alınmaksızın maddi tazminat isteğinin kanun kapsamında nazara alınıp, hüküm verilmesi doğru olmadığından bozma kararı verilmiştir. Harçlar kanunu m. 30-32'ye göre peşin ödemenin gerçekleşmesi için kanuna uygun müddet verilmesi ve görev konusu da dikkate alınarak hukuki deliller nazarında karar verilmesi aksi takdirde Harçlar kanununun ilgili maddesi uyarınca hüküm kurulması gerekirken, söz konusu durumlar dikkat alınmadan maddi tazminat isteğinin tamamının TMK ilgili madde kapsamında değerlendirilip karar verilmesi yanlış olduğundan bozma kararı verilmiştir.

Ayrıca boşanmanın eki olan maddi tazminat istemine ilişkin talepte bir tarafın, kabul beyanı var ise bu kabul beyanı dikkate alınmak suretiyle karar verilmesi gerekmektedir<sup>276</sup>.

Maddi tazminat miktarı belirlenirken hakim her iki tarafın ekonomik ve sosyal durumlarını, tarafların yaşları, evliliğin devam süresini, tarafların boşanmadaki kusur derecelerini, eşlerin meslekleri ve çalışma durumları, evlilik birliği içerisindeki hayat standartları gibi somut olayın özelliklerine göre inceleme yaparak, hakkaniyete uygun

---

<sup>276</sup> Y2.HD, 14.01.2014-2013/18230-2014/401 sayılı kararı: “Davacı koca, davalı kadına 5.500-TL maddi tazminat vermeyi kabul etmiştir. Bu kabul dikkate alınarak kadın lehine bir miktar üzerinde maddi tazminata hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 21.03.2023.

bir şekilde, makul ve TMK m.174 belirtilen uygun bir tazminata göre takdir yetkisini kullanmaktadır<sup>277</sup>.

Somut olaya göre karar verilirken, önemli olan bir başka husus mahkemece maddi tazminat miktarı belirlenirken maddi tazminatın lehine hükmedilen için zenginlik aracı olmaması gerektiğidir. Bu bağlamda, maddi tazminat miktarının belirlenmesinde, tazminat isteminde bulunan tarafın zararından daha yüksek bir miktarda tazminat miktarı belirlenemez. Zira, tazminat kurumu bir zenginleşme aracı olmayıp, tazminatın üst sınırı zarar miktarı olmaktadır<sup>278</sup>.

Bununla birlikte, bazı durumlarda hakim olayın niteliğine göre gerek görürse, maddi tazminat miktarının belirlenmesi için bilirkişi incelemesine başvurabilir ve bilirkişi raporuna da dikkate alarak, tazminat miktarına karar verebilir<sup>279</sup>.

Mahkemenin verdiği evlilik birliğinin sona erme kararında ya da bu karar kesin hüküm teşkil ettikten sonra açılan tazminat isteklerine ilişkin davalarda, tazminat isteminde bulunan tarafın tazminat miktarını, türünü açıkça belirtmesi gerekir. Burada bir belirsizlik varsa hakim bu belirsizliği açıklattırır.

Zarar iki şekilde tazmin edilmektedir. Biri aynen diğeri ise nakden ödenmesi şeklindedir. Uygulamaya baktığımızda ise, boşanmaya dayalı maddi tazminat davalarında nakden ödeme yolunun daha çok yer aldığını görmekteyiz. Ancak,

---

<sup>277</sup> Camcı, s. 89; Akıntürk / Ateş, s. 298; Fırtına, s. 66; Ünlüsoy Tek, s. 41.

<sup>278</sup> Feyzioğlu, s. 315; Öztan, s. 499.

<sup>279</sup> Günay, s. 69.

tazminatın aynen ödenmesi konusunda ise herhangi bir sınırlama yoktur. Zira her iki ödeme şeklinin de tercih edilmesi mümkündür<sup>280</sup>.

Kanun hükmünden anlaşılacağı üzere; tazminatın aynen mi yoksa nakdi şekilde mi ödeneceği hususunda bir kural koyulmamıştır. Bu bağlamda, tazminat isteminde bulunan tarafa, aile konutunun verilmesi suretiyle aynen tazmin mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte, tarafların herhangi bir şeyin, diğer tarafa verilmesi konusunda anlaşmaları halinde de aynen tazmin hususu gerçekleşmiş olacaktır<sup>281</sup>.

Esasen aynen tazmin etmenin mantığı, zarar doğmadan önceki malvarlığı hangi durumda ise, yine aynı şekilde olması amaçlar. Örneğin; bir kişinin kişisel aracı yanarak kullanılamaz hale geldiğinde, başka bir otomobilin kendisine temin edilmesi ya da bir hasar gören duvarın onarılması gibi örnekler sunulabilir. Mevcut malvarlığında herhangi bir azalış olduğu zaman bu azalmanın bir miktar parayla karşılanmasına nakden tazmin denilmektedir<sup>282</sup>.

TMK’da maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının ödenme biçimi gösterilmiştir (TMK m.176). Buna göre maddi tazminat toplu olarak veya irat şeklinde ödenebilir. Tazminatın irat şeklinde ödenmesi hali, belli bir aralıklarla ödenmesi anlamına gelmektedir<sup>283</sup>. Toptan ödeme ise, adından da anlaşılacağı üzere, sermaye biçiminde tek seferde, toplu yapılan bir ödeme anlamına gelmektedir<sup>284</sup>.

---

<sup>280</sup> Or, s. 935-937; ilgili karar için Bknz. Y2.HD, 21.03.2012- 2012/4021- 2012/6577 [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 28.03.2023.

<sup>281</sup> Öztan, s. 820-821.

<sup>282</sup> Tekinay, S. S. /Akman, S. / Burcuoğlu, H. / Altop, A. T. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul 2003, 581.

<sup>283</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 276.

<sup>284</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 275.

Kural olarak ödeme biçimi konusu hâkimce somut olayın özelliklerine göre karar verilmektedir<sup>285</sup>. Zira hakim maddi tazminatın tarafların ekonomik ve sosyal durumları ve olayın mahiyetinin gerektirdiği şekilde, toptan ya da irat şeklinde ödenmesine karar verebilir<sup>286</sup>. Ancak taraflar da ödeme hususunda anlaşabilirler.

Uygulamaya bakıldığında; maddi tazminatın toptan, tek seferde; nafakanın ise irat parça parça eşit aralıklarla ifa edilmesi mümkündür<sup>287</sup>. Tazminatın toptan ödenmesi, tazminatı alacak olan kişi açısından avantaj sağlamaktadır. Toptan ödenen tazminat, tazminatı verecek olan taraf için de avantaj sağlamaktadır. Tazminatı veren tek sefere mahsus tazminatı alacak olan kişiyle iletişim kuracaktır. Bu durum taraflar arasındaki iletişimi engelleyecek ve olası sorunlara mahal vermeyecektir<sup>288</sup>. İrat biçiminde tazminatın ödenmesi hayat boyu ödeneceği şekilde de karşılaştırılır ya da belli bir süreyle de sınırlandırılabilir<sup>289</sup>. Örneğin; maddi tazminatın 10 yıl boyunca ay ay ödenmesine karar verilebilir.

İrat şeklinde ödeme ile taksitle ödeme arasında fark bulunmaktadır. İfa edilecek toptan bedel ve bu bedelin vade sayıları belliyse taksitli ödeme anlaşılır. Bu durumun aksine ifa edilecek tüm bedel ilk başta belli değilse, parça parça yapılacak ödemelerin sayısı belli olayların veya koşullara bağlıysa irat şeklinde ödemededen bahsedilebilir<sup>290</sup>.

Taksitli ödemede ise toplam bir miktar belirlenir ve taksit bu miktarın kaç seferde ödeneceğini belirtmektedir. Maddi tazminatın irat şeklinde hükmedilmesi mümkün olup, taksit bir şekilde ödenmesi mümkün değildir<sup>291</sup>.

---

<sup>285</sup> Akıntürk / Ateş, s. 298.

<sup>286</sup> Arbek, s. 127.

<sup>287</sup> Zararsız, s. 53.

<sup>288</sup> Öztan, s. 821.

<sup>289</sup> Öztan, s. 821.

<sup>290</sup> Ünlüsoy Tek, s. 43.

<sup>291</sup> Biçer Yener, I., Boşanmada Maddi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 53-54.

Örnek vermek gerekir ise; maddi tazminat ve nafakanın irat halinde ifa edilmesine hüküm verildiğinde, zamanı ve miktarı belirli olmadığından, her ay belli bir miktar ödenmesi kararlaştırılır. Bu miktar değişen vakalara göre değişiklik yapılabilir.

Taksitli ödemede ise toplam bir miktar belirlenmiştir ve taksit bu miktarın kaç seferde ödeneceğini bellidir<sup>292</sup>.

Uygulamaya baktığımızda ise; nafaka ödeme hususunda taraflar ne yazık ki düzenli veya hiç ödeme yapmaması sebebiyle, kanun koyucumuz bu sorunla ilgili olarak, hapis cezası düzenlemiş ve irat şeklinde ifade sorun çıktığında, maddi tazminatın toptan ödenmenin daha kolaylık sağlanabileceği söylenebilir<sup>293</sup>.

TMK m. 176/3 hükmüne göre: İrat şeklinde ödenmesine hükmedilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklının tekrar evlenmesi veya taraflardan birinin vefatı hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklının evlenme olmadan, fiilen evliymiş gibi hayat sürmesi, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi durumunda mahkeme kararıyla kaldırılır.

Buna göre; irat şeklinde ödenmekte olan tazminat, alacaklı olan tarafın tekrar evlenmesi veya taraflardan birinin ölümüyle birlikte re'sen kalkar<sup>294</sup>. Ayrıca bir mahkeme kararına gerek yoktur. Mahkeme tarafından bazı haller meydana geldiğinde tazminat kaldırılabilir. Örneğin; taraflardan birinin maddi durumu düzelirse, medeni hali evli olmadığı halde başka biriyle evliymişçesine bir ömür paylaşıyorsa, toplum

---

<sup>292</sup> Biçer Yener, s. 53-54.

<sup>293</sup> Öztan, s. 821-822.

<sup>294</sup> Baran Celep, s. 85-86.

kurallarına uymayan davranışlar sergiliyorsa tazminat mahkeme tarafından kaldırılabilir<sup>295</sup>.

Tarafların ekonomik yönden vaziyetlerinin değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda iradın artırılması ya da azaltılmasına karar verilebilir. Dolayısıyla eğer tazminatın irad şeklinde ödenmesine karar verildiyse; tayin edilen miktar hakkaniyete uygun olarak azaltılabilir veya arttırılabilir ( TMK m. 176/4).

Örneğin; tazminat ödemesine karar verilen kişinin iflasına karar verilmesi ya da ağır bir hastalığa yakalanmış olması nedeniyle artık çalışamayacak hale gelmesi gibi durumlarda tazminat miktarı tekrardan değerlendirilir<sup>296</sup>.

Maddi tazminatta faiz, dava tarihinden itibaren değil, boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte yasal faiz uygulanır<sup>297</sup>. Bir başka anlatımla; mahkemece karar verilen tazminat, boşanma hükmünün kesinleştiği tarihte muaccel olacaktır. Dolayısıyla; faiz davanın açıldığı tarihte geçerli olan faiz oranına göre değil; boşanma hükmünün kesinleştiği tarihteki orana göre belirlenecektir<sup>298</sup>.

Bir başka önemli husus ise faizin talep edilmesidir. Zira faize hükmedilebilmesi için bu hususta talep olmalıdır<sup>299</sup>. Dolayısıyla, herhangi bir talep yoksa faize

---

<sup>295</sup> Öztan, s. 823; Or, s. 939-940; Ünlüsoy Tek, s. 44-45; Kaçak, Tazminat, s. 32.

<sup>296</sup> Or, s. 940; Ünlüsoy Tek, s. 44-45.

<sup>297</sup> Y2.HD, 20.06.2018-2018/3231-2018/7708. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 29.03.2023.

<sup>298</sup> Y2.HD, 26.09.2018-2017/285-2018/10148; Y2.HD, 26.06.2018-2016/20881-2018/8114; [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 27.03.2023.

<sup>299</sup> Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 1157.

hükmedilmesi mümkün de değildir<sup>300</sup>. Faiz talebi bulunuyor ise, bu hususta olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi bozma sebebi yapılmaktadır<sup>301</sup>.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin emsal kararına göre; “Mahkemece davacının manevi tazminata yönelik talebinin 7.500,00 TL'lik kısım yönünden, maddi tazminata yönelik talebinin 5.000,00 TL'lik kısım yönünden kabulüne karar verilmiş, gerek maddi tazminata, gerekse manevi tazminata ayrı ayrı faiz yürütülmesine karar verileceği yerde, "kararın kesinleşmesinden itibaren takdir edilen manevi tazminata faiz yürütülmesine" karar verilmek suretiyle infazda tereddüt oluşmasına yol açılmış olup, bu sebeple hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir”<sup>302</sup> yönündedir. Bu karardan da anlaşılacağı üzere tazminat taleplerine ilişkin açıkça ayrı ayrı faiz yürütülmesi yönünde talep gerekmektedir.

Boşanmaya dayalı tazminat talebinde dava konusuna dâhil olmayan ve eş üzerinde kayıtlı olan taşınır ya da taşınmaz mallar üzerinde ihtiyati tedbir hükmedilemez<sup>303</sup>. Sonraki bölümde boşanmanın sonuçlarından biri olan kişinin uğramış olduğu manevi zararın tazmini için hukuki yol olan manevi tazminat konusu anlatılacaktır.

---

<sup>300</sup> Or, s. 941; Bknz. Y2.HD, 10.09.2018-2016/21072-2018/ 8868, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 02.03.2023.

<sup>301</sup> Or, s. 942; Bknz. Y2. HD, 03.07.2018-2017/431-2018/8439, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 27.03.2023.

<sup>302</sup> Y2.HD, 04.05.2016-2016/7019-2016/9028. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 02.03.2023.

<sup>303</sup> Or, s. 942.

## II.Boşanmanın Sonuçlarından Manevi Tazminat

### 1. Genel Olarak

Bir başka boşanmanın mali sonucu ise manevi tazminattır. Bir kişinin hukuka aykırı bir fiilin sonucunda çekmiş olduğu acı, ruhsal sıkıntı ve üzüntülerin bütününe manevi zarar denilmektedir<sup>304</sup>. Bir başka tanımla; esasen manevi zarar, bir kimsenin hukuka aykırı bir eylem neticesinde, çekmiş olduğu ruhsal bunalım ve üzüntülerin bütününe kapsamakta olup<sup>305</sup>, kişinin malvarlığının tamamında herhangi bir azalma meydana gelmez.

Manevi tazminat ise bir kimsenin uğradığı manevi zarar dolayısıyla, o kimseye ödenen bir miktar para, ödenek anlamına gelmektedir<sup>306</sup>. Manevi tazminat, herkese karşı ileri sürülebilen, kişilik hakları kapsamında olan, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir mutlak bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>307</sup>.

Boşanmaya bağlı manevi tazminat ise; boşanmaya neden olan olaylar neticesinde, kişilik hakları saldırıya uğrayan tarafın, kusurlu olan diğer taraftan uygun bir miktarda para talep etmesi olduğundan, manevi tazminatın bir nevi denkleştirme aracı olduğundan bahsedebiliriz<sup>308</sup>.

---

<sup>304</sup> Camcı, s. 95; Y3.HD, 17.03.2015-2014/11113-2015/4283, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 13.03.2023; Or, s. 945.

<sup>305</sup> Oğuzman / Öz, Borçlar Hukuku, s. 40.

<sup>306</sup> Fikret, E., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 26. Baskı, Ankara 2021, s. 893.

<sup>307</sup> Hatemi, H., Sözleşme Dışı Sorumluluk, Cilt 2, İstanbul 1993, s. 102.

<sup>308</sup> Öztan, s. 826.

Zira manevi açıdan zarar görene, cüzi miktarda para verilmesiyle, kişinin yaşadığı sıkıntının ve üzüntünün bir nebze olsun giderilebileceği anlayışa dayanmaktadır. Ancak manevi değerin bir miktar parayla değiştirilmesi anlamına gelmemektedir<sup>309</sup>. Manevi tahribata uğrayan tarafa verilen bir miktar ödencenin amacı, kişilik hakları zedelenen kişinin duyduğu manevi acıyı bir nebze olsun hafifletmeye çalışmak ve bu acıyı gidermeye çalışmaktan ibarettir. Dolayısıyla, verilen paranın asıl amacı bozulan manevi dengenin düzeltilmesi olduğunu söyleyebiliriz<sup>310</sup>.

Anayasa Mahkemesinin manevi zarar kavramının tanımlamasından anlaşılacağı üzere; paranın hiçbir durumda manevi eksikliği götürdüğü anlamına gelmemektedir. Verilen paranın mahiyeti kişinin yaşadığı acıyı gidermeye çalışmak ve manevi kaybın düzeltme anlayışından ibarettir. Bu anlayışın aksinde olan kimselerde vardır. Nitekim manevi zararların hiçbir şeyle giderilemeyeceğini düşünürler. Çoğunluğa bakıldığında insanlar uğradıkları haksız fiilin neticesindeki zararlarının giderilmesini ister. Bu zararları giderildiğinde bir nebze de olsa mutlu olurlar.

Örneğin, kendisine hakaret edilen bir kişi manevi tazminatını gidermeye çalışması o kişinin, devri mümkün olmayan, kimsenin dokunamadığı, vazgeçemediği, haklarını korumasıdır<sup>311</sup>.

Anayasa Mahkemesi kararına göre, manevi eksikliğin ödeme ile giderilmeye uğraşılmasından ibarettir<sup>312</sup>. Bu bağlamda, bir kimsenin zarara uğraması neticesinde, onun şahıs varlığında ortaya çıkacak zarara, manevi zarar yani manevi kayıp denir<sup>313</sup>.

---

<sup>309</sup> Öztan, s. 826.

<sup>310</sup> Karahasan, M.R., Tazminat Hukuku, Manevi Tazminat, İstanbul, Beta Yayınevi, 6. Bası, 2001, s. 419; “Manevi tazminat ile kişinin ruhsal dünyasında meydana gelen yıkıntı azaltılmak istenmektedir.”

<sup>311</sup> Anayasa Mahkemesi, Tarih: 11.02.1969, Esas- Karar: 968/33-12.

<sup>312</sup> Or, s. 946.

<sup>313</sup> Aksoy, s. 60-61.

YHGK 2020 tarihindeki güncel bir kararıyla manevi zararı şu şekilde ifade etmiştir: “... manevi zarar, insan ruhunda kişinin iradesi dışında meydana gelen acı, ıstırap ve elem olarak ifade edilmektedir...”<sup>314</sup>.

Bir nevi maddi destekle birlikte bir kimsede meydana gelen manevi üzüntü ve buhranın giderilmeye çalışmasıdır diyebiliriz. Esasen buradaki maddi desteğin amacı, kişilik hakları ihlal edilen bir kimsenin yaşadığı manevi acıyı hafifletilmesinden ibaret olup, manevi açıdan yeniden dengenin düzeltilmesidir.

Boşanma sebebine bağlı olarak manevi zarara uğrayan eşin, kusurlu olan taraftan, zararının giderilmesi amacıyla manevi tazminat talebinde bulunması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, manevi tazminat mağdur olan eşin, acılarını, üzüntülerini bir nevi azaltmaya ve hafifletmeye yönelik bir araçtır<sup>315</sup>.

Kanun koyucu, TMK’ da evlilik birliğinin sonlanması durumunda istenebilecek manevi tazminatı düzenlemiştir<sup>316</sup>.

TMK m.174/2 düzenlenen manevi tazminat uyarınca kanun koyucu, boşanmasına neden olan fiiller neticesinde kişilik hakkı hezeyana uğrayan kişi, diğer taraftan para ödenmesini talep edebilir. Bir başka ifadeyle manevi tazminat isteğinin boşanmaya bağlı olması için, evlilik birliği içerisinde meydana gelen olaylar neticesinde manevi kaybın yaşanması gerekmektedir.

Boşanma sebebiyle manevi tazminata hükmedilebilmesi için tazminat talep eden tarafın kusuruz veya az kusurlu olması yanında, boşanmaya sebep olan olayların kişilik

---

<sup>314</sup> YHGK. 26.02.2020-2017/1940-2020/227, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 10.02.2023.

<sup>315</sup> Aksoy, s. 61.

<sup>316</sup> Başpınar, s. 87.

haklarına saldırı teşkil eder nitelikte olması gerekir (TMK m.174/2). Boşanmaya sebep olan olaylar bu nitelikte değil ise manevi tazminata hükmedilemez. Davalı- karşı davacı kadının boşanmaya neden olan kusurlu davranışları davacı- karşı davalı erkeğin kişilik haklarına saldırı niteliğinde değildir. Öyleyse, davacı- karşı davalı erkeğin manevi tazminat talebinin reddi gerekirken bu husus nazara alınamadan yazılı şekilde davacı- karşı davalı erkek yararına manevi tazminata hükmedilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir<sup>317</sup>.

Bu bağlamda, manevi tazminatın konusunu, boşanmaya dayanak teşkil eden olayların tamamı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, boşanmadan kaynaklanan manevi zararın giderilmesi ancak tarafların talebi halinde mümkündür<sup>318</sup>. Zira hakim tarafından kendiliğinden, manevi tazminata karar vermesi mümkün değildir<sup>319</sup>. Bir başka ifadeyle, herhangi bir talep söz konusu olmadan somut olayın hâkim tarafından görülmesi hakkaniyete uygun düşmemektedir. Buna ilişkin Yargıtay kararına göre<sup>320</sup>:

*“...hâkim tarafların talebi olmadan bir uyuşmazlığı kendiliğinden inceleyemez ve karara bağlaymaz. Kanunda açıkça belirtilmedikçe hiç kimse kendi lehine olan dava yı açmaya veya icra takibini yapmaya zorlanamaz. Hâkim bir davada tarafların talep sonuçlarıyla bağli dırtalepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez. Ancak duruma göre talepten daha azına karar verilebilir...”*

---

<sup>317</sup> İlgili karar için bkz. Y2.HD, 17.02.2020-2019/8584-2020/1191, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 01.02.2023.

<sup>318</sup> Hakim istekten fazlasına veya başka şeye karar veremez (HMK m. 26). Davacı kadının 10.000,00-TL manevi tazminat isteği olduğu halde istek aşılı olarak davacı kadın yararına 20.000,00-TL manevi tazminata (TMK m. 174/2) hükmedilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir. Bknz. Y2.HD, 09.06.2020-2020/1737- 2020/2757, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 02.03.2023.

<sup>319</sup> Davacı kocanın maddi-manevi tazminat isteği olmadığı halde istek dışına çıkılarak davacı yararına maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi doğru değildir. (HUMK. m.74/b) Y2.HD, 25.02.2009-2008/963- 2009/3205, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 02.03.2023.

<sup>320</sup> Y9. HD, 2012/38338-2014/30347, [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 11.01.2023.

Bu sebeptendir ki kişilik hakkı<sup>321</sup> zedelenen tarafın bizzat manevi tazminat yazılı veya sözlü talebinin bulunması şarttır<sup>322</sup>. Hakime manevi tazminat talebi sözlü olarak talep edildiği takdirde, bu talebin mahkeme tutanağına geçirilmesi gerekir ve ayrıca mutlaka bu tutanak beyanda bulunan kişi tarafından imzalanmalıdır.

Manevi tazminat talebi dava dilekçesinde yazılı olarak talep edilip, mahkemeye sunabilir. TMK' nın 174. maddesinde düzenlenen manevi tazminat, maddi tazminatla birlikte ya da ondan ayrı bir şekilde talep edilebilir<sup>323</sup>. Dolayısıyla, manevi tazminat talebi, boşanma davasıyla birlikte talep edilebileceği gibi, boşanma davasından sonra ayrı bir şekilde de talep edilebilmesi söz konusudur<sup>324</sup>.

Tazminatın ne kadar olduğunu da mahkemeye bildirilmesi gerekmektedir. Zira tazminatın türünde ve ne kadar olacağı hususunda tam anlamıyla bir netlik yoksa, hakimce bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekir. Uygulamaya bakıldığında ise genellikle toptan bir para talebi söz konusu olup, hangi tazminat türü olduğu belirtilmemektedir. Bu belirsizliğin giderilmesi gerekmektedir<sup>325</sup>.

Manevi tazminat kapsamında birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Nitekim bu durum uygulamada farklı çeşitlerde karşımıza çıkmaktadır. Yargıtay uygulamasında yer alan örneklerle baktığımızda:

---

<sup>321</sup> Kişilik hakkı tanımı için bkz. Zararsız, s. 62.

<sup>322</sup> Fırtına, s. 76.

<sup>323</sup> Arbek, s. 125-126.

<sup>324</sup> Çincik, B., Boşanma Davasının Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2022, s. 63.

<sup>325</sup> Or, s. 970.

- Zina, haysiyetsiz hayat sürme gibi boşanma sebeplerinde kişilik hakkı zedelenen eş manevi tazminat talebinde bulunabilir<sup>326</sup>.

- Hakaret etmek, eşine karşı şiddet uygulandığı durumlar manevi tazminatı gerektirir<sup>327</sup>.

- Karşı tarafı tehdit etmek, manevi değerlere saldırı niteliği teşkil eder<sup>328</sup>.

- Bir tarafın eşini ekonomik anlamda küçümsemesi de manevi anlamda tazminatı gerektirir<sup>329</sup>.

Bu konuyla alakalı boşanma davalarında uygulamada bir çok örnek mevcuttur. Kişilik haklarına saldırılar sınırlı sayıda olmayıp, somut olaya göre değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Bu durumda, kişilik değerlerine yönelik bir ihlalin bulunması için; kusurlu eşin eyleminin özelliğine ve kusursuz eşin yaşamış olduğu manevi üzüntünün vahametine göre tespit edilecektir.

---

<sup>326</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 131; YHGK, 14.04.2010-2010/2-203-2010/220, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 18.02.2023.

<sup>327</sup> Y2.HD, 18/02/2019-2017/6636-2019/1267. Mahkemece uyulan bozma kararından da anlaşılacağı üzere davalı- karşı davacı erkeğin eşine hakaret ettiği, eşine şiddet uygulayıp evden kovduğu anlaşılmaktadır. Erkeğin bu tutum ve davranışları davacı-karşı davalı kadının kişilik haklarına saldırı niteliğindedir. Gerçekleşen bu durum karşısında davacı-karşı davalı kadın yararına uygun miktarda manevi tazminata (TMK m.174/2) hükmedilmesi gerekirken, kişilik haklarına saldırı olmadığı gerekçesi ile istediğin reddi doğru bulunmamıştır. Bknz. Y2.HD, 18.02.2019-2017/6636-2019/1267, Bknz. Y2.HD, 08.06.2016-2015/19002-2016/11326, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 21.02.2023.

<sup>328</sup> Boşanma sebebiyle manevi tazminata hükmedilebilmesi için, tazminat talep eden tarafın, kusursuz veya diğer tarafa göre az kusurlu olması ve boşanmaya sebep olan olayların kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunması gerekir (TMK m. 174/2). Davalı erkeğin birlik görevlerini yerine getirmediği, kadının evden gitmesini istediği ve tehdit ettiği toplanan delillerle gerçekleşmiştir. Bu eylemlerden tehdit vakıası davacının kişilik değerlerine saldırı niteliğinde olup, manevi tazminatı gerektirir. Davacı yararına uygun miktarda tazminat takdir edilmesi gerekirken, “davacının kişilik haklarının saldırıya uğradığı yönünde tarafsız görgüye dayalı tanık beyanları ile ispat edilemediğinden” bahisle reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir. Bknz. Y2.HD, 01.10.2018-2016/23282-2018/10310, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 21.02.2023.

<sup>329</sup> Bknz. Y2.HD, 28.06.2012-2011/22718-2012/18001, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 22.02.2023.

Bu bölümde boşanma davalarında manevi tazminatın kapsamı açıklanmış olup, sonraki bölümde ise manevi tazminat talebinde bulunabilmek için aranan koşullar tek tek incelenecektir.

## **2. Manevi Tazminat İstenebilmesinin Koşulları**

### **2.1. Kesinleşmiş Boşanmış Kararının Olması**

Boşanma sebebiyle uğranılan manevi zararın giderilmesi talebi için, ilk olarak boşanma kararının kesinleşmiş olması gerekmektedir<sup>330</sup>. Dolayısıyla ayrılık halinde evlilik sona ermeyeceğinden, manevi tazminat istemi de gündeme gelmeyecektir<sup>331</sup>. Zira ayrılık kararında hak ve yükümlülükler devam ettiğinden, TMK m. 174/1 hükmüne göre manevi tazminat da talep edilemeyecektir<sup>332</sup>.

Boşanma davası reddedildiği durumda ise manevi tazminata karar verilmesi mümkün olmayacaktır<sup>333</sup>. Zira boşanma davasının reddine karar verilmesi, evlilik birliğinin devam etmesi anlamına gelmektedir. Fakat tazminat isteminde bulunmak isteyen taraf, manevi duygularının zedelenmesinden doğan zarar için genel hükümlere göre Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre tazminat talep edilebilecektir<sup>334</sup>.

Manevi tazminat, boşanma kararına sıkı sıkıya bağlı olduğundan ve boşanmanın fer'i niteliğinde olduğundan, mutlak şekilde bir boşanmaya dair mahkeme kararının

---

<sup>330</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 131.

<sup>331</sup> Öztan, s. 805; Ceylan, Boşanma, s. 77.

<sup>332</sup> Nazif Kaçak, Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayın evi, 1. Baskı, Ankara 2006, s. 30.

<sup>333</sup> Kaçak, Boşanma, s. 35.

<sup>334</sup> Or, s. 968.

bulunması gerekir. Çünkü tazminat davalarının esas ve amacı, boşanmaya neden olan olaylardan oluşan zararların giderilmesidir<sup>335</sup>.

Şayet evlilik birliği, boşanma davası haricinde farklı bir sebeple sona ermişse, TMK m.174 f.2 manevi tazminat söz konusu olmayacaktır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmış ancak boşanma kararı kesinleşmeden taraflardan biri öldüğü takdirde; taraflar mahkemenin verdiği boşanma kararıyla ölümle evlilik birliği sonlanmış olur. Bu durumda manevi tazminat da talep edilemez. Ayrıca mirasçılardan da böyle bir hakkı yoktur. Manevi tazminat davası devam ederken taraflardan biri ölürse taraflar arasında ki kusurun belirlenmesi için ölen tarafın mirasçıları TMK m.181 f.2 hükmü uyarınca davaya devam edebilirler<sup>336</sup>.

Manevi tazminat istemi boşanma davasıyla beraber, boşanma davasının fer'i niteliğinde bulunabilir. Böyle bir durumda, hakim boşanmaya kanaat getirir ise ve manevi tazminat koşulları da sağlanmışsa manevi tazminata karar verilir<sup>337</sup>. Bununla birlikte boşanma davasından birlikte açılmayan, manevi tazminat istemi ayrı bir dava olarak TMK m.178 uyarınca boşanma davasının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içerisinde açılması gerekir<sup>338</sup>.

## **2.2. Boşanmaya Neden Olan Hadise Sebebiyle Kişilik Hakkının Zarar Görmesi**

Kişilik hakkı doğumla kazanılan, mutlak, kişiye sıkı sıkı bağlı hak olup, bu hak ancak ölümle birlikte son erer. Doğumla birlikte kazanılan bir hak kişilik hakkından

---

<sup>335</sup> Sarı, Z., Boşanmada Manevi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2021, s. 24.

<sup>336</sup> Çincik, s. 60.

<sup>337</sup> Ünlüsoy Tek, s. 54.

<sup>338</sup> Karahasan, s. 316; Fırtına, s. 77.

vazgeçilemez ve herkese karşı ileri sürülebilen değerlerdir. Kişilik hakları, bir kişinin manevi değerlerini ve maddi değerlerini hukuken koruyan bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>339</sup>. Kişilik hakları TMK m.24 de düzenlenmiştir.

Buna göre; “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldıran kimse, hâkimden saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası daha üstün nitelikte özel veya kurumsal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.”

Manevi tazminata hükmedilebilmesi için, kişinin manevi değerlerine yani kişilik haklarına yönelik bir saldırının gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kişinin manevi değerlerinde oluşan her zarar, manevi tazminatı karar verilmesini gerektirmeyecektir. Zira, manevi tazminat isteminde bulunabilmesi için, tazminat isteyen davacı eşin kişilik haklarının saldırıya uğramış olması şarttır. Boşanma sebebine dayalı olarak manevi tazminat talep edilebilmesi için; talep de bulunan eşin boşanmaya neden olan hadise sebebiyle kişilik haklarının, zedelenmiş olması gerekmektedir<sup>340</sup>. Bir başka anlatımla evliliğin boşanmayla sonlanması, evlilik ve aile birliğin getirdiği bir takım olaylar, eşlerin kişilik haklarına karşı saldırı olması pek muhtemeldir.

Genellikle eşlerin boşanma süreçlerinde yaşamış oldukları, manevi anlamda yıpranmaları söz konusu olabilir. TMK madde 174/2 hükmünde ifade edildiği üzere, boşanmaya neden olan hadiselerin aynı zamanda manevi tazminat talebinde bulunanın manevi değerlerine saldırı niteliğinde olması gerekmektedir<sup>341</sup>.

---

<sup>339</sup> Kılıçoğlu, Tazminat Hukuku, 89 vd.

<sup>340</sup> Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku Yargıtay Uygulaması Bilimsel Açıklama ve En Son İçtihatlar, s. 1052-1056.

<sup>341</sup> Kızılırmak, Kaya, C., Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminat, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2021, s. 138.

Evliliğin sona ermesine kusuru ile sebep olmanın tek başına olarak manevi tazminatı gerektirecek mertebede bir kişilik hakkını zedelendiği söylenemez. Zira bir kısım yazarlar boşanmanın tek başına manevi tazminata sebep olacağını, ek olarak manevi bir zararın meydana gelip gelmediğini incelenmesinin gerekli olmadığını ifade ederler<sup>342</sup>. Bir kısım yazarlar ise buna karşılık boşanmanın kişilik haklarını zaman zaman zedeleyeceğini savunmuşlardır<sup>343</sup>.

Bu hususta Y2. HD, 04.11.2020-2020/3392-2020/5327. “... salt boşanmış olmak ya da bunun verdiği üzüntü de manevi tazminatı gerektirmez.” şeklindedir. Örneğin; eşiyile yeterince ilgilenmeye eş kusurlu olsa da bu davranışın kişilik haklarının ihlal etmediğine hükmedilmiştir<sup>344</sup>.

YHGK kararı uyarınca<sup>345</sup>, eski MK’nın ilgili madde hükmünde gösterilen şahsi menfaat kavramı, kişisel değer olarak açıklanır. Şahsi değerler, maddi ve manevi değerleri de içine alır. Bir kimsenin hayat ve sağlığı konusundaki maddi menfaatler ve haysiyeti, onuru, saygısı gibi bir takım değerler ise kişisel olarak değerlendirilir. Eski kanuna göre manevi kaybın telafisi için kusursuz olan tarafın şahsi menfaatlerinin oldukça ağır biçimde ihlal edilmesi gerekliydi. Yeni kanun ise ağır biçimde ihlal edilme şartını ortadan kaldırmıştır.

---

<sup>342</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 270.

<sup>343</sup> Öztan, s. 828.

<sup>344</sup> Y2. HD, 23.12.2020-2020/5026-2020/6834. Benzer şekilde, erkeğin, “birlikte yaşama yükümlülüğünden kaçınması” sebebiyle tam kusurlu olduğunun kabulü ile, bu kusurlu davranışın, kadının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olmadığı yönünde, Y2.HD, 04.11.2020-2020/3392-2020/5327. Türk Medeni Kanunu’nun 166/son maddesine dayanak teşkil eden ilk davayı açarak fiili ayrılığa sebep olmak ve birlikte yaşamaktan kaçınmak, boşanmaya neden olan olaylarda kusur olarak kabul edilmekle birlikte kişilik haklarına saldırı olarak kabul edilmemektedir. Bu yönde bkz. Y2.HD, 12.11.2020-2020/4688-2020/5666, [www.lexpera.com.tr](http://www.lexpera.com.tr), e.t. 10.03.2022.

<sup>345</sup> YHGK, 03.04 2011-7-2010/2-751-2011/96. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 10.03.2023.

Yeni Medeni Kanunu ise 174/2 ile ‘‘kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf’’ diyerek, manevi zararın giderilmesi için kusursuz ya da daha az kusurlu tarafın manevi duygularının zedelenmesinin ağır şekilde olması şartını kaldırmıştır<sup>346</sup>.

Yargıtay’ın 2020 tarihli güncel bir kararına<sup>347</sup> göre:

*‘‘Boşanma sebebiyle manevi tazminata hükmedilmesi için tazminat talep eden tarafın kusursuz veya az kusurlu olması yanında, boşanmaya sebep olan olayların kişilik haklarına saldırı teşkil eder nitelikte olması gerekir ( TMK m. 174/2 ). Boşanmaya sebep olan olaylar bu nitelikte değilse manevi tazminata hükmedilemez. Davalı- karşı davacı kadının boşanmaya neden olan kusurlu davranışları davacı- karşı davalı erkeğin kişilik haklarına saldırı niteliğinde değildir. Öyleyse, davacı- karşı davalı erkeğin manevi tazminat talebinin reddi gerekirken bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde davacı- karşı davalı erkek yararına manevi tazminata hükmedilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.’’*

Yargıtay yaklaşımına göre bazı hallerde kişilik hakkını zedelendiği kabul edilmektedir. Bunlar; eşine şiddet uygulamak, cinsel birliktelik yaşamamak, sadakat sizce davranmak, eş hastayken onunla ilgilenmemek, kadının kürtaj olmaya zorlanması, ekonomik yönden aşağılayıcı konuşmak vb. durumlar<sup>348</sup>.

Bunlara ek olarak; zina yapmak, haysiyetsiz hayat sürmek, cana kast etmek, kötü muamelede bulunmak gibi boşanmaya sebep olacak hukuka aykırı eylemler, manevi

---

<sup>346</sup> Or, s. 948.

<sup>347</sup> Y2. HD, 17.02.2020-2019/8584-2020/1191. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>348</sup> Or, s. 949-952.

tazminatı gerektirir<sup>349</sup>. Bu durumların kanıtlanması halinde ise manevi tazminata karar verilecektir.

Yargıtay yaklaşımına göre kişilik haklarına saldırı olmayan fiiller ise; evi ve çocuğu devamlı olarak ilgilenmemek, evin kirasını ve elektrik faturasını ödememek, maddi anlamda destek sağlamamak, devamlı iş değişikliği yapmak erkeğin birlik görevini yerine getirmekten kaçınması, sebepsiz yere evi terk etmek gibi durumları sıralayabiliriz<sup>350</sup>.

### **2.3. Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Kusurlu Olmaması ve Diğer Eşin Kusurlu Bulunması**

Boşanmaya dayalı manevi tazminata karara verebilmek için, taraflara yüklenebilecek bir kusurun olması lazımdır<sup>351</sup>. Yargıtay da boşanmada kusuru, boşanmaya neden olacak derecede kusurlu olma durumu şeklinde belirtmektedir.

Maddi tazminat bölümünde anlatıldığı üzere maddi tazminat ile manevi tazminat talepleri aynıdır. Zira, TMK m. 174/1’de düzenlenen “Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir” hükmü maddi tazminat talebi için, davacının kusursuz veya daha az kusurlu olması ve davalının da kusurlu olma koşulunu aramaktadır. TMK m.174 ikinci fıkrasına baktığımızda ise, manevi tazminat düzenlemesinde, davalının kusurlu olması gerekli olduğu belirtilmiş olup, davacının kusuruna ilişkin bir düzenleme belirtilmemiştir.

---

<sup>349</sup> Kaçak, Tazminat, s. 35; Fırtına, s. 79.

<sup>350</sup> Or, s. 954-957.

<sup>351</sup> Akıntürk / Ateş, s. 299.

Kusur şartı hem 743 sayılı TMK' da hem de 4721 sayılı kanunda yer almaktadır. Buna göre; TMK 174/2 maddesinde kusura dayalı tazminat sorumluluğu düzenlenmiş olup, kusur yok ise sorumluluk da söz konusu olmayacaktır<sup>352</sup>. Bu bağlamda, manevi tazminata karar verilebilmesi için davalı tarafın mutlaka kusurlu olması şarttır. Aksi takdirde, manevi tazminata karar verilemeyecektir<sup>353</sup>. Ancak davalı yanın kusurunun ağır olmasına gerek yoktur ve hafif kusurunun bulunması dahi manevi tazminata hükmedilebilmesi için yeterlidir.

Kusur söz konusu olmayan hallere ise; eşin akıl hastası olması ya da eşlerin aynı görüşlerde olmadığı haller örnek verilebilir. Kusur şartının aranmadığı bir başka durum ise; anlaşmalı boşanma davalarıdır. Bir başka anlatımla anlaşmalı boşanma davasında hâkimin, boşanma nedenini ve tarafların kusurlarını inceleme yetkisi bulunmamaktadır (TMK m. 166/3).

Buna göre, mahkemece eşlerin boşanma hususundaki anlaşmaları halinde evlilik birliğinin temelden sarsıldığı hali incelenmez. Çünkü evlilik en az bir yıl sürmüştü veya bir eş diğerinin davasını kabul ederse evlilik birliği temelinden sarsılmış kabul edilmektedir. Bu nedenledir ki; anlaşmalı boşanma davasında kusur hususu incelenmeyecektir. Dolayısıyla tarafların ortak iradelerine uygun maddi ve manevi tazminat, nafaka ve velayet gibi konuları uygun bulunması ve bunları onaylanmasından oluşmaktadır<sup>354</sup>.

---

<sup>352</sup> Or, s. 960.

<sup>353</sup> YHGK, 24.02.2016-014/813-2016/157. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 10.03.2023.

<sup>354</sup> Sarı, s. 42-43.

Bu gibi durumların varlığında, manevi tazminat da söz konusu olmayacaktır. Ayrıca kusurun tespiti evlilik birliğinin devamı boyunca yaşanan olaylar olup, evlenmeden önceki olaylar bu kapsamda sayılmaz<sup>355</sup>.

Şayet davacının boşanmaya dayalı olayda kusuru daha fazla ise; oluşan zarar ile hukuka aykırı fiil arasındaki uygun illiyet bağı kesildiğinden, manevi tazminata karar verilemeyecektir<sup>356</sup>.

Eşlerin kusur bakımından eşit olması halinde ise; manevi tazminata hükmedilemeyecektir<sup>357</sup>. Boşanmaya dayalı manevi tazminat davasında, tarafların kusurlarının eşit olup olmadığına dair kriter kanunumuzda düzenlenmemiştir. Bu nedenle, her somut olayın özelliğine göre ayrı ayrı ele alınması gereken bir husustur<sup>358</sup>.

Yargıtay'ın güncel bir kararına baktığımızda ise<sup>359</sup>;

*“...evlilik birliğini temelinden sarsılmasına sebep olan olaylarda güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, hakaret ettiği vakıalar nedeniyle kadının az kusurlu, eviyle ilgilenmediği eşine ölmediğin sürece beni arama dediği ve tatile gittiği*

---

<sup>355</sup> Öztan, s. 808.

<sup>356</sup> Gençcan, Tazminat, s. 1047; Öztan, s. 83.

<sup>357</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 150; Fırtına, s. 79; “...Mahkemece davalı-karşı davacı erkek ağır kusurlu kabul edilerek tarafların boşanmalarına karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve toplanan delillerden tarafların karşılıklı olarak birbirlerine fiziksel şiddet uyguladıkları anlaşılmaktadır. O halde boşanmaya neden olan olaylarda taraflar eşit kusurludur. Eşit kusurlu eş yararına tazminat verilemez (TMK m.174/1-2). Gerçekleşen duruma göre tarafların boşanmaya sebep olan olaylardaki kusurlarının hatalı olarak tespiti ve bu hatalı kusur tespiti sonucunda kadın yararına maddi ve manevi tazminat (TMK m.174/1-2) takdiri doğru görülmemiştir.” Bkz. Y2.HD, 06.06.2017-2016/1677-2017/6883. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>358</sup> Y2. HD, 25.04.2005.48476742. “...evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda başkalarıyla karı koca gibi yaşayan davacı koca ve davalı kadın eşit kusurludur. Türk medeni kanunun m.174 f.2 koşulları oluşmamıştır. Davalının manevi tazminat isteminin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü bozmayı gerektirmiştir.” [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>359</sup> Y2.HD, 27.10.2021-2021/6453- 2021/7822. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t.12.03.2023.

*nedeniyle erkeğin ağır kusurlu olduğuna karar verilmiş ise de; erkeğin bölge adliye mahkemesince kabul edilen ve gerçekleşen kusurları ile kadının kabul edilen ve temyiz edilmeyerek kesinleşen kusurlu davranışlarına göre boşanmaya sebep olan olaylarda tarafların eşit kusurlu olduklarının kabulü gerekir. O halde davalı karşı davacı erkeğin ağır, davacı karşı davalı kadının az kusurlu olduklarının kabulü doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir. Yukarıda 2. bentte açıklandığı üzere boşanmaya sebep olan olaylarda taraflar eşit kusurludur...”*

Bu hususta bir başka Yargıtay Kararına göre<sup>360</sup>;

“Mahkemece boşanmaya sebep olan olaylarda davalı kadının ağır kusurlu olduğu kabul edilerek tarafların boşanmalarına karar verilmiş ise de yapılan yargılama ve toplanan delillerden, davacı erkeğin kadına ve eve dönmesi için ihtar çektiği böylece erkeğin kadından kaynaklanan ihtar tarihinden önceki olayları affettiğinin kabulü gerekir. Davacı erkeğin birlik görevlerini yerine getirmediği, bağımsız konut temin etme diye, buna karşılık davalı kadının ise ayrılık döneminde davacı babaya çocuğu göstermediği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu olaylara göre evlilik birliğinin sarsılmasında taraflardan birinin kusurunun diğerinden daha baskın olduğu söylenemez. Tarafların eşit kusurlu olduklarının kabulü gerekir. Bu halde davalının ağır kusurlu bulunması doğru değil ise de; eşit kusuru durumunda da davalı kadın yararına maddi ve manevi tazminata (TMK m.174/1-2) karar verilemeyeceğinden, hükmün kusura ilişkin gerekçesinin açıklanan şekilde değiştirilerek ve düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir (HUMK m.438/son).”

Netice itibariyle kararlardan anlaşılacağı üzere tarafların eşit kusurlu olduğu kabul edildiği noktada manevi tazminata karar verilemeyecektir. Bir diğer aranan koşul ise oluşan zarar ile fiil arasında nedensellik bağının mevcut olmasıdır.

---

<sup>360</sup> Y2.HD, 08.11.2017-2016/6534-2017/12364. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 13.02.2023.

## 2.4. Nedensellik Bağıının Mevcut Olması

İllyet bağı yani nedensellik bağı, zarar ile zarara sebebiyet veren olay arasında oluşan bağ veya nedensellik ilişkisidir<sup>361</sup>.

Doktrin bakış akıcısına göre illiyet bağı şu şekilde açıklanmıştır: “somut olayda gerçekleşen türden bir sonucu, olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre, niteliği ve ana temayülü itibariyle meydana getirmeye genel olarak elverişli olan veya bu türden sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artırmış bulunan zorunlu şart ile söz konusu sonuç arasındaki bağıdır<sup>362</sup>. Dolayısıyla manevi tazminat talep edebilmesinin şartı, boşanmaya yol açan olaylar ile boşanma arasında sebep-sonuç ilişkisi bulunmalıdır<sup>363</sup>.

Boşanma neticesinde manevi tazminata hükmedilebilmesi için bir diğer şart meydana gelen zarar ile dava konusu boşanma olayı arasında uygun illiyet bağıının mevcut olmasıdır. Bir başka anlatımla; boşanma davasına konu olan olaylar sebebiyle, manevi olarak kişilik hakkı zedelenen zararı ile bu duruma sebebiyet veren davalının kusurlu fiili arasında, uygun illiyet bağıının olması şarttır. Ancak hakim bu takdirde manevi tazminata karar verilecektir. Tazminata mahkum olacak eşin fiili ile zarar arasında bağlantının olması lazımdır. Örneğin; zina halinde, oluşan manevi saldırı ile boşanmaya sebep olan kusurlu fiil arasında illiyet bağı mevcuttur. Bir sonraki bölüm olan “Maddi ve Manevi Tazminat İle İlgili Diğer Hususlar” başlığı altında boşanmada ilk olarak maddi ve manevi tazminatın mal rejimi ile ilişkisi anlatılacaktır. İkinci olarak ise maddi ve manevi tazminat talebine yönelik dava hakları zamanaşımı konusu anlatılacaktır.

---

<sup>361</sup> Kılıçoğlu, Tazminat Hukuku, s. 66.

<sup>362</sup> Eren, s. 565 vd.

<sup>363</sup> Sarı, s. 44.

### 3. Maddi Ve Manevi Tazminat İle İlgili Diğer Hususlar

#### 3.1. Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminatın Mal Rejimi ile İlişkisi

Boşanmanın sonuçlarından bir diğeri ise mal rejiminin tasfiyesidir. Mal rejiminin tasfiyesi konusu başlı başına detaylı bir konu olduğundan, bu bölümde mal rejiminden ayrıntıya inmeden değinilecek olup, sadece maddi ve manevi tazminat ile ilişkisi anlatılacaktır.

Mal rejimine ilişkin hükümler Türk Medeni Kanunu'nun 202. ve 281. maddeleri arasında gösterilmektedir. Mal rejimi, evlilik birliğinde eşlerin edinmiş oldukları malvarlıkları üzerinde; boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte malvarlıklarında tasarruf yetkisini ne şekilde kullanacağını düzenleyen kuralların tamamıdır<sup>364</sup>.

Mal rejimi tasfiyesi ile maddi ve manevi tazminat talepleri birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Mal rejimi tasfiyesinden doğan alacak; her bir mal rejiminin ilgili tasfiye kurallarına göre belirlenir. Maddi ve manevi tazminat talepleri ise, boşanmanın mali sonuçları çerçevesinde ve boşanmanın fer'isi olarak nitelendirilmektedir<sup>365</sup>.

Kural olarak, mal rejimi tasfiyesinin tazminatlarla ilişkisinde ise her iki talep de birbirinden bağımsız olup, hesaplamayı etkilemez. Sadece maddi tazminatın mevcut veya beklenen zarar hesaplanırken, evlilik birliği devam etmiş olsaydı sağlanmaya devam edecek yararlar mevcut ya da beklenen menfaatlerin, eşler arasındaki yasal mal

---

<sup>364</sup> Şıpka, Şükran, Edinilmiş Mal, s. 14; Ünlüsoy Tek, s. 70.

<sup>365</sup> Ünlüsoy Tek, s. 70.

rejiminden doğan hakların kaybedilmesi nedeniyle, mal rejiminden doğan alacakların hesaplama katılması gerektiği belirtilmektedir<sup>366</sup>.

### 3.2. Zamanaşımı

Boşanmaya dayalı maddi tazminat istemi iki şekilde olabilir. İlki boşanma dilekçesiyle ile talep edilebilir. İkincisi ise boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir dava açarak da maddi tazminat isteminde bulunulabilir<sup>367</sup>. Boşanma davası esnasında talep edilebilecek maddi tazminatta, boşanma davasının kesinleşmesine kadar her aşamada istem bulunulması mümkündür. Bir başka ifadeyle boşanma davası kesinleşmeden evvel tazminat isteminde bulunma herhangi bir süreye tabi değildir.

Boşanma davası kesinleştikten sonra ise, TMK m. 178 hükmü gereği, boşanma davasından ayrı olarak açılacak olan maddi tazminat davası 1 yıllık zamanaşımı süresine tabidir.

Türk Medeni Kanunu'nun 178. maddesine açık bir şekilde ifade edilmiştir: “Evliliğin boşanma sebebi ile sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma kararının üzerinden bir yıl geçince zamanaşımına uğrayacaktır”<sup>368</sup>. Boşanma hükmünün tenfiz<sup>369</sup>

---

<sup>366</sup> Doğan, Simge, Boşanmanın Eşler Açısından Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s. 88; Ünlüsoy Tek, s. 70; Ancak YHGK doktrindeki görüşün aksine mal rejiminden doğan alacakların bu kapsamda olmadığı yönünde karar vermiştir. İlgili karara göre YHGK, 07.03.2018-2017/1580-2018/446 ilamında; “Bunun yanında Yargıtay uygulamasında mal rejimi, eşya veya ziynet alacağına ilişkin talepler, yine işten ayrılma sebebiyle tazminat, kira, eşe verilen borcun geri ödenmesi, düğün, doğum, nikah gideri gibi istemler TMK'nın 174. maddesinin birinci fıkrası kapsamında oluşan zarar kavramı içinde sayılmamaktadır. Bu talepler boşanmanın eki niteliğinde sayılmadığı gibi nispi harca tabidir.” [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 19.07.2023.

<sup>367</sup> Serin Of, s. 53.

<sup>368</sup> Y3.HD, 12.12.2011-2011/15602-2011/20299 “TMK'nın 178.maddesinde "evliliğin boşanma sebebi ile sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle

edilmesi halinde ise, tenfiz kararının kesinleşmesinden sonra bir yıl geçmesiyle maddi tazminat istemi zamanaşımına uğrayacaktır.

TMK m.178 hükmü esasen maddi ve manevi tazminat istemlerini ve yoksulluk nafakasını kapsamaktadır. Hükmün gerekçesine baktığımızda: “Bu hüküm sayesinde, evliliğin boşanma ile son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddi ya da manevi tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri engellenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma ile son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren başlayacaktır.”

Boşanma davasının eki olarak talep edilebilecek manevi tazminat, boşanma davasını kesinleşmesine kadar davanın her aşamasında talep edilebilir. Dolayısıyla tıpkı maddi tazminat gibi boşanma davası kesinleşmeden önce herhangi bir süre sınırlaması yoktur. Boşanma davası kesinleştikten sonra ise 1 yıl içinde manevi tazminat davası açılmazsa zamanaşımına uğramış olacaktır. Sonraki bölümde ise boşanmanın çok önemli olan mali sonuçlarından nafaka konusu anlatılacaktır.

---

zaman aşımına uğrar" hükmü bulunmaktadır. Hükümde bahsi geçen süre hak düşümü süresi olmayıp, süresi içerisinde davalı tarafça ileri sürülmesi gereken def'i mahiyetindeki zamanaşımı süresidir. Bu nedenle davalının herhangi bir zamanaşımı def'i bulunmadığı halde mahkemece re'sen dikkate alınarak yoksulluk nafakası isteminin süre yönünden reddine karar verilmiş olması doğru değildir. İstemin esasının incelenerek toplanacak deliller uyarınca bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir.” [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 07.07.2023.

<sup>369</sup> Yabancı mahkeme tarafından verilen boşanma kararına göre tazminat isteminde bulunulacaksa, Türk mahkemelerinde hüküm doğurabilmesi için kararın Türk Mahkemelerinde tenfiz edilmesi gerekmektedir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARINDAN

### YOKSULLUK NAFAKASI

#### I.Boşanmada Nafaka Kurumu Ve Nafaka Alacağının Özellikleri

##### 1. Genel Anlamda Nafaka

Bir sonraki bölümde yoksulluk nafakası anlatılacak olup, bu bölümde nafakanın genel mahiyeti anlatılacaktır. Öncelikle boşanma neticesinde ortaya çıkan mali sonuçlardan biri ise, nafaka ödeme yükümlülüğüdür. Nafaka Arapça kökenli bir kelime olup Türk Dil Kurumu’nda “Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik” ve “birinin geçindirmekle yükümlü olduğu kimselere mahkeme kararıyla bağlanan aylık” anlamına gelmektedir” şeklinde tanımlanmıştır<sup>370</sup>.

Anayasa’nın 41. maddesinde aile fertleri arasındaki dayanışma açıklanmıştır.<sup>371</sup>

Yargıtay’a göre nafaka kavramı; bir kişinin geçimini sağlamak mahiyetiyle ödenen aynî veya nakdî destektir<sup>372</sup>. Zira evlilik kurumuyla birlikte aile fertleri

---

<sup>370</sup> Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 15.03.2023.

<sup>371</sup> “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.”

<sup>372</sup> Y3.HD, 17.04.2006-3874/4440 ilgili karar için bkz. Yavuz, N., Öğretide ve Uygulamada; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 18.

ilişkisinde hem maddi hem de manevi destek, yardımlaşma ve muhtaç olan bireye mağdur etmeme yükümlülüğü sonucu ortaya çıkar<sup>373</sup>.

Çalışmamızın bu bölümünde genel anlamda nafaka üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Yukarıda açıklandığı üzere nafaka müessesisiyle birlikte aile fertleri arasındaki bağların güçlü olması, birlik beraberlik içerisinde, yardımlaşma esasına dayanarak destek olma düşüncesi yatmaktadır. Sonraki bölümde ise nafaka kurumunun özellikleri anlatılacaktır.

## 2. Nafaka Alacağının Özellikleri

Nafaka alacağı, içerisinde bir takım nitelikleri barındıran aile hukukuna özgü bir borç ilişkisi ya da türüdür diyebiliriz<sup>374</sup>. Her şeyden önce nafaka talep etme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olup, bir kere nafakanın ödenmesiyle nafaka borcu ortadan kalkmaz. Kural bu olmakla birlikte ancak yoksulluk nafakası toplu halde ödendiği mümkündür (TMK madde 176/1). Ancak tarafların aralarında yaptıkları sözleşme uyarınca yoksulluk nafakası mahkeme ilamıyla irat yahut toptan ödenebilir<sup>375</sup>. Dolayısıyla nafakanın süresiz, devamlı nitelik olduğundan, bir kere ödendiğine sonlanmış olmayacaktır<sup>376</sup>. Nafaka alacağına dair özellikler aşağıda tek tek ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

---

<sup>373</sup> Demir, M., Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2018, s. 17.

<sup>374</sup> Öcal, M., Yoksulluk Nafakasının Süresi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 6.

<sup>375</sup> Ünlüsoy Tek, s. 75.

<sup>376</sup> Ünlüsoy Tek, s. 75.

## 2.1. Temlik Edilememesi

TBK.'nın 183. maddesine göre; ilgili sözleşmenin veya işin özelliğine ters düşmedikçe alacaklı, borçlunun rızasına ihtiyaç duymaksızın alacağını bir başkasına devredebilir. Devre konu hak olan alacak hakkı ile alacaklının şahsı arasında sıkı denebilecek seviyede bir ilişki varsa alacak, devredilmesi mümkün değildir. Nafaka alacağının da kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğundan, devre konu olamaz<sup>377</sup>.

Zira nafaka alacağı, şahsi bir hak olduğundan özelliği gereği, üçüncü kişilere devredilmesi kanunda öngörülen amaca aykırı olacaktır. Bu kuralın ana sebebi ise şahsa bağlı alacakların niteliği gereği, temlik edilememesinden kaynaklanmaktadır<sup>378</sup>. Bu itibarla, nafakadan beklenen sosyal menfaatin gerçekleşmesine engel olacak veya bu sosyal menfaatin gerçekleşmesini zora sokacağından, nafaka alacağın temliki mümkün olmayacaktır. Nafaka alacağının temlik edilememesi kuralının istinası ise, birikmiş nafaka alacaklarının temlik edilebilmesidir<sup>379</sup>.

Özetle, nafaka alacağının özü, nafaka alacaklısının geçimini idare etmesini sağlamaya yönelik olduğundan, üçüncü kişilere devrinin de yasaklanması hukuken yerinde bir düzenlenme olmuştur.

İstisnai olarak nafaka alacağı, muaccel hale geldikten sonra geçim işlevini kaybettiğinden devri mümkün hale gelir<sup>380</sup>. Bu durumun temel sebebi ise, birikmiş nafaka alacaklarının esas amacını sağlayamayacak durumda olduğundan, ayrıca şahsa

---

<sup>377</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 372; Köprülü / Kaneti, s. 294.

<sup>378</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 389; Serozan, s. 248.

<sup>379</sup> Ünlüsoy Tek, s. 78.

<sup>380</sup> Bozdağ, G.G., Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 122.

sıkı sıkıya bağılı haktan adeta bir malvarlığı hakkına dönüştüğünden, üçüncü bir kişilere temlik mümkün hale gelmektedir<sup>381</sup>.

## **2.2. Takas Edilememesi**

Kural olarak borçlulardan biri, karşılıklı borçlar muaccel olduğunda diğer tarafın onayına gerek kalmadan takas hakkını kullanabileceği TBK 139. maddesinde gösterilmiştir. Bu kuralın istinası halinde ise alacaklının onayı gerekmektedir.

TBK'nın 144. maddesinin 3 numaralı bendine göre; nafaka alacağı, takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir.

Nafaka alacağının özünün nafaka alacaklısının geçimini idare etmesini sağlamaya yönelik olduğundan bahsetmiştik. Bu sebeptendir ki nafaka alacağının takasın mümkün olması için, nafaka alacaklının rızasını aranmıştır. Bir başka anlatımla, nafaka alacağının takasa konu edilebilmesi için, nafaka alacaklısının bu hususta rıza göstermesi gerekmektedir.

## **2.3. Rehnedilememesi**

Rehin hakkı, fer'i ve sınırlı ayni hak niteliğindedir. Buna göre; rehinli alacaklısına, söz konusu borcun yerine getirilmemesi durumunda, teminata konu devredilebilir eşya, hak veya alacağı paraya çevirtmek ve elde edilen paradan öncelikle

---

<sup>381</sup> Ruhi, A.C., Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili, Seçkin Kitabevi, 1. Baskı, Ankara 2003, s. 108.

alacağını tahsil etmesini sağlayan hukuki bir kurumdur<sup>382</sup>. Nafaka alacağı, şahsa bağlı bir hak olmasından ötürü, üzerinde rehin tesis edilemez<sup>383</sup>. Zira, nafaka alacağının, nafakası alacaklısının mağdur olmamasını sağlamaya yönelik olduğundan rehne konu olamaz.

#### **2.4. Haczedilememesi**

Nafaka alacağı bir mahkeme ilamına dayanıyorsa, bu ilamda gösterilmiş olan nafaka miktarı nafaka alacaklısının geçim kaynağı olduğundan haczedilemeyecektir<sup>384</sup>. Dolayısıyla, mahkeme ilamına dayalı olan nafaka alacaklarının, haczi mümkün değildir<sup>385</sup>.

Bu durumun aksine şayet nafaka alacağı bir mahkeme ilama dayanmıyor ise; İcra İflas Kanunu'nun 83. maddesine göre kısmen haczi mümkündür. Nafaka alacağının kısmi haczi mümkündür çünkü geçimini sağlayacak kadar olan kısım haczedilemez, sadece geriye bir miktar kalır ise hacze konu olabilir<sup>386</sup>.

#### **2.5. Doğmamış Nafaka Alacağından Feragatin Mümkün Olmaması**

Nafaka alacaklısının, talep hakkından önceden nafaka alacağından feragat etmesi mümkün değildir<sup>387</sup>. Yargıtay yaklaşımına göre de nafaka alacağı talep hakkından

---

<sup>382</sup> Oğuzman, M. K/ Özer Seliçi/ Özdemir, Saime Oktay, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, Gözden Geçirilmiş 20. Bası, İstanbul 2017, s. 897.

<sup>383</sup> Serozan, s. 248; Ruhi, Nafaka, s. 107.

<sup>384</sup> Serozan, s. 248; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 380.

<sup>385</sup> Ruhi, Nafaka, s. 107.

<sup>386</sup> Ruhi, Nafaka, s. 107.

<sup>387</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 380; Ruhi, Nafaka, s. 107.

feragatin geçerli olmayacağıdır<sup>388</sup>. Doğmamış nafaka alacağı talep hakkından feragat için bir ödeme yapılmış olsa yani ivazlı alınmış olsa da feragati geçersiz kabul edilmektedir<sup>389</sup>.

## 2.6. Miras Yoluyla İntikal Edilememesi

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesi gereğince miras bırakanın ölümü ile birlikte, malvarlığında yer alan tüm hak ve borçlar bütünüyle mirasçılara geçmektedir. Bu hükmün istinası ise ancak şahsa sıkı sıkıya bağlı olan haklar ölümle sona erecek olup, mirasçılara intikali mümkün değildir<sup>390</sup>.

Nafaka talep hakkı, özelliği gereği kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, nafaka alacaklısının ölümü ile kendiliğinden sonlanır<sup>391</sup>. Bir başka anlatımla, nafaka şahsa kaim bir alacak türü olduğu için, şayet nafaka alacaklısı ölür ise nafaka alacağı da son bulur<sup>392</sup>.

Nafaka alacaklısı, nafaka alacağı için açmış olduğu nafaka davası esnasında vefat eder ise; nafaka alacaklısının, mirasçılara intikal eder<sup>393</sup>. Dolayısıyla ancak ölüm anından önce muaccel halde olan ve ölüm anına kadar ödenmeyen yani birikmiş nafaka alacakları mirasçılara intikal edecektir<sup>394</sup>. Hukuki anlamda nafaka alacakları mirasın terekesinde sayılmaktadır. Böylece, tıpkı terekesindeki diğer alacaklar gibi birikmiş nafaka alacaklarının, artık mirasçıların talep etme hakkı doğmaktadır.

---

<sup>388</sup> Y2. HD, 24.02.2003-1076/2320 ilgili karar için bkz. <http://www.turkhukuksitesi.com>, e.t. 05.01.2023.

<sup>389</sup> Fırtına, s. 91.

<sup>390</sup> İmre Z. / Erman H., Miras Hukuku, İstanbul 2010, s. 326; Akıntürk / Ateş, s. 453.

<sup>391</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 379; Akıntürk / Ateş, s. 453.

<sup>392</sup> Uzun M., Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, İstanbul 2013, s. 112-113.

<sup>393</sup> Ruhi, Nafaka, s. 108-109.

<sup>394</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 352.

### **3. Nafaka Çeşitleri**

#### **3.1. Tedbir Nafakası**

Eşlerin evliliklerin devamı esnasında yani evlilik kurumu henüz sona ermemişken, eşlerden bir tarafın evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi, aile bireylerinin geçimine yönelik maddi anlamda herhangi bir destekte bulunmaması ya da evliliğin sonlandırılması için açılan dava sırasında eşlerden birinin kişiliği ya da ekonomik durumundan dolayı ailenin huzurunun tehlikeye düşmesi gibi hallerde eşlerin tedbir nafakası talep etme hakları bulunmaktadır. Buna göre, tedbir nafakası, evlilik birliği esnasında talep edilebileceği gibi evliliğin boşanma ya da ayrılık davasıyla sona ermesi durumunda veya butlan sebebiyle geçersiz olması için açılan davalarda da istenebilmesi mümkündür<sup>395</sup>.

#### **3.2. İştirak Nafakası**

Bu bölüm “Boşanmanın Çocuklar Açısından Mali Sonucu” başlığı altında daha süre yönünden ayrıntılı açıklanmıştır. Nafaka çeşitleri başlığı altında kısaca açıklama yapmak gerekirse, velayet, ergin olmayan çocukların şahıslarının ve malvarlıklarının korunması adına anne ve babaya tanınan bir hak ve yükümlülük olduğundan bahsetmiştik<sup>396</sup>.

---

<sup>395</sup> Tutumlu, M. A., Boşanma Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Cilt 2, Ankara 2009, s. 1125-1126.

<sup>396</sup> Keskin, A., Boşanma Davaları Cilt 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 89.

İştirak nafakasının, kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle medeni hukuk açısından önemli bir yere sahip olduğu ve evlilik birliği devam ederken müşterek çocuğun velayeti anne ve babaya ait olduğu unutulmamalıdır<sup>397</sup>.

İştirak sözcüğünün TDK’ da ki tanımına göre; ortaklık, paydaşlık, katılma anlamlarına gelmektedir<sup>398</sup>. Zira iştirak nafakası, boşanma kararıyla birlikte velayet hakkı kendisine verilmeyen tarafın, velayet hakkı verilen tarafa çocuğun bakım, gelişim ve eğitim gibi giderleri için ekonomik gücüyle orantılı olarak yaptığı maddi katkısıdır<sup>399</sup>. Velayet kendisine verilmeyen eşin ise çocuğun yanında kaldığı süreyi gözeterek iştirak nafakası talep etmesi mümkün değildir. Zira Yargıtay yaklaşımı da bu yöndedir<sup>400</sup>.

TMK’nın 327-334. maddelerinde anne ve babanın çocuklarına yönelik bakım, koruma ve eğitim yükümlülüklerine hükmedilmiştir. Zira çocukların bakım, koruma, eğitim masrafları anne ve baba olmanın getirdiği en önemli yükümlülüklerinden olup, bu hususta anne ve babanın gereken tüm masrafları karşılaması gerekmektedir.<sup>401</sup> Zira çocukların bedensel, zihinsel, toplumsal hayat standartlarına sahip olması temel olarak anne babanın yükümlülüğündedir.

---

<sup>397</sup> Aras, B., Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 304. (Kısaltma: Aile Mahkemeleri).

<sup>398</sup> [www.sozluk.gov.tr](http://www.sozluk.gov.tr), e.t. 02.01.2023.

<sup>399</sup> Çetin, A. E. /Çalışkan, A., Polat, H., Hukuk Davaları Rehberi, Adalet Yayınevi, Cilt 5, Ankara, 2015, s. 531; Abik, Y., “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan”, (2011), s. 3. (Kısaltma: Çocuğun Yararı).

<sup>400</sup> Y3.HD, 20.10.2011-2011/11045-2011/16055 sayılı kararı bir kararında velayetin boşanma davasıyla anneye verildiği, ancak 4 ay sonra annenin çocuğa bakamayacağını söyleyerek davacı babaya verdiği, 6 yıl babanın baktığı, bu süreden sonra çocuğu tekrar annenin aldığı ve birikmiş nafaka borçlarına yönelik icra takibi başlattığı açıklanmaktadır. 4500 TL’nin icra kanalıyla tahsil edildiği bu davada davacı baba, davalının fiilen çocuğa bakmaması nedeniyle iştirak nafakası talep edemeyeceğini savunmaktadır. Yerel mahkeme iştirak nafakası yükümlüsü olan babanın resmi olarak velayet hakkı annede olduğu için nafaka borcunu ödemesi gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay ise fiilen kullanılmayan velayet hakkı için annenin iştirak nafakası talep edemeyeceğine hükmetmiştir. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>401</sup> Bu konuda tartışmaya açılacak bir karar için bkz. <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/okul-kayit-uretinde-hangi-es-sorumlu-yargitaydan-emsal-karar-6988251>, e.t. 18.08.2023.

### 3.3. Yoksulluk Nafakası

Çalışmamızın sonraki bölümünde yoksulluk nafakası ayrıntılı bir şekilde incelenecek olup, bu bölümde kısaca bir bilgi verilecektir. TMK m.175'te bakım nafakalarından bir diğeri olan yoksulluk nafakası düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimini sağlamak için diğerk taraftan malî gücüyle orantılı olmak kaydıyla nafaka isteyebilmesi mümkündür.

### 3.4. Yardım Nafakası

Yardım nafakası, esas itibariyle herhangi bir maddi anlamda yardımda bulunulmadığı zaman, yoksul hale gelecek yani mağdur olacak tarafa altsoy, üstsoy ve kardeşe ödenecek olan nafakadır<sup>402</sup>. Bu bağlamda, yardım nafakası, kişiyi kimseye muhtaç bırakmayarak, ahlak kurallarına ve sosyal yardımlaşmaya dayalı bir ödev olarak yorumlayabiliriz<sup>403</sup>. Buna göre; yardım nafakasinda kusur aranmamakta olup, nafaka alacaklısının kendi kusuru ile muhtaç duruma düşmesi, nafaka almasını engellemez<sup>404</sup>.

## II. Yoksulluk Nafakası

Yoksulluk nafakası TMK m.175 hükmünde düzenlenmiştir.

---

<sup>402</sup> Ünlüsoy Tek, s. 85.

<sup>403</sup> Gençcan, Ö. U., Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 648.

<sup>404</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 648.

“Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.”

Esasen yoksulluk nafakasının altında yatan temel düşünce ahlaki ve sosyal bir yardım sağlamaktan ibarettir<sup>405</sup>. Toplumun en küçük kurumu olan kişilerin, gerek maddi gerekse de manevi yönden birbirlerine destek olması anlayışı esastır<sup>406</sup>. Zira boşanma kararının kesinleşmesiyle, yoksulluğa düşecek olan yanı bir nevi zayıf koruma amaçlı bir hükümdür. Eşlerin evlilik hayatı sona ererken, ekonomik anlamda güçlü olan tarafın güçsüze destek olması kuralı benimsenmiştir. Bu bağlamda, bu düzenlemenin sebebi evlilik birliği içerisinde eşlerin birbirine destek olmaları konusundaki güvenin, boşandıktan sonra da korunması esasına dayanmaktadır. Kaldı ki evlilik birliği sonlandıktan sonra hiçbir tarafın mağdur, zor durumda kalması istenemeyeceğinden, nafaka kuralları düzenlenmiştir<sup>407</sup>.

Hukuki anlamda nafaka kurumuna baktığımızda, kanundan doğan bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır<sup>408</sup>.

Yoksulluk nafakası, kaynağını aile hukukundan alan şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olup,<sup>409</sup> nafaka davasının açılması ile birlikte kişiye sıkı sıkıya bağlılık özelliğini kaybeder ve bir malvarlığı davasına dönüşür<sup>410</sup>.

---

<sup>405</sup> Feyzioğlu / Özakman, Cumhuriyet / Sarıal, s. 396; Öztan, s. 832-833; Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 261.

<sup>406</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 149.

<sup>407</sup> Kahraman, Z., “Necla Giritlioğlu’na Armağan”, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı İstanbul 2020, s. 347; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 132.

<sup>408</sup> Ayan, M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara 2016, s. 109.

<sup>409</sup> Ruhi, Nafaka, s. 106; Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 379.

<sup>410</sup> Ruhi, Nafaka, s.129; Demirel Şeren, E., “Yoksulluk Nafakası”, GÜSBE, (2007), s. 6.

Esasen yoksulluk nafakası, hakkaniyet ilkesine dayanmaktadır<sup>411</sup>. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için kanunda öngörülen, doktrin ve Yargıtay içtihatlarında da ifade edilmiş olan koşulların tamamının bulunması gerekir<sup>412</sup>. Koşullar birlikte olmadığı takdirde yoksulluk nafakasına hükmedilemez<sup>413</sup>. Sonraki başlıkta yoksulluk nafakasının süresi ve Türk Hukukunda yoksulluk nafakasının süresine dair düzenlemeler anlatılacaktır.

## **1. Yoksulluk Nafakasının Süresi**

Yoksulluk nafakasının, boşanmanın mali sonuçlarından biri olup, bu bölümde yoksulluk nafakasına dair Türk hukukunda yapılmış olan düzenlemeler ve yoksulluk nafakasının süresine dair mevcut düzenlemeye yer verilecektir.

### **1.1. Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Süresine Dair Düzenlemeler**

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesinde düzenlenmiş olan yoksulluk nafakası, cumhuriyet dönemi boyunca iki önemli değişikliği uğramıştır. 1926 tarihinde yürürlüğe giren Türk Kanunu Medenisi' nin 144. maddesinde 1 yıl süre ile yoksulluk nafakasına hükmedilebileceği düzenlenmiştir<sup>414</sup>. Aynı zamanda, 1926 yılında 743 sayılı Eski Medeni Kanun'un kabul edilmesi ve Roma Germen Hukuk Ailesine mensup 1912 sayılı İsviçre Medeni Kanunu'nun iktibası ile tek eşlilik, tek eşle ve resmi evlilik, evlenmede yaş sınırı, evlenmede temsil yolunun kapatılması, boşanmanın serbestliği, velayet ve mirasta kural olarak kadın erkek eşitliği gibi

---

<sup>411</sup> Öztan, s. 833.

<sup>412</sup> Yıldırım, A., “Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu”, Legal Hukuk Dergisi, C:14, S:157, (2016), s. 63.

<sup>413</sup> Öcal, s. 31.

<sup>414</sup> Türk Kanunu Medenisi 17 Şubat 1926'da TBMM'de kabul edilip, 4 Ekim 1926'da yürürlüğe girmiştir.

kurumların kabulü, kadın hakları lehine bir reform olarak kabul edildiğini de eklemek yerinde olacaktır<sup>415</sup>.

Kanunu Medenîsi m. 144 hükmü şu şekildedir: *“Kabahatsiz olan karı yahut koca, boşanma neticesi olarak büyük bir yoksulluğa düşerse, diğeri boşanmaya sebebiyet vermemiş olsa dahi kudreti ile mütenasip bir surette bir sene müddetle nafaka itasına mahkûm edilebilir”*.

İlgili madde hükmünde, yoksulluk nafakasının bir yıl müddetle sınırlandırılmış halini görmekteyiz<sup>416</sup>. Kanun koyucu tarafından düzenlenen bu sınırlama, yoksulluk nafakasının özüne ve sosyal devlet anlayışına aykırı olduğu bahsiyle eleştirilmiştir<sup>417</sup>.

1988 yılında ise 3444 sayılı Kanun’la değişiklik yapılmıştır. Yeni değişiklikle birlikte yoksulluk nafakasına kural olarak süresiz şekilde hükmedilebileceğine karar verilmiştir<sup>418</sup>.

Nafakanın bir yıl müddete bağlı olmasına karşın yapılan eleştiriler ve aynı zamanda toplumdaki mağduriyetin artması sebebiyle 04.05.1988 tarihli 3444 sayılı Kanun ile 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 144. Maddesi değiştirilerek, süre sınırı kaldırılmış ve ayrıca “Nafaka” şeklinde olan başlık “Yoksulluk nafakası” olarak

---

<sup>415</sup> Usta S., “Koca, Birliğin Reisidir Hükmünden “Edinilmiş Mal Rejimine: Evli Kadının Hukuki Durumu”, Birkaç Arpa Boyu...21.Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat’a Armağan II. Cilt, Derleyen: Serpil Sancar, Koç Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul (2011), s.943. (Edinilmiş Mal)

<sup>416</sup> Emrah Kulaklı, "Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (2), 2018, s. 251.

<sup>417</sup> Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 262.

<sup>418</sup> 3444 sayılı Kanunun gerekçesinin 6. maddesinde, “...bir yıllık kaydın adalete uygun düşmediği nazara alınıp kaynak İsviçre Medeni Kanununun 152. maddesine uygun olarak süresiz nafaka mecburiyeti esas kabul edilmiştir.”

değiştirilmiştir. Dolayısıyla Doktrinde “yoksulluk nafakası” olarak adlandırılan nafaka, uygulamaya uygun bir hale getirilmiştir<sup>419</sup>.

Yapılan değişiklik uyarınca: *“Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek eş, kusur daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Ancak erkeğin kadından nafaka isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.”* şeklindedir.

3444 sayılı Kanunun gerekçesinin 6. maddesi incelendiğinde “...bir yıllık kaydın adalete uygun düşmediği nazara alınıp kaynak İsviçre Medenî Kanununun 152. maddesine uygun olarak süresiz nafaka mecburiyeti esası kabul edilmiştir.” görmekteyiz.

Madde metni ve gerekçesinden çıkarılan sonuç ise; en fazla bir yıl müddete tabi olan yoksulluk nafakası, yapılan yeni düzenleme ile birlikte artık süresiz olarak da talep edilebilir hale gelmiştir. Ancak kocanın yoksulluk nafakası talebinde bulunabilmesi için kadının refahının yerinde olması gerekmektedir. Bu bağlamda, yapılan değişiklikle birlikte yoksulluk nafakasında bir yıllık süre sınırlaması kaldırıldığını ve yoksulluk nafakasının süresiz bir şekilde talep edileceği şeklindeki değişikliği yeni düzenlemede görmekteyiz<sup>420</sup>.

TMK m. 175’e baktığımızda 3444 sayılı Kanun ile değişen 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi’nin içeriği korunmuş olsa da bir değişikliği görmekteyiz.

---

<sup>419</sup> Akıntürk / Ateş, s. 302.

<sup>420</sup> Safa Koçoğlu, "Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 70, (2021), s. 409.

MK m. 144 hükmünde geçen “Ancak, erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hali refahta bulunması gerekir.” Cümlesi çıkartılarak, bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğin sebebi ise, kadın ve erkek arasındaki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağıdır. Dolayısıyla kadın erkek eşitliği ilkesi göz önüne alınarak, bir değişikliğe gidildiğini görmekteyiz<sup>421</sup>.

## **1.2. Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Süresi**

Türk Medeni Kanunu m. 175’e göre “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.”

Maddeden anlaşılaacağı üzere; kural yoksulluk nafakasına süresiz hükmedilmesidir. Hukuk sistemimizde yoksulluk nafakasının süresi bir kere değişikliğe uğramıştır. Türk Kanunu Medenisinin 144. Maddesinde 1 yıl süre ile hükmedilebileceği belirlenen yoksulluk nafakasının, 1988’de yapılan 3444 sayılı Kanun değişikliği ile süresiz olarak hükmedilmesine karar verildiğinden, çalışmamızın “Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakasının Süresine Dair Düzenlemeler” başlığı altında açıklanmıştır. Yoksulluk nafakasının süresine dair madde 2002 yılının başlangıcı ile yürürlüğe giren Türk Medeni Kanununda korunmuştur. Sonraki bölümde yoksulluk nafakasının süresiz olmasına dair görüşler anlatılacaktır.

Yoksulluk nafakasının kendine özgü en önemli özelliklerinden biri şüphesiz süresiz olmasıdır. TMK m. 175’e göre, yoksulluk nafakasına kural olarak süresiz olarak

---

<sup>421</sup> Cem Baygın, “Tanzimat’tan Günümüze Aile Hukukunun Gelişimine Kısa Bir Bakış” Cevdet Yavuz’a Armağan, MÜHFHAD, Beta Yayınları, Cilt 22, Sayı 3, (2016), s.459-460; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 171.

hükmedildiği görmekteyiz. Zira bu yönde Yargıtay kararlarına da baktığımızda TMK m. 175’i emredici hüküm olarak yorumlandığı ortada olduğundan, nafakanın süresiyle alakalı olarak hâkimin herhangi bir takdir yetkisi olmadığından bahisle kararlar verildiğini görmekteyiz. Bir başka anlatımla Yargıtay Kararları da incelendiğinde, şayet dava dosyasında talep edilen yoksulluk nafakasının koşulları sağlanıyorsa ve süresiz olarak talepte bulunulduysa, hakim tarafından taleple bağlılık ilkesi uyarınca yoksulluk nafakasına süreli olarak karar verilmemektedir. Bu bağlamda, yoksulluk nafakası isteminde bulunan taraf, nafaka talebini herhangi bir süreye tabi kılmadığı takdirde veyahut davanın tarafları yoksulluk nafakası süresinin devamıyla ilgili olarak bu yönde herhangi bir dilekçe mahkemeye sunulmamışsa, hâkim tarafından yoksulluk nafakası süreye tabi kılınamayacaktır<sup>422</sup>.

Yargıtay 2.HD 12.12.2017 tarihli bir kararına baktığımızda; yoksulluk nafakasının süresiz talep edilmesine rağmen, mahkemece iki yıl süre ile sınırlı verilmesine dair verilen karar Yargıtay tarafından bozulmuştur<sup>423</sup>.

Yukarıda verilen ve buna benzer Yargıtay’ın birçok kararıyla birlikte nafakanın süresiz olması adeta kural haline gelmiştir. Bu durum da gündemi epeyce meşgul eden süresiz nafakaya dair tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Özetle boşanmanın mali sonuçlarından yoksulluk nafakasının 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 175. Maddesinde düzenlenmiş olan yoksulluk nafakası, cumhuriyet dönemi boyunca iki önemli değişikliği uğramıştır süresiz olmasına dair

---

<sup>422</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 529.

<sup>423</sup> Y2.HD, 12.12.2017-2016/8859-2017/14407. “Kanun, yoksulluk nafakasının süresiyle ilgili hakime herhangi bir takdir hakkı tanımamış, süresini durumun gerekleri ya da haklı sebepleri göz önünde tutarak belirlemeyi de emretmemiştir. Kanun, bu nafakanın "süresiz" olmasını açıkça öngördüğüne göre, takdir hakkına sığınarak nafakayı belirli bir süreyle sınırlamak kanuna açık aykırılık oluşturur.” [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 06.07.2023.

güncel tartışmalar çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak incelenecek olup, sonraki bölümümüzde yoksulluk nafakası istenebilmesi için gereken koşullar anlatılacaktır.

## **2. Yoksulluk Nafakası İstenebilmesinin Koşulları**

### **2.1.Nafakayı İsteyecek Eşin Yoksulluğa Düşecek Olması**

Yoksulluk nafakasının ana şartı, nafaka talebinde bulunan eşin boşanma nedeniyle ekonomik anlamda yoksulluğa düşecek olmasıdır. Bir başka anlatımla, boşanmaya bağlı olarak yoksulluğa düşecek olan eş, yoksulluk nafakası talep edebilir<sup>424</sup>. Bir nevi hayatını idame ettirmesine kendi ekonomik koşullarının yetmemesi halinde yoksulluğa düşeceği kabul edilir<sup>425</sup>. Dolayısıyla geçimini şahsi mali kaynaklarıyla birlikte çalışma imkanıyla da sağlaması söz konusu olmayan tarafın yoksulluğa düşecek olduğu kabul edileceğini söyleyebiliriz.

Eski Medeni Kanununda boşanma nedeniyle “büyük” bir yoksulluğa düşmüş olma, yoksulluk nafakası talep etmenin ön şartıydı<sup>426</sup>. Kanun değişikliğiyle beraber “büyük” ibaresi kanundan çıkarılmış olup, büyük bir yoksulluğa düşmek şart değildir<sup>427</sup>.

Bununla beraber, yoksulluğa düşen taraf erkek de olabilir kadın da olabilir. Böyle bir ayrımın yapılmadığını 4721 sayılı TMK’ da görmekteyiz.

---

<sup>424</sup> Ruhi, Nafaka, s. 42; Or, s. 989.

<sup>425</sup> Akıntürk / Ateş, s. 303.

<sup>426</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 134.

<sup>427</sup> Akıntürk / Ateş, s. 303.

Boşanma neticesinde yoksulluğa düşeceğini iddia eden taraf için hakimce gerekli tespitlere dikkat edilmelidir. Bu husus tespit edilirken; nafaka talebinde bulunan çalışıp çalışmadığı, gelirinin ne kadar olduğu, gelirinin yeterli olup olmadığı gibi araştırmaların yapılması gerekmektedir<sup>428</sup>.

Buna ilişkin son derece güncel bir Yargıtay kararına göre<sup>429</sup>, “dosyada mevcut ekonomik sosyal durum araştırmaları ve mal varlığı araştırmalarından, davalı-davacı kadına ait gayrimenkullerin ve kira gelirlerinin bulunduğu, kadının boşanmakla yoksula düşmeyeceği toplanan delillerden anlaşılmıştır. Türk Medeni Kanununun 175. madde koşulları oluşmamıştır davalı-davacı kadının yoksulluk nafakası istediğinin reddi gerekirken yazılı şekilde yoksulluk nafakası takdiri doğru görülmemiştir.”

Yoksulluğa düşmenin herhangi bir tanımı Türk Medeni Kanunu’nda yer almamaktadır<sup>430</sup>. Esasen yoksulluğun tanımı herkesçe farklı anlam taşımaktadır. Bir başka ifadeyle, yoksulluğa düşme göreceli bir kavramdır. Bu kavram kişilere, yere, zamana, kültürlere, yaşam koşullarına, önceliklere ve bunlarla beraber birçok duruma göre değişebilir<sup>431</sup>.

---

<sup>428</sup> Or, s. 989.

<sup>429</sup>Y2.HD, 29.6.2020-2020/2402-2020/3360 benzer bir karara göre; “Yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için nafaka talep edenin boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceğini belirlenmesi gerekir (TMK m.175/1). İlk derece Mahkemesince yaptırılan sosyal ve ekonomik durum araştırması tutanağında davacı kadının ev hanımı olduğu ve gelirinin bulunmadığını belirtilmiştir davalı erkek vekili, temyiz dilekçesi ekinde davacı kadının vekili öğretmen olarak çalıştığını iddia etmiş ve davacı ait hizmet dökümünü dosyaya sunmuştur. bu durumda, bölge adliye mahkemesince yeniden sorunca davacı kadının sosyal ve ekonomik durumunun araştırılarak, kadının sürekli ve düzenli bir işte çalışıp çalışmadığının, çalıştığının tespit edilmesi halinde, çalışması karşılığında elde ettiği gelirin düzenli ve sürekli olup olmadığının, kendisini yoksullukta kurtaracak düzeyde bulunup bulunmadığının belirlenerek sonuca göre kadını yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi gerekirken, bu konuda eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” Bknz.Y2.HD, 05.3.2020-2020/306-2020/1904. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 20.03.2023.

<sup>430</sup> Ruhi, Nafaka, s. 42; Öztan, s. 838-839; Kılıçoğlu boşanma yüzünden yoksulluğu, barınma ve geçimini temin etme hususundaki çaresizlik olarak tanımlamaktadır. Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 134.

<sup>431</sup> Öcal, s. 42.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun içtihatlarına göre; “... yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların...” yoksul olarak kabulü gerekir<sup>432</sup>.

## **2.2. Yoksulluk Nafakası İsteyen Eşin Kusurunun Diğer Eşten Daha Ağır Olmaması**

Kusuru daha ağır olan eşin, yoksulluk nafakası talep etme hakkı yoktur. Buna göre; TMK 175. maddesi uyarınca yoksulluk nafakası talep eden eşin, diğer eşin kusurundan fazla kusurunun olmaması gerekir<sup>433</sup>. Hakim tarafından her somut olay özelliğine göre nafaka talebinde bulunan eşin, diğer eşin kusurundan ağır olup olmadığına bakılarak karar verilir.

Güncel bir Yargıtay kararı örneğin vermek gerekirse, “boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olan taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz nafaka isteyebilir (TMK m. 175/1). Davalı-karşı davacı kadın boşanmaya sebebiyet veren olaylarda davacı-karşı davalı erkeğe göre daha ağır kusurlu olup, kadın yararına yoksullukla nafakasının koşulları oluşmamıştır. Bu nedenle, kadının yoksulluk nafakası talebinin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir<sup>434</sup>. Örneğin; başka bir erkek ile yaşayan

---

<sup>432</sup> YHGK 07.10.1998-2-656/68-28.02.2007-3-84/95. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 10.02.2023.

<sup>433</sup> Dural / Ögüz / Gümüş, Aile Hukuku, s. 151; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 135.

<sup>434</sup> Y2.HD, 12.3.2020-2020/617-2020/2140. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 12.03.2023.

kadına<sup>435</sup> ,hasta olan eşine bakmayan koca<sup>436</sup> vb. hallerde yoksulluk nafakasına hükmedilmez.

Kanun, nafaka yükümlüsünün kusurlu olması şartını aramamıştır. Dolayısıyla, nafaka talep edilen eşin kusuru olmasa dahi, şartlar olduğu takdirde yoksulluk nafakası ödeyecektir<sup>437</sup>.

### 2.3. Nafakanın Talep Edilmiş Olması

Yoksulluk nafakasının hükmedilebilmesi için mutlaka talep olması gerekir. Bir başka anlatımla; boşanma sebebiyle yoksulluğa düşecek eş, eğer yoksulluk nafakası talep etmezse hakim tarafından kendiliğinden yoksulluk nafakasına hükmedilemez<sup>438</sup>. Zira HMK m.26 gereği; taleple bağlılık ilkesi gereği, hakim tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olup, ondan fazlasına ya da başka bir şeye karar veremez<sup>439</sup>.

---

<sup>435</sup> Yoksulluk nafakası alacaklısının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, bu nafakanın kaldırılması sebebidir (TMK m. 176/2) Nafakanın kaldırılması sebebi kabul edilen bir hususun boşanma davası ispatlamış olması, kusura bakılmaksızın süresiz nafaka takdirine mani olur davacının bir başka erkekle evliymiş gibi birlikte yaşadığı gerçekleştiğine göre yoksulluk nafakası alamaz. Bu yönü nazara alınmadan davacı yararına yoksulluk nafakası tayini doğru olmamıştır. Bknz. Y2.HD, 30.06.2014-2014/4572-2014/14980. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 12.03.2023.

<sup>436</sup> “Karara konu olayda, kocanın rahatsızlanarak hastanede tedavi görmesi sonrasında hastaneden çıktığı, karısının kendisine bakmadığı, birlik görevlerini yerine getirmediği, davacının da huzurevine yerleştiği tespit edilmiş, bu haliyle boşanmaya neden olan olaylarda davalı kadının tam kusurlu olduğu ve tam kusurlu olan kadın yararına yoksulluk nafakası takdir edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.” Bknz. Y2.HD, 14.07.2009-11801/14057.

<sup>437</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 135.

<sup>438</sup> Akıntürk / Ateş, s. 303; Öztan, s. 836.

<sup>439</sup> Davacı-karşı davalı kadın dava dilekçesinde kendisi için tedbir nafakası talep etmiş ancak yoksulluk nafakası talep etmemiştir. Dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşaması ve sonrasında da davacı-karşı davalı kadının bu yöne ilişkin bir talebi bulunmamaktadır. Bu durumda davacı-karşı davalı kadın yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru değildir. Taleple bağlılık ilkesine göre hakim tarafların talep sonuçları ile bağlıdır, ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (HMK madde 26). Davacı-karşı davalı kadının yoksulluk nafakası talebi bulunmadı halde yazılı şekilde yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru bulunmamış bozmayı gerektirmiştir. Bknz. Y2.HD, 02.12.2019-2019/4376-2019/11842. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 20.03.2023.

Yoksulluk nafakasını hem kadın hem erkek de talep edebilir. Bu hususta bir ayrım söz konusu değildir<sup>440</sup>.

TMK m.178 zamanaşımını düzenlenmiştir. “Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” Boşanma davasının kesinleşmesiyle bir yıl gibi kısa bir sürenin öngörülmesinin sebebi, husumetin daha fazla uzamaması hemen çözüme kavuşturulmasıdır<sup>441</sup>.

## **2.4. Boşanma Kararının Kesinleşmesi**

Boşanma kararı verilip, kesinleşmesiyle birlikte yoksulluk nafakasına hükmedilebilir. Bir başka ifadeyle, boşanmadan kaynaklanan nafaka türünün talep edilebilmesi için boşanması kararının kesinleşmesi gerekmektedir<sup>442</sup>. Yoksulluk nafakasına hükmedilirken kanundan gösterilen hangi boşanma sebebine dayandığının bir önemi yoktur. Bu durumun sebebi ise, esas olan tarafların boşanmamış olmaları olup, hangi sebeple boşandıklarının herhangi bir önemi yoktur<sup>443</sup>.

## **3. Yoksulluk Nafakasına Dair Hükümler**

### **3.1. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı ve Miktarın Belirlenmesi**

---

<sup>440</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 135.

<sup>441</sup> Akıntürk / Ateş, s. 310.

<sup>442</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 186.

<sup>443</sup> Öcal, s. 33.

Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesinde yer alan yoksulluk nafakasının başlangıç zamanı, boşanma kararının kesinleşme tarihidir<sup>444</sup>. Burada başlangıç zamanının dava tarihi olmadığına dikkat çekmek gerekir. Bir başka anlatımla, boşanma davasıyla birlikte talep edilen yoksulluk nafakası, mahkemenin vermiş olduğu kesinleşen boşanma kararıyla birlikte yoksulluk nafakasının ödemesi başlayacaktır<sup>445</sup>.

Yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesi TMK m.175' de düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre; "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz."

Kanun koyucu, yoksulluk nafakasını ödeyecek olan tarafın, mali gücü oranında nafaka ödeyeceğini düzenlenmiştir<sup>446</sup>. Dolayısıyla kanundan anlaşılabacağı üzere; nafakanın miktarının tespitinde hakimce her iki tarafın da sosyal ve ekonomik durumlarının araştırılması sonucunda ortaya çıkan tespitlerin ve bununla birlikte tarafların zorunlu giderlerinin ayrıca geçim standartlarının ne düzeyde olduğuna bakılacaktır. Hakim, somut olayın koşullarını da nazara alarak, hakkaniyet ilkesine göre takdiren yoksulluk nafakasını miktarını tespit edecektir<sup>447</sup>. Zira nafaka talebinde bulunan tarafı mağdur etmemek yani yoksulluğa düşmesini engellemek ile nafakayı ödeyecek olan tarafın ekonomik gücüyle orantılı bir şekilde denge kurularak karar verilmesi esastır<sup>448</sup>. Hakim yoksulluk nafakası miktarına kanaat getirirken; nafaka talebinde bulunan tarafın çalışıp çalışmadığına, yaşına, yeniden evlenme ihtimaline gibi durumlarda dikkate alınır.

---

<sup>444</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 524.

<sup>445</sup> Akıntürk/ Ateş, s. 305.

<sup>446</sup> Ceylan, Boşanma, s. 111.

<sup>447</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 192.

<sup>448</sup> Ruhi, Nafaka, s. 45.

İlgili Yargıtay Kararına göre<sup>449</sup>: “...mahkemece; tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, davalının gelir düzeyi ile birlikte yaşarken davalının eşine sağlamış olduğu yaşama standardı, bakmakla yükümlü olduğu kişiler nazara alınarak; davacının geçimi için gerekli, davalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK’ nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek daha uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir. Davalının geliri ile mütenasip olmayacak şekilde fazla nafakaya hükmedilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”

Kanun koyucu, yoksulluk nafakasını ödeyecek olan tarafın, mali gücü oranında nafaka ödeyeceğini düzenlenmiştir. Dolayısıyla kanundan anlaşılabacağı üzere; nafakanın miktarının tespitinde hakimce her iki tarafın da sosyal ve ekonomik durumlarının araştırılması sonucunda ortaya çıkan tespitlerin ve bununla birlikte tarafların zorunlu giderlerinin ayrıca geçim standartlarının ne düzeyde olduğuna bakılacaktır.

Hakim, somut olayın koşullarını da nazara alarak, hakkaniyet ilkesine göre takdire yoksulluk nafakasını miktarını tespit edecektir<sup>450</sup>. Zira nafaka talebinde bulunan tarafı mağdur etmemek yani yoksulluğa düşmesini engellemek ile nafakayı ödeyecek olan tarafın ekonomik gücüyle orantılı bir şekilde denge kurularak karar verilmesi esastır<sup>451</sup>. Hakim yoksulluk nafakası miktarına kanaat getirirken; nafaka talebinde bulunan tarafın çalışıp çalışmadığına, yaşına, yeniden evlenme ihtimaline gibi durumlarda dikkate alınır.

---

<sup>449</sup> Y3. HD. 10.9.2012-2012/12553-2012/18377. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 12.02.2023.

<sup>450</sup> Köseoğlu / Kocağa, s. 192.

<sup>451</sup> Ruhi, Nafaka, s. 45.

Yoksulluk nafakası tutarının, nafakayı ödeyecek olan tarafın ekonomik gücüyle orantılı olması gerekmekte olup, nafakayı ödemek zorunda olan kişinin gelirinin üstünde bir yoksulluk nafakasına hükmedilmesi doğru değildir<sup>452</sup>.

Bu hususta 07.11.2019 tarihli Anayasa Mahkemesi kararına<sup>453</sup> değinmek yerinde olacaktır.

Hakim başvuran kişinin evlilik birliği sona erdiği eşi ve çocukları ayda 1.000-TL olmak üzere nafaka ödemesine karar verilmiştir. Her iki tarafından da mali durumlarının incelemesi karar verildiğinde, yalnız kolluğun vermiş olduğu bilgilere dikkate alınmıştır. ... Bu durumun aksine başvuran taraf, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde asgari ücret aldığını iddia etmiştir. Bu durumda, nafaka miktarının yerinde olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Buna göre somut olayda, tarafların ekonomik mali durumlarının tam araştırılması gerekir. ...Bu nedenle, kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün korunmasına hakkındaki, usule ilişkin güvencelerin araştırılmamıştır... Açıklanan gerekçelerle anayasaya göre korunan kişinin maddi ve manevi varlığını ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir... Başvurucu, kendisine uygun miktarda tazminat ödenmesini istemiştir. Bu durumun aksine, yeniden yargılama yapılmak için dosyanın ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin kabul edilmemesi gerekir.

Yukarıda verilmiş olan Anayasa Mahkemesi kararından da anlaşılacağı üzere; nafaka miktarının tespiti konusunda; hakim tarafından talepten fazlasına karar verilmesi hukuken doğru değildir.

---

<sup>452</sup> Aksoy, s. 106.

<sup>453</sup> RG: T.17.12.2019, S. 30981. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/anasayfa/>, e.t. 15.03.2023.

Yoksulluk nafakası boşanma davasıyla birlikte talep edilmediyse, boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde dava açılarak, yoksulluk nafakası talebinde bulunulabilir<sup>454</sup>. Zira yoksulluk nafakası, maddi ve manevi tazminat davaları boşanmanın kararın kesinleşmesiyle bir yıllık sürede açılması gerekmektedir<sup>455</sup>. Zamanaşımı süresi bir yıl olan bu davalarda, davalının yasak süresinde zamanaşımı def'i olarak ileri sürmeden, hakimce re'sen dikkate alınmayacaktır.

YHGK kararına<sup>456</sup> göre; davalı yan cevap boşanmadan on beş sene geçtikten sonra, yoksulluk nafakası istemiştir. Kanunda yoksulluk nafakası istemenin süresi yoktur. Ancak yoksulluk nafakasının şartlarının boşanma tarihinde gerçekleşmesi gerekir. Zira, davalı uzun zaman geçse de davanın dinlenemeyeceği olgusu değildir. Önemli olan yoksulluk nafakasının süreye bağlanamayacağının, davalı vekili tarafından yazılmış olmasıdır. Davalı vekili cevap dilekçesinde “zamanaşımı” kullanmadığı, davanın ret sebebinin de bu yönde olduğunu beyan etmemiştir. Davalı boşanmadan 15 sene geçtiğini ve boşanma tarihiyle yoksulluk nafakası talep etme şartlarının gerektiğini ileri sürmüştür. Hukuk Genel Kuruluna göre, davalı “boşanma tarihinin üzerinden 15 yıl geçtiğini” belirtmesinin zamanaşımını dile getirmek için kullanılmış kelimeler olarak yorumlanmasını, zamanaşımının yoruma açıkça ileri sürülmesinin gerektiği belirtilerek çoğunluk tarafından bu görüş benimsenmemiştir. Bu nedenle, mahkemenin davalı vekilince zamanaşımı def'inde bulunulmadığına dair direnme kararı usul ve yasaya uygundur.

---

<sup>454</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 141; Akıntürk / Ateş, s. 306.

<sup>455</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 141; Uzun, s. 90; Y2.HD, 10.02.2014-2013/17417-2014/2217 ilamında; “Olayda boşanma kararı yabancı mahkemece verilmiş olup, bu kararın tanınmasına ve tenfizine karar verilmedikçe, boşanmaya bağlı dava haklarının kullanılması olanağı bulunmadığına göre, zaman aşımı süresinin, hakkın kullanılabilir duruma geldiği tarihten, başka bir ifade ile tenfiz veya tanımaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren başlaması gerekir. Yabancı mahkeme ilamının tanınmasına ilişkin karar 10.4.2006 tarihinde kesinleşmiştir. Buna göre manevi tazminat talebi yönünden dava süresindedir.”; Y3.HD, 28.09.2016-2016/7892-2016/11367. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 19.03.2023.

<sup>456</sup> YHGK, 08.04.2015-2013/1597-2015/1165. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 20.03.2023.

Bir başka husus ise eğer ki boşanma davasıyla birlikte talep edilmeyen yoksulluk nafakası ayrı bir dava konusu yapıldıysa, yoksulluk nafakası isteyen, ekonomik açıdan bu nafakaya ihtiyacının varlığının tespiti, boşanmanın kesinleşmiş olduğu tarih dikkate alınarak, tespitte bulunulur<sup>457</sup>. Ayrıca yoksulluk nafakasına karar verildiği takdirde, nafakanın başlangıç tarihi, yoksulluk nafakasının açılmış olduğu tarih esas alınmaktadır<sup>458</sup>.

### 3.2. Yoksulluk Nafakasının Sermaye ve İrat Şeklinde Ödenmesi

Yoksulluk nafakasının toptan ya da durumun özelliğine göre irat biçimde ödenebilir (TMK 176) <sup>459</sup>. Buna göre, mahkeme yoksulluk nafakasının toptan veya irat şeklinde ödenmesinde karar verme hususunda, dava konusu olayın özelliklerini, tarafların sosyal ve ekonomik durumları, tekrardan evlenme ihtimalleri gibi durumlar da dikkate alarak takdiren karar verir<sup>460</sup>.

YHGK şu şekilde açıklamıştır<sup>461</sup>; “Bu noktada, yoksulluk nafakasının toptan ya da irat biçiminde ödenmesine karar verilebilmesi için, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ile ödeme gücü ve isteklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır. Dava dilekçesinde ve aşamalarda davacı kadın, boşanma sonucunda yoksulluğa düşeceği konusunda beyanda bulunmuş; davacı vekili, yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesini istemiştir. Davacının gelir durumu, yaşı, bedeni ve fikri kabiliyeti ile evlenme ihtimalinin az olması, öte yandan davalı kocanın ödeme gücü değerlendirildiğinde, somut olayın özelliği itibarıyla boşanan eşler arasında mali ilişkinin uzamasının sakıncalı olduğu sonucuna varılmıştır. Hal böyle olunca, Yerel

---

<sup>457</sup>Özügür, Nafaka, s. 499.

<sup>458</sup>Özügür, Nafaka, s. 499.

<sup>459</sup>İnal, N., Örnek Karar Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medeni Yasası Boşanma, Nafaka, Mal Rejimi Davaları, 3.Baskı, Adalet Yayınları, C. I, Ankara 2012, s. 143.

<sup>460</sup>Özügür, Nafaka, s. 504; İnal, s. 143.

<sup>461</sup> YHGK, 29.03.2006-2006/69-2006/117. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 16.03.2023.

Mahkemece yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur. Bu nedenle direnme kararı onanmalıdır.”

Yoksulluk nafakasının sermaye şeklinde mi yahut irat şeklinde mi ödeneceği hususunda eğer taraflar bir anlaşmaya vardılarsa, bu anlaşma hakim kararıyla onaylanıp, hüküm ifade edebilir. Bir başka ifadeyle, boşanmanın sonucu olan yoksulluk nafakasının ne şekilde ödeneceği hususunda taraflar kendi aralarında anlaşma sağlayabilir. Söz konusu anlaşma hukuka uygun bir şekilde düzenlenmişse ve hakim tarafından da onayladyrsa, hükme esas teşkil edecektir<sup>462</sup>. Bununla beraber, mahkemenin toplu ödenmesine karar verilen nafakanın, parça parça ödenmesi mümkün değildir<sup>463</sup>.

Y2.HD. bir kararında<sup>464</sup> bu kuralı şu şekilde ifade etmiştir; “Davacının kadına verilen yoksulluk nafakasının toplu olarak ödenmesi hukuka aykırı olmayıp, parça parça taksitlere bölünmesi doğru değildir.”

Nafakadan dolayı faiz istenmesi; nafakanın ödenecek hale gelmesine bağlıdır, yargılamadan itibaren faiz istenmesi mümkün değildir<sup>465</sup>.

Hakim yoksulluk nafakasının toptan ya da irat biçiminde ödenmesi konusunda takdir yetkisine haizdir. Zira yoksulluk nafakasının ne şekilde ödeneceği hususunda, somut olayın özelliklerine göre yani tarafların ekonomik düzeylerini, tekrar evlenebilme durumları, tarafların taleplerini ve bunun gibi bir çok hususu dikkate alacaktır. Bununla

---

<sup>462</sup> Hamzaçebi, M., “Türk Medenî Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 10, (2002), s.33; Akıntürk / Ateş, s.307; Ceylan, Boşanma, s. 117; Akıntürk/ Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, s. 307.

<sup>463</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 587.

<sup>464</sup> Y2.HD, 08.04.2015-2014/21411-2015/6996. [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t. 11.03.2023.

<sup>465</sup> Memişoğlu Bozan, A., Boşanma Davalarında Nafakalar, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 120.

beraber, yoksulluk nafakasının bir bölümünün toptan, bir bölümünün ise irat halinde ödenmesine de karar verilebilir<sup>466</sup>.

Yoksulluk nafakasının toptan bir şekilde ödenmesi konusunda iki farklı durum var. İlki nafaka alacaklısı şayet toplu bir ödeme aldığı takdirde, uzun bir süre için geçim sıkıntısı yaşamayacağı şüphesizdir. Zira böyle bir durumda nafaka alacaklısı bakımından fayda sağladığı açıktır. Ancak malumuz ülke ekonomisindeki sürekli dalgalanmalar ve yüksek enflasyonun olduğu da ortada olduğundan, alınan miktar bir süre sonra değer kaybedebilir. İrat şeklinde ödenen yoksulluk nafakasının da ise belli tarihlerde sürekli ve düzenli bir ödeme yapılacağından, nafaka alacaklısına kolaylık sağlayabilir<sup>467</sup>.

Sermaye şeklinde ödenen yoksulluk nafakasında borç tek seferde ödenir ve borç sona ermiş olur. Şayet mahkeme kararı kesinleştikten sonra, nafaka alacaklısı taraf ölürse, nafaka alacağını talep etme hakkı külliye mirasçılara geçer<sup>468</sup>.

### **3.3. Yoksulluk Nafakasının Arttırılması ve Azaltılması Durumu**

Yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesine karar verilmişse, nafakaya ilişkin hüküm kesinleştikten sonra, bazı değişikliklerin ortaya çıkmasıyla birlikte, bu değişikliklerin nafaka yükümlüsü ve alacaklısı arasındaki ekonomik dengenin değişmesine sebebiyet verebilir<sup>469</sup>. Bir başka anlatımla; TMK m.176 fıkra 4’de düzenlenen hüküm uyarınca; tarafların ekonomik durumlarında herhangi bir değişiklik olduğunda, taraflardan bir kişinin talebiyle birlikte, irat biçiminde ödenen yoksulluk nafakası miktarının azaltılması veya arttırılmasına karar verilebilir. Talep olmadığı

---

<sup>466</sup> Öztan, s. 846-847.

<sup>467</sup> Ünlüsoy Tek, s. 112.

<sup>468</sup> Öztan, s. 846.

<sup>469</sup> Bulut, H., Aile Hukukunda Velayet ve Nafaka Davaları, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2007, s. 407; Ünlüsoy Tek, s. 115.

durumda, mahkemece re'sen yoksulluk nafakasının arttırılması veya azaltılmasına karar verilemeyecektir. Bununla beraber, yoksulluk nafakasının toptan bir şekilde ödenmesi durumunda, sonradan yoksulluk nafakasının arttırılması veya azaltılması mümkün olmamaktadır. Zira kanun koyucu yoksulluk nafakasının yalnız irat biçiminde ödendiği hallerde nafaka miktarının arttırılabileceği ya da azaltılabileceği düzenlemiştir.

Nafakanın arttırılması veya azaltılması durumunda, hem nafaka alacaklısı hem de nafaka borçlusuna talep edebilir. Dolayısıyla, günümüz koşulları, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarında ortaya çıkan bazı değişikliklerle, yoksulluk nafakasının arttırılmasına veya azaltılmasına neden olabilir<sup>470</sup>. Böyle bir durumun varlığı yani sosyal ve ekonomik açıdan değişiklik meydana gelmesi halinin sürekli olması, yoksulluk nafakasına karar verilirken öngörülemezlik olması gerekir.

Yoksulluk nafakasının arttırılması ya da azaltılmasına yönelik mahkeme tarafından verilecek olan kararın, değiştirici yenilik doğuran bir karar niteliğinde olduğunun kabulü gerekmektedir<sup>471</sup>.

Yoksulluk nafakasının arttırılabilmesi için; nafaka alacaklısının ihtiyaçlarında ve nafaka borçlusunun gelir durumunda, nafakaya hükmedildiği tarihe kıyasla olağanüstü bir değişikliğin bulunması gerekmektedir<sup>472</sup>.

Bununla birlikte, nafaka arttırılmasına ilişkin dava tarihinde, nafaka alacaklısı yoksulluk hali sona ermemeli ve nafaka yükümlüsünün durumunun da alacaklının lehine olacak biçimde değişmesi gerekir<sup>473</sup>.

---

<sup>470</sup> Fırtına, s.109.

<sup>471</sup> Öztan, s. 849.

<sup>472</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 570.

Yoksulluk nafakasının arttırılabilmesi için, nafaka alacaklısının ihtiyaçlarında ve nafaka yükümlüsünün ekonomik durumunda olağanüstü bir değişikliğin olması gerekse de, ortada olağanüstü bir değişiklik yoksa Yargıtay kararlarına göre yoksulluk nafakasının, TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında arttırılması gerekmektedir<sup>474</sup>.

#### **4. Yoksulluk Nafakasının İrat Halinde Ödenmesi Durumunda Sona Erme Halleri**

Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinin üçüncü fıkrasında yoksulluk nafakası alacağının kendiliğinden sona erme halleri düzenlenmiştir. Bunlar; nafaka alacaklısının ölmesi, nafaka borçlusunun ölmesi, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi halleridir.

Yukarıda yazılı olan hallerden birinin ortaya çıkması durumunda, ayrıca bir mahkeme kararı yoktur<sup>475</sup>. Hakimden istenmesi durumunda mahkemenin tetkikleri neticesinde nafaka son bulabilir.

##### **4.1. Yoksulluk Nafakasının Kendiliğinden Sona Ermesi**

Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinin üçüncü fıkrasına göre; irat biçiminde ödenmekte olan yoksulluk nafakası; nafaka alacaklısının ölmesi ile kendiliğinden sona

---

<sup>473</sup> Ruhi, Nafaka, s. 49.

<sup>474</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 570; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 140.

<sup>475</sup> Şimşek, M., Açıklamalı ve İçtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usulü, AdaletYayınevi, 2. Bası, Ankara 2007, s. 47.

erecektir<sup>476</sup>. Zira; nafaka alacağı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup<sup>477</sup>, mirasçılara geçmesi mümkün olmamaktadır<sup>478</sup>.

Bununla birlikte şu şekilde bir ayırım yapmakta fayda var. Nafaka alacaklısı vefatından önce, tahsil edemediği irat biçiminde ödenmekte olan yoksulluk nafakasının alacağı için, şayet dava veya icra takibi açmışsa mirasçılarının, mirasçıları bu dava veya icra takibini mirasçı sıfatıyla takip etme hakkına haizdirler<sup>479</sup>.

Ayrıca nafaka alacaklısının ölümü tarihine kadar birikmiş ve fakat tahsil edilmemiş olan iratlar da mevcut olabilir. Böyle bir durumun varlığında, nafaka alacaklısının mirasçıları talep edebilir. Ancak alacaklısının vefat etmeden önce dava veya icra takibine başlatmış olması şarttır<sup>480</sup>. Bu durumun sebebi ise, artık birikmiş olan iratlar, şahsa bağlı olma bir hak olmayıp, miras bırakanın malvarlığında mevcut bir hak niteliğinde olmasından kaynaklıdır<sup>481</sup>.

Keza Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinin 3. fıkrası hükmüne göre; irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakası; nafaka borçlusunun ölmesi halinde de kendiliğinden sona erecektir. Aynı şekilde irat şeklinde ödenmekte olan yoksulluk nafakası; nafaka borçlusunun ölümünden önce muaccel haldeyse, nafaka alacaklısı, yoksulluk nafakasının muaccel olan kısmının ödenmesini, nafaka borçlusunun mirasçılarından talep edebilecektir<sup>482</sup>.

Yoksulluk nafakası almakta olan eş yeniden evlenmesi durumunda ise, kendisine bakma yükümlülüğü evlendiği kişiye geçeceğinden, irat şeklinde yoksulluk nafakası

---

<sup>476</sup>Özüğür, Nafaka, s. 505.

<sup>477</sup>Öztan, s. 852.

<sup>478</sup>Öztan, s. 852; Uzun, s. 111- 112.

<sup>479</sup>Uzun, s. 113; Özüğür, Nafaka, s. 505.

<sup>480</sup> Akıntürk / Ateş, s. 309.

<sup>481</sup> Ruhi, Nafaka, s. 108.

<sup>482</sup> Öztan, s. 852.

almasının amacı ortadan kalkacaktır<sup>483</sup>. Bir başka anlatımla önceki karı veya kocaya bakma külfeti ortadan kalkacak olup, mevcut olan yeni evlilikte karı veya kocanın diğerine bakma külfeti doğacaktır. Bu nedenle, nafaka yükümlülüğü eski eş için söz konusu olmayacaktır<sup>484</sup>. Sonuç olarak, nafaka alacaklısı evlendiği takdirde, irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakası kendiliğinden sona ermesi gerekir.

Yoksulluk nafakasını ödeyen tarafından bakıldığında ise, yeniden evlendiği bir hal söz konusuysa, bu halde yoksulluk nafakasını ortadan kalkmayacaktır. Zira yoksulluk nafakasını ödemeye devam edecek olup, ancak belli başlı şartlar söz konusu ise irat şeklinde ödenen yoksulluk nafakasının azaltılmasını talep edebilir<sup>485</sup>. Sonraki bölümde ise yoksulluk nafakasının mahkeme ilamıyla sona ermesi hali incelenecektir.

#### **4.2. Mahkeme İlamıyla Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi**

Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen hallere göre; yoksulluk nafakası; nafaka alacaklısının, resmi nikah olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi ya da yoksulluğunun ortadan kalkması hallerinde, nafaka borçlusunun talebine istinaden, mahkeme tarafından kaldırılabilir.

Kanunda sayılı sayılan bu haller sınırlı sayıda olup, bu hallerin varlığı halinde, nafaka borçlusu dava açarak, bu durumları ileri sürüldüğü takdirde, mahkemece araştırılacak ve hakim tarafından doğruluğu tespit edildiği durumda, yoksulluk nafakası

---

<sup>483</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 137.

<sup>484</sup> Ergenekon, Y., "Türk Medeni Hukuku'nda Yardım Nafakaları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yargıçoğlu Matbaası, 1966, s. 145.

<sup>485</sup> Somkat F. A., Yoksulluk Nafakası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.70.

mahkeme kararı ile kaldırılacaktır. Burada önemli olan husus, böyle bir durumun varlığı halinde hakime herhangi bir takdir yetkisi tanınmamıştır<sup>486</sup>.

Nafaka alacaklısı, resmi nikahlı bir evlilik olmaksızın başkası ile fiilen bir birliktelik sürdürdüğü takdirde yoksulluk nafakası mahkeme kararı ile kaldırılabilecektir. Burada nafaka alacaklısı eşin yaşadığı birlikteliğin eşcinsel bir birliktelik olması sonucu değiştirmemekte olup, cinsel birlikteliği de içeren bir birlikteliğin yaşanıyor olması yeterlidir<sup>487</sup>.

YHGK. bir ilamına<sup>488</sup> göre; “Türk Medeni Kanununun 176/3.maddesinde, yararına yoksulluk nafakası takdir edilen kadının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması halinde mahkeme kararı ile nafakanın kaldırılacağı öngörülmüştür. Somut olayda; davalının ablası ve yeğeni olan şahıslar davacı tanıği sıfatıyla dinlenilmiş, bizzat davalının hoca nikahıyla evlendiğini kendilerine söylediğini, hatta zaman zaman davalının bu kişi ile görüşmek için Antalya’ya gittiğini, o kişinin de davalının yaşadığı yere geldiğini ve para gönderdiğini beyan etmişlerdir. Davalının oğlu da annesinin imam nikahlı evli olduğunu söylediğini, Antalya’ya gittiklerinde de kendilerinin yanında bu adamla görüştüğünü beyan etmiştir. Bunlar dışında davacı tarafından davalının birlikte yaşadığı ileri sürülen şahısla çektiği bir kısım fotoğraflar da delil olarak dosyaya sunulmuştur. Bir kısmı ev ortamında bir kısmı ise stüdyoda çekildiği anlaşılan fotoğraflarda davalı ile imam nikahı kıydırdığı iddia edilen şahıs arasındaki yakınlık davacı tanıklarının beyanlarını doğrular niteliktedir. Kaldı ki, tanık beyanlarının tümünden duyuma dayalı olduğu da söylenemez. O halde; davacı tarafın dayandığı delillerle davasını ispat ettiği nazara alınıp yoksulluk nafakasının da kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken delillerin hatalı değerlendirilerek istemin reddi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.”

---

<sup>486</sup> Kartal, N., Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 126.

<sup>487</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 532.

<sup>488</sup> YHGK., T. 22.12.2010, E. 2010/634 K. 2010/677. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 10/03/2023.

Nafaka borçlusu, nafaka alacaklısının başka biri ile evliymiş gibi bir hayat sürdüğünü öğrendiği durumda, bu durumu mahkeme nezninde ispatladığı halinde, hakim bununla bağlı olacak ve yoksulluk nafakasını kaldıracaktır<sup>489</sup>. Zira nafaka ödenmesindeki amaç, yoksulluk nafakasının diğer eşin yoksul olma halini ortadan kaldırmasıdır. Bu durumun aksine, yoksulluk nafakasına ihtiyaç duyan eşin sırf nafakasının sona ermemesi için hukuken evli değilken öyleymiş gibi gözükmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir<sup>490</sup>.

Bir diğer yoksulluk nafakasının mahkeme hükmü ile sona erme hali ise haysiyetsiz yaşamaktır. Haysiyetsiz yaşamak nedeniyle nafakanın kaldırılması için; böyle hayat sürmenin devamlı olması lazımdır<sup>491</sup>. Haysiyetsiz hayat sürmeye örnek uyuşturucu kullanmak, hayat kadını olmak, kadın ticareti yapmak, kumarbazlık, ahlaka aykırı işlerle uğraşmak gibi durumlar sıralanabilir<sup>492</sup>.

Böylece yoksulluk nafakası alacaklısının haysiyetsiz hayat sürdüğü ispat edilir ise; nafaka borçlusu tarafından açılacak bir dava ile mahkeme hükmü neticesinde yoksulluk nafakası kaldırılacaktır.

Bir başka yoksulluk nafakasının mahkeme hükmü ile sona erme hali ise, yoksulluk nafakası alacaklısının; boşanma neticesinde düşmüş olduğu yoksul olma halinin ortadan kalkmasıdır. Böyle bir durumun varlığı halinde; yoksulluk nafakası, mahkeme kararı ile kaldırılır<sup>493</sup>.

---

<sup>489</sup> Kartal, s.127 .

<sup>490</sup> Aksoy, s.121-122.

<sup>491</sup> Öztan, s. 854; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 138.

<sup>492</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 138; Öztan, s. 854; Uzun, s. 79-80.

<sup>493</sup> Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 138.

Yoksulluk nafakasının, mahkeme kararı ile kaldırılabilmesi için; yoksulluk nafakası borçlusunun, bu taleple dava açıp, nafaka alacaklısının, yoksulluk nafakasına hükmedildiği tarihten sonra maddi gelirinin arttığını, bir nevi yoksul olma durumunun ortadan kalktığını, mahkeme nezninde ispatlaması gerekir.

Örnek vermek gerekir ise, nafaka alacaklısı, herhangi bir işyerinde çalışarak maddi bir geliri olabilir, ailesinden bir kişinin vefatı üzerine sosyal güvenlik kurumlarınca gelir bağlanabilir yahut miras kalması suretiyle geliri artabilir<sup>494</sup>. Ayrıca nafaka alacaklısının, kendi mali durumunun iyileştiğini ise mahkemeye bildirme külfeti altında bulunmamaktadır<sup>495</sup>. Sonraki bölümde ise yoksulluk nafakasının tarafların anlaşması suretiyle sona ermesi hali incelenecektir.

#### **4.3. Tarafların Anlaşması Yoluyla Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi**

Mahkeme tarafından; yoksulluk nafakası ödemesinin, tarafların anlaşmaları uyarınca belirli bir süre için devam edeceği hususunun karara bağlandığı durumlarda; sürenin sona ermesiyle birlikte, yoksulluk nafakası ödeme borcu da sona erecektir<sup>496</sup>.

Bir başka anlatımla, taraflar; yoksulluk nafakası ödemesinin, belirli koşulların meydana gelmesi durumunda, sona ereceğini kararlaştırılabilir ve bu yapılan bu anlaşma mahkeme ilamıyla karara bağlandıysa; söz konusu şartın gerçekleşmesiyle yoksulluk nafakası ödeme borcu sona erecektir<sup>497</sup>. Çalışmanın sonraki bölümünde nafaka kararlarına uymamanın sonuçları konusu incelenecektir.

---

<sup>494</sup> Öztan, s. 854.

<sup>495</sup> Öztan, s. 850.

<sup>496</sup> Öztan, s. 855.

<sup>497</sup> Öztan, s. 855.

## **5. Nafaka Kararlarına Uymamanın Sonuçları**

### **5.1. Nafakaya İlişkin Kararlara Uymama Suçu**

Nafaka yükümlülüğü her ne kadar Aile Hukukuna özgü bir konu olmuş olsa da, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi neticesinde ortaya çıkan yaptırım İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'n 344. maddesi şu şekildedir: “nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.”

#### **5.1.1. Nafaka Hükümüne Uymama Suçu**

Öncelikle nafaka ile ilgili verilen karara uymama suçu ile ilgili dava nafaka alacaklısının veya temsilcisinin şikayeti üzerine icra mahkemesinde görülecektir. Yetkili mahkeme ise icra takibinin yapıldığı yer icra mahkemesidir.

Buna ilişkin şikayet süresi İİK. m. 347 gereği, “bu Bapta yer alan fiillerden dolayı şikâyet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer. ”

Nafaka hükmüne uymayıp suçun oluşabilmesi için borçluya karşı ilama dayanan icra takibi ile icra emri tebliğ edilmeli ve icra emri kesinleşmiş olmalıdır. Bununla birlikte, icra emrinin tebliğinden başlayarak en az bir aylık nafaka borcu olmalıdır<sup>498</sup>.

Sonuç olarak nafakaya ilişkin kararlara uymama suçu alacaklının şikayetine bağlı olup şikayetin İİK.m.347'deki sürelerle uygun olarak yapılması gerekmektedir. Borçlu, sorumlu olduğu nafakayı ancak şikayetten önce ödemişse, şikayet tarihinde zimmetinde tahakkuk etmiş bir nafaka bulunmadığından, cezalandırılmaz.

### 5.1.2. Tazyik Hapsinin Özellikleri

Tazyik hapsi, bir kimseyi bir işi yapmaya zorlamak için öngörülen yaptırımdır. Tazyik hapsi de disiplin hapsi gibi CMK.m.2 gibi seçenek yaptırımlara çevrilemeyen ön ödeme uygulanamayan, ertelenemeyen, adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen, tekrerrü'e esas olmayan, şartla tahliye hükümleri uygulanamayan bir hapis türüdür<sup>499</sup>.

İcra İflas Kanunu'nun 353. maddesinde karar karşı itiraz yolu belirtilmiştir. Buna göre: "icra mahkemesinin verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebilir. Mahkeme itirazı incelemesi için dosyayı o yerde icra mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde icra mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye ceza mahkemesine, icra mahkemesi hâkimi ile asliye ceza mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye ceza mahkemesine gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir. İcra mahkemesinin bu Bapta yer alan suçlardan

---

<sup>498</sup> Of, s. 99.

<sup>499</sup> Of, s. 99.

dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır.”

## **6. Yoksulluk Nafakasının Süreye Tabi Olup Olmaması Açısından Karşılaştırmalı Hukukta Durum**

Önceki bölümlerde Türk hukukunda yoksulluk nafakasının süresiz olduğu ve bu konudaki düzenlemeler anlatılmıştır. Mehaz İsviçre Medeni Kanunu bakıldığında, İsviçre’de yoksulluk nafakası belirli süreyle, hangi koşulların varlığıyla, nasıl belirleneceği ve Türk hukukunda yoksulluk nafakasının süresine ilişkin tasarıların değerlendirilmesinden önce, karşılaştırmalı yoksulluk nafakasının nasıl ele alındığı incelenecektir.

### **6.1. Avrupa Aile Hukuku Prensipleri**

Avrupa Aile Hukuku Komisyonu (CEFL) (Commission on European Family Law), Avrupa Aile Hukuku Prensipleri oluşturulması amacı doğrultusunda 1 Eylül 2001 tarihinde farklı ülkelerden bir araya gelen akademisyenler tarafından kurulan bir komisyondur<sup>500</sup>.

Avrupa Aile Hukuku Komisyonun en baştaki amaçlarından biri, Avrupa’da aile hukukunu uyumlu bir duruma getirmek için gerekli en uygun araçlarla, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin Aile Hukuku alanında bir bütünleşme, birleşmesini sağlamak ve

---

<sup>500</sup> Öcal, s. 108; Bulut, s. 55.

aynı zamanda vatandaşı olunan ÷lkeye göre bir takım farklı sonuçlarla karşı karşıya gelmeyi en aza indirmektedir<sup>501</sup>.

Avrupa Aile Hukuku Komisyonu, Avrupa Aile Hukuku Prensipleri konusunda 20 maddelik bir çalışma hazırlayıp, Aralık 2004 tarihinde yayınlamışlardır. Bu çalışmanın; on maddesi boşanma hukuku ve on maddesi ise nafaka hukuka dair tavsiye niteliğindeki prensipleri içermektedir<sup>502</sup>.

Nafaka hukuku ile ilgili kısmı “Boşanma Sonrası Nafaka” başlığı altında ikinci bölümde düzenlenmiştir.

Madde 2:1: “Boşanan eşlerin nafaka hakkına ilişkin kurallar, boşanma şeklinden bağımsızdır.”<sup>503</sup> Maddeden çıkan sonuç ise; boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte, nafaka istemi değerlendirilirken kusurun dikkate alınmadığıdır<sup>504</sup>. Bu bağlamda, boşanma davasında kusuru ağır olan, ihtiyaç sahibi tarafa da nafaka bağlanabilir.

Madde 2:2’ e göre: Boşanma sonrası kişisel sorumluluk prensibi kabul edilmiş olup, Alman boşanma hukukundaki kişisel sorumluluk (AlmMK § 1569) ve İsviçre boşanma hukukundaki Clean Break ilkesi<sup>505</sup> (İMK m.125/I) ile paraleldir<sup>506</sup>. Bu bağlamda, tarafların kendi hayatlarını idame ettirme konusunda sorumlulukları esastır.

---

<sup>501</sup> Şıpka, Şükran, “Avrupa Birliği Aile Hukuku ve CEFL (Avrupa Birliği Aile Hukuku Komisyonu, Prensipleri, Amaçları ve Yapılan Çalışmalar)”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. Cilt 5, Sayı 10, (2006), s. 163-164.

<sup>502</sup> Komisyonun yayımlamış olduğu, Avrupa Aile Hukuku Prensiplerini içeren metin için bkz. <http://ceflonline.net/wpcontent/uploads/Principles-English.pdf>, e.t. 07.07.2023. Türkçe çevirisi için bkz. Şıpka, Avrupa Birliği, s. 167-170.

<sup>503</sup> Şıpka, Avrupa Birliği, s. 169.

<sup>504</sup> Öcal, s. 116.

<sup>505</sup> Boşanan eşler arasındaki kişisel ilişkinin- ekonomik ve sosyal- tüm yönleriyle mümkün olan en kısa zamanda sona erdirilmesi, öğretide “clean break ilkesi” olarak adlandırılmaktadır.

<sup>506</sup> Kocabaş, s. 363.

Madde 2:3 ise: “Boşanma sonrası nafaka, nafaka alacaklısı eşin zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak oranda ve yükümlü olan eşin de ödeme gücü oranında bu ihtiyaçlarını gidermesi amacını içerir.”<sup>507</sup> Maddenin anlamına göre; Türk Hukukundaki gibi nafakanın tayininde; nafaka alacaklısının ihtiyacı ve nafaka yükümlüsünün ödeme kabiliyeti arasında bir denge kurulmaya çalışılmıştır. Daha sonraki bölümde incelendiği üzere İsviçre hukukunda ve Alman hukukunda nafaka tayin edilirken, evlilikte yaşam düzeyi dikkat alınır. Komisyona göre ise zorunlu bir ihtiyaç şartı getirilmiştir.

Madde 2:4 nafakaya karar verilirken dikkat edilmesi gereken bazı durumlara yer vermiştir. Bunlar; evliliğin süresi, evlilik sürecince görev dağılımı ve yaşam ilişkileri, eşlerin iş, yaş ve sağlık durumları, müşterek çocukların bakımı ve varsa yeni evlilik veya fiili beraberlik gibi bir takım kriterler olup, sınırlı sayıda değildir.

Madde 2:5’e göre nafaka kural olarak irat şeklinde ödenir. Somut olaya göre toptan bir şekilde ödenmesine de hükmedilebilir.

Madde 2:6’ya göre nafaka ödemekle yükümlü taraf, nafaka alacaklısının davranışı sebebiyle olağanüstü bir zor durum yaşar ise; nafaka reddedilebilir, sınırlandırılabilir veya sona erdirilebilir<sup>508</sup>.

Madde 2:7’ye göre yetkili makam nafaka borçlusunun ergin olmayan çocuğunun nafaka talebine önceliklidir. Nafaka borçlusunun yeni bir eşi varsa, bu eşe karşı bulunan nafaka yükümlülüğü de göz önünde bulundurulur.

---

<sup>507</sup> Şıpka, Avrupa Birliği, s. 169.

<sup>508</sup> Bulut, s. 57.

Madde 2:8'e göre nafakanın süresiz olması istisnai niteliktedir. Kural nafakaya ancak belli müddetle karar verilebilir, sadece istisnai durumlarda süresiz olarak hükmedilebilir.

Madde 2.9: nafaka borcu alacaklı eşin yeniden evlenirse yahut fiili beraberlik yaşaması durumunda sona ermelidir.

Madde 2:10'a göre eşler boşanma sonrası nafaka hususunda yazılı anlaşma yapabilirler.

## 6.2. İsviçre Hukuku

İsviçre Medeni Kanunu'nda nafaka hukukuna dair iki temel ilkeyi içermektedir: Bunlar; Clean break ilkesi<sup>509</sup> ve evlilik sonrası dayanışma ilkesi. Evlilik sonrası dayanışması ilkesi, İsviçre Hukuku'nda 2000 yılı revizyonundan evvel, TMK' da hâkim olan bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır.

İsviçre Medeni Kanunu'nda yoksulluk nafakası 125. maddede<sup>510</sup> düzenlenmiş olup, şu şekildedir:

---

<sup>509</sup> Kocabaş, G., “Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19 (1), S. 357-392, (2013), s. 365-366: “*Öğretideki tanımlarla aynı doğrultuda olmak üzere İsviçre Federal Mahkemesi de clean break ilkesini, boşanmadan sonra tarafların ekonomik ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilme yeteneğini edinmeleri ve ekonomik özgürlüklerini kazanma yönünde desteklenmeleri kapsamında tanımlar.*”.

<sup>510</sup> İsviçre Medeni Kanunu'na yapılan atıflar, İsviçre Federal Hükümeti tarafından yapılan İngilizce tercüme esas alınarak yapılmıştır. İlgili kanun çevirisinin tam metni için bkz. <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/201801010000/210.pdf>, e.t. 07.07.2023.

“Eşlerden birinin, yaşlılık sigortası ödeneğini oluşturması da dâhil olmak üzere, makul bir biçimde geçimini sağlaması kendisinden beklenemezse, diğer eş ona uygun bir katkıda bulunmak zorundadır. Nafaka ödemesinin gerekip gerekmediğini ve gerektiği hallerde miktarını ve süresini belirlemek için hâkim aşağıdaki hususları göz önünde bulundurur.

1. Evlilik süresince eşler arasındaki görev dağılımı,
2. Evlilik süresi,
3. Evlilik süresince eşlerin yaşam seviyesi,
4. Eşlerin yaşı ve sağlık durumu,
5. Eşlerin gelirleri ve malvarlıkları,
6. Bakımı gereken çocuklar varsa, bakım ihtiyacının kapsamı ve süresi,
7. Eşlerin mesleki eğitimleri ve kazanç elde etme imkânları ile nafaka alacaklısının çalışma hayatına yeniden uyum sağlamasının olası maliyeti,
8. Yaşlılık ve hayatta kalma sigortası ile emeklilik ödemeleri veya diğer özel veya devlet sigorta ödemelerine ilişkin beklentiler.”

Yukarıda yazılı olan, ZGB Art. 125/II’ de yer alan ölçütlerden çoğu Türk Hukukunda da yoksulluk nafakasının tespitinde hâkimin dikkate alacağı kriterler arasındadır.

Madde metni irdelendiğinde; İsviçre kanun koyucusu Türk Kanununda düzenlenmeyen çok değerli sosyal düzenlemeler ile devletin emeklilik noktasında sorumluluğu üstlendiği görülmektedir. Düzenleme uyarınca, özellikle emeklilik güvencesi de esas alındığında, geçimini sağlaması kendisinden beklenemeyecek olan

boşanan eş, diğer eşten hakkaniyete uygun olarak belli bir miktar maddi desteği talep edebilir<sup>511</sup>. Daha açık bir anlatımla, İsviçre Medeni Kanunu 125. maddesinde açık bir şekilde eşin katkısı düzenlenmektedir.

Evlilik birliğinin sonlanmasıyla birlikte, eşlerden beklenen kişisel ekonomik ödevlerini üstlenmeleridir. Ancak eşlerden biri bakımından “bir emeklilik geliri de dâhil olmak üzere geçimini makul koşullarda sağlama imkânı bulunmuyorsa” aynı zamanda hakkaniyet de bu durumu gerektirdiği takdirde, diğer eş açısından makul bir nafakaya hükmedilebilir<sup>512</sup>. Kanunumuza baktığımızda ise bu uygulamanın tam aksine “sosyal devlet” anlayışı nezninde, karşı tarafın yerine getirmesini üstlenecek biçimde şekilde çözümlerler yapmaktadır<sup>513</sup>.

İsviçre hukukunda yeniden gözden geçirilip, düzeltmenin gerçekleşmesiyle beraber, evlilik sonrası dayanışma ilkesi artık yerini kaybederken, clean break ilkesinin ortaya çıkmıştır<sup>514</sup>. Bu revizyonla birlikte, evlilik birliğinin sona erdirilmesi adeta adi ortaklık tasfiyesine benzer bir hale bürünmüştür<sup>515</sup>. Bu bağlamda, İsviçre boşanma hukukunda hâkim olan evlilik sonrası dayanışma ilkesinin yerini, Clean Break ilkesinin aldığını görmekteyiz<sup>516</sup>. Bir başka ifadeyle, İsviçre Aile Hukukunda asıl mantığın evlilik sonrası tarafların kişisel sorumlulukları alması gerektiği, nafakanın ise istisnai olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, mahkeme nafakanın miktarını ve süresine karar verecektir.

---

<sup>511</sup> Kulaklı, s. 255.

<sup>512</sup> Öcal, s. 90.

<sup>513</sup> Serim Arkan, Azra, “Yoksulluk Nafakası”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LXV, Sayı 1, s. 298.

<sup>514</sup> Bulut, H., Yoksulluk Nafakasının Kusur, Süre ve Yoksulluk Kavramları Işığında Değerlendirilmesi, On İki Levha Yayıncılık, s.48.

<sup>515</sup> Tosun, Yalçın: “Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Seçkin Yayıncılık, Cilt 10, Sayı 129-130, (2015), s. 57.

<sup>516</sup> Yağcı, s. 328; Kocabaş, s. 364.

Revizyon yapılmasının temel sebebi ise boşanma sonrası yeni ve bağımlı kalmaksızın bir hayat düzeni kurulması açısından hukuki bir belirsizliğin ortaya çıkacağına düşünülmesidir<sup>517</sup>. Böylece taraflar evlilik birliği sona erdikten sonra kendi bireysel bir takım sorumluluklarını alarak, mali konulardaki istemler olabildiğince karşı karşıya gelmeyecek ve kısa zaman içerisinde kendi ekonomik özgürlüklerini elde edip, yeniden bir hayat düzeni inşa etme girişiminde bulunacaklardır<sup>518</sup>. Bir başka ifadeyle; Clean Break ilkesi göz önüne alındığında, eski eşlerin arasındaki problemlerin ve maddi açıdan bağların kesin bir biçimde karar verilmesi sağlanmaktadır. Bir nevi Clean Break ilkesi göz önüne alınarak, kişinin kişisel maddi anlamda geçimini kendi kendine en kısa zamanda sağlaması anlayışıdır. Dolayısıyla 01.01.2000 tarihli revizyon ile nafaka ödenmesine ilişkin uygulamaya bakılarak bir takım ölçütler dikkate alınmış ve belirli bir süreye bağlı olarak nafakaya hükmedilebilmesi kanun düzenlemesi olmuştur<sup>519</sup>.

### 6.3. Alman Hukuku

Türk ve İsviçre Hukukunun aksine, Alman Hukukunda evlilik birliğinin sona ermesinden sonra nafaka ya da yoksulluk nafakası anlamında olan bir nafaka kurumunun mevcut olmayıp, nafaka talebine konu olabilecek halleri kanunda sayılmıştır<sup>520</sup>. Dolayısıyla Alman kanun koyucu yoksulluk nafakasına dair genel bir düzenleme yapmamıştır. Nafaka talebine konu olabilecek hallere örnek vermek gerekir ise; yaşlılık nafakası, hakkaniyet nafakası, eğitim nafakası gibi<sup>521</sup>.

Alman Hukukunda nafaka sistemi kişilerin kendi ayakları üstünde durarak, karşı tarafa bağlı kalmadan yaşamasını amaçlamıştır. Dolayısıyla temel prensip evlilik birliği sona eren tarafların boşanma neticesinde artık bireysel sorumluluklarını üstlenmesi

---

<sup>517</sup> Kocabaş, s. 363.

<sup>518</sup> Öcal, s. 88; Kocabaş, s. 364-365.

<sup>519</sup> Yağcı, s. 328.

<sup>520</sup> Kocabaş, s. 359.

<sup>521</sup> Öcal, s. 100.

gerektiğidir. Ancak buna rağmen eğer ki ekonomik anlamda zorlanma durumu varsa; bir başka anlatımla tüm özveri ve uğraşlarına rağmen bile mağdur halde olacaksa boşanmış olduğu kişiden konusuna göre nafaka talep edebilecektir<sup>522</sup>. Kural tarafların kendi hayatlarını idame ettirmeleri, bu durum mümkün olmaz ise nafaka isteminde bulunulmasıdır<sup>523</sup>. Dolayısıyla eşlerin evlilik esnasındaki hayat konforlarını devam ettirmek aynı zamanda mali anlamda zorda kalmasını engelleme gayesiyle yardımlaşmanın evlilik birliği sona erse de devam etmesi gereğidir<sup>524</sup>. Bu bağlamda anlaşılan şudur ki, ilk olarak beklenen, kişinin gerek kişisel ekonomik kazancını gerekse de malvarlığını kullanmak suretiyle kendi geçimini idame ettirmesidir<sup>525</sup>.

Türk Hukuku ile Alman Hukuku arasında bir mukayese yapıldığı kamuoyunda nafaka hakkının adeta mülkiyet hakkıymış görülmektedir. Alman Nafaka Hukuku ise bu duruma daha dengeli bir anlayışla yaklaşmaktadır<sup>526</sup>.

Alman hukukunda nafaka süresinde katı bir sistem hakim olmamaktadır. Bir takım durumların varlığı halinde süresiz bir şekilde nafakaya karar verilebilir ya da sınırlı süreli olarak nafakaya karar verilmesi de mümkündür. Bu bağlamda, nafaka süresinin tayininde evliliğin süresi, müşterek çocuğun bakım sorumluluğu, ev işleri ve eşlerin gelirleri dikkate alınır<sup>527</sup>.

AlmMK.'nın 1579. paragrafında nafaka isteminin reddedilebileceği, indirilebileceği veya süre ile sınırlanabileceği sayılmış haller şu şekildedir<sup>528</sup>:

---

<sup>522</sup> Özşenol, Y. D., “Yoksulluk Nafakasında Süre Sınırlaması”, (2021), s.136.

<sup>523</sup> Öcal, s. 110; Yağcı, s. 329.

<sup>524</sup> Burcuoğlu, H., "Alman Hukukunda Yeni Boşanma Sistemi ve Bu Sistem Işığında Türk Boşanma Hukukuna İlişkin Bazı Öneriler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 48, Sayı 1-4, s. 113-114.

<sup>525</sup> Yağcı, s. 329.

<sup>526</sup> Bulut, s. 54.

<sup>527</sup> Öcal, s. 105.

<sup>528</sup> Öcal, s. 107.

- Evliliğin kısa sürmesi (AlmMK. § 1579/I.1),
- Nafaka talep edenin başkasıyla süreklilik kazanmış bir fiili birlikteliğinin mevcut olması (AlmMK. § 1579/I.2),
- Nafaka talep edenin ağır bir suç işlemesi veya karşı taraf ya da yakınlarına karşı kasten hafif nitelikli olsa da bir suç işlemesi (AlmMK. § 1579/I.3),
- Nafaka talep edenin kendi yoksulluğuna kasten sebebiyet vermesi (AlmMK. § 1579/I.4),
- Nafaka talep edenin, karşı tarafın mülkiyet hakkından doğan çıkarlarını kasten ihmal etmesi (AlmMK. § 1579/I.5),
- Nafaka talep edenin ayrılıktan önce aile hukukundan doğan yükümlülüklerini uzun süredir yerine getirmemesi (AlmMK. § 1579/I.6),
- Nafaka talep edenin, karşı tarafın ağır bir külfet altına girmesinden açıkça sorumlu tutulabilmesi (AlmMK. § 1579/I.7),
- Bu yedi hal dışında olan fakat bu haller kadar ağır olan sebeplerin olması durumunda da nafaka isteminin reddine, indirilmesine veya süre ile sınırlandırılmasına karar verilebilir (AlmMK. § 1579/I.8).

Kanaatimizce Alman ve İsviçre hukuk sistemlerini Türk hukuk sistemiyle kıyasladığımızda şu sonucu çıkarmaktayız. Hem İsviçre boşanma hukukunda Clean Break ilkesi hem de Alman boşanma hukukunun kişisel sorumluluk ilkesinin benimsenmesindeki yegâne amacın tarafların evlilik birliklerinin sona ermesinden sonra, mali yönden talep edebilecekleri istemlerinin minimum seviyeye inmesini sağlamaktır. Türk hukukunda ise bu sistemin aksine evlilik birliğinin sonlanmasından sonra dayanışma ve yardımlaşma ilkesi hakim olduğundan, nafakanın süreyle sınırlandırılması öngörülmemiştir. Özetle, Alman Hukukunda, kural olarak kişisel anlamda bir prensibin benimsenmiş olması ve ancak sınırlı hallerin varlığı mevcutsa nafakaya karar verilebileceği düzenlenmiştir.

## 7. Yoksulluk Nafakasının Süresiz Olmasına Dair Doktrinde Yer Alan Görüşler

Yoksulluk nafakasının süresiz olmasına dair doktrinde iki farklı görüş mevcuttur. İlk olarak, hâkimin yoksulluk nafakasına süresiz olarak hükmetmek zorunda olduğu, takdir hakkının mevcut olmadığı görüşü yer almaktadır. İkinci bir görüşe göre ise, yoksulluk nafakasına daha az süreli olarak hükmetmek konusunda TMK 175/I’ de hâkimin takdir yetkisi olduğu görüşü Doktrinde yer almaktadır.

### 7.1. Hâkimin Nafakaya Süresiz Olarak Hükmetmesi Gerektiği Görüşü

Hakimin nafakaya süresiz olarak hükmetmesi gerektiği görüşü esas itibariyle kanun lafzında geçen, “*süresiz olarak nafaka isteyebilir*” ibaresine dayanmaktadır. Böylece, bu hususta kanun lafzı açık olup, hâkimin takdir yetkisinin bulunmadığını savunanlar bir takım yazarlar mevcuttur<sup>529</sup>. Bu görüşe göre; yoksulluk nafakasına süresiz talep edilmesi halinde hâkime takdir hakkı tanımamakta olup, nafakanın süresiz karar verilmesini zorunluluk teşkil etmektedir<sup>530</sup>. Ayrıca eğer yoksulluk nafakası belli bir süreye tabi kılınarak talep ediliyorsa, hâkim taleple bağlılık ilkesi uyarınca daha fazla süreli nafakaya hükmedemez<sup>531</sup>. Dolayısıyla şayet yoksulluk nafakası süresiz olarak talep edilmiş ise; hâkim bu talebin yok sayarak yoksulluk nafakası süresini sınırlandırması mümkün olmamaktadır<sup>532</sup>. Nafakanın süresiz olarak hükmedilmesi gerektiğine dair görüş birçok eleştiriye de beraberinde getirmiştir.

---

<sup>529</sup> Gençcan, Nafaka Hukuku, s. 528; Demir, s. 64; Yağcı, s. 323; Ceylan, Boşanma, s. 116; Mine Uzun, s. 100 (Yazar, yoksulluk nafakasına süre sınırı getirilmesinin isabetli olmayacağı düşüncesindedir).

<sup>530</sup> Yağcı, s. 323.

<sup>531</sup> Yağcı, s. 326.

<sup>532</sup> Y2.HD, 11.07.2012-14283/19487, yoksulluk nafakasının süresiz talep edilmesine karşın 4 yıl süre ile sınırlı olmak üzere tesis edilmesini, hâkime takdir yetkisi sunulmayan bir alanda takdir hakkının kullanılarak nafaka süresinin kısaltılmasının kanuna açık aykırılık teşkil ettiğine karar vermiştir. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 07.07.2023.

TMK 176/III hükmüne baktığımızda, “irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır” şeklindedir. Dolayısıyla, yoksulluk nafakasının sona ermesi ya da kaldırılması sebepleri gerçekleşmediği müddetçe, nafaka süresiz olması gerektiği şeklinde doktrinde görüşler mevcuttur.

Bu görüşün savunan yazarların düşüncelerine baktığımızda; nafakanın süresinin kısıtlanmaması temel sebebi yoksulluk nafakasının özüne aykırı olacağı ve ülke koşullarına uymayacağıdır. Başka bir anlatımla ekonomik anlamda özgürlüğünü elde edememiş kişilerin boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte yoksulluk yaşayacağı aşikârdır. Dolayısıyla ekonomik özgürlüğü olmayan açısından yoksulluk nafakasında yapılacak süre sınırlamasının bir nevi maddi anlamda mağduriyet yaratacağı ortadadır<sup>533</sup>.

Bir başka süresiz olma sebebi ise, nafakanın hâkim tarafından kaldırılması halleri düzenlenmiştir. Böylece ölünceye kadar devam edeceği konusundan uzaklaşmıştır. Bu düzenlemeye ek ayrıca nafaka için süre belirlemesi kanuni düzenlemeye açıkça aykırı yaratacaktır. Bu durumda, nafakanın süresiz talep edildiği takdirde, takdir hakkı olmayan hâkim ancak yoksulluk nafakasının süresiz ödenmesinin kabulüne ya da reddine karar verilebilecektir<sup>534</sup>.

Mevcut kanuni düzenleme uyarınca hakimin herhangi bir takdir hakkı olmadığından, dava konusu olay gerektirse veya haklı sebepler bulunsa bile yoksulluk

---

<sup>533</sup> Özşenol, s. 156.

<sup>534</sup> Öcal, s. 123; Özşenol, s. 156.

nafakası süresine müdahale edememektedir. Diğer bölümde ise hakimin yoksulluk nafakasını tayin ederken takdir yetkisi olduğu görüşü anlatılacaktır.

## 7.2. Hâkimin Takdir Yetkisi Olduğu Görüşü

TMK 175/I hükmüne göre boşanma sonrasında yoksulluğa düşecek olan eşin süresiz olarak nafaka ödenmesini talep edebileceğini düzenlenmiştir. Bu bağlamda, eş nafaka talebini dilerse belirli bir süreyle sınırlandırabilir ya da herhangi bir süreyle sınırlandırmadan süresiz olarak da talep edebileceğinden bahsetmiştik. Fakat hâkimin taleple bağlı kalmaksızın nafakanın süresiz olarak ödenmesine karar vermek zorunluluğu olmadığına dair görüşler de mevcuttur<sup>535</sup>. Bir bakıma nafakanın süresiz talep edilmesi karşısında hâkimin takdir yetkisi olduğu ve bu yönde hüküm kurabileceği görüşü de diyebiliriz.

Hakim tarafından talebin süresiz olması sebebiyle, yoksulluk nafakasının süresiz bir biçimde ödenmesine karar verme zorunluluğu yer almamaktadır. Zira madde hükmüne bakıldığında hâkimin süresiz bir şekilde nafakaya hükmetmek zorunda olduğuna dair herhangi bir ifade de yer almamaktadır<sup>536</sup>.

Madde hükmünde gösterilen “...süresiz olarak nafaka isteyebilir.” ifadesi tam anlamıyla emredici bir hüküm değildir. Dolayısıyla kanun hükmünde geçen hâkimin süresiz olarak nafakaya hükmetmek zorunda olduğuna dair bir ifade bulunmadığından, yoksulluk nafakasının süresiz bir şekilde ödeneceği dair zorunluluk da bulunmamaktadır. Kanun hükmü “*Hâkim somut olayın koşullarına göre ancak*

---

<sup>535</sup> Köseoğlu / Köksal Kocağa, s. 233; Hamzaçebi, s. 35; Fırtına, s. 133.

<sup>536</sup> Yağcı, Kürşad, “Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 76 (1): S. 323–358, s. 340. İlgili araştırma makalesi için bkz. <http://dergipark.gov.tr/iuhfm>, e.t. 22.06.2023.

*durumun gerektiği hallere göre, süresiz olarak nafakaya hükmedebilir.” şeklinde düzenlenseydi, daha açık bir anlama geleceği kanaatindeyiz.*

Hâkim, boşanmanın gerçekleşmesiyle beraber mağdur olacak eşin yeni bir iş bulma yeteneği yani mağdur olmama halini dikkate alınarak, nafaka ödemesini süreyle sınırlandırabilir<sup>537</sup>. Aynı görüşte olan yazarlar da madde hükmünün aksine, nafakanın süresinin sınırlanabileceği savunmaktadırlar. Bu durum nafakaya muhtaç olup olmamanın daha ilk başlarda belli olmasının mümkün olabileceği haller için geçerlidir. Örneğin; kısa süren evlilikler, eşlerin yaşlarının genç olduğu evlilikler ve ortak bir çocuk bulunmayan evlilikler gösterilebilecektir<sup>538</sup>.

Ayrıca TMK m. 178 gerekçesinde kanun koyucunun amacı şu şekildedir: *“madde boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tâbi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddî ya da manevî tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır”*<sup>539</sup>.

Kanaatimizce hâkimin bu konuda takdir yetkisi olması gerektiğine görüşüne biz de katılmaktayız. Nitekim süresiz bir şekilde yoksulluk nafakası talebinde, hâkim somut olayın koşulları dikkate alınmaksızın veya haklı sebepler gözetilmeden takdir yetkisi verilmemesinin çok da uygun bir bakış açısı olduğunu düşünmemekteyiz. Zira tarafların

---

<sup>537</sup> Özşenol, s. 158.

<sup>538</sup> Öztan, s. 855.

<sup>539</sup> [https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723\\_Madde\\_Gerekceleri\\_1.pdf](https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_1.pdf), e.t. 12.07.2023.

ve aynı zamanda somut olayın koşulları nazara alınmak suretiyle, belirli bir süreyle sınırlı olarak nafaka ödenmesine karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Dolayısıyla hâkim, hakkaniyete ilkesi göz önünde alarak süresiz yoksulluk nafakası talep eden taraf karşısında, somut olayın mevcut koşulları dikkate alınarak yoksulluk nafakası süresine müdahale edebilmesi konusunda takdir yetkisinin olması gerektiğini düşünmekteyiz.

### **7.3. Süresiz Nafakaya Dair Güncel Tartışmalar**

Türk boşanma hukuk sisteminde hâkimin takdir yetkisi gözetilmeksizin, taleple bağılılık ilkesi gereği, nafaka talep eden tarafa, süresiz bir şekilde nafakaya hükmedilmesinin çok da doğru bir hukuki yaklaşım olduğunu düşünmediğimizi daha önce belirtmiştik. Bu durumun temel sebebi ise ilgili maddede geçen “*süresiz olarak isteyebilir*” ifadesidir. Bu durum demek değildir ki hâkimin bu talep karşısında hiçbir şekilde takdir yetkisini kullanmadan, hüküm kurması anlamı çıkmamaktadır. Böylece, yoksulluk nafakasıyla alakalı problemlerin ana kaynağı ilgili TMK m.175’i dar bir yorum perspektifiyle yorumlamasından kaynakladığını düşünmekteyiz.

Gelinen aşamaya bakıldığında ise, Yargıtay’ın talep edilmesi durumunda süresiz şekilde yoksulluk nafakasına karar vermesi, toplum açısından bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Zira, boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte taraflar birbirlerine mali yönden bağılı kalmaya devam edeceklerdir. Bu durum neticesinde nafaka sorununa çözüme kavuşmasına adına kanun değişikliği gündeme gelmiştir.

14 Mayıs 2016 tarihli “Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Raporu’na<sup>540</sup> göre: “Saha çalışmalarında görüldüğü üzere, çok kısa süren (birkaç gün), hatta fiili birliktelik gerçekleşmemiş ve/veya eşit kusurluluk halindeki boşanmalarda, eşlerden birinin süresiz olarak yoksulluk nafakası ödemesi, bu nafakayı ödeyen eş için orantısız bir ceza haline geldiği ifade edilmiştir. Yoksulluk nafakasının süresiz olarak verilmesi, bir sorun olarak belirtilmiştir. Bunun aynı zamanda kadının güçlenmesinin önünde bir engel olduğu da söylenmiştir. Eşlerden birinin süresiz olarak yoksulluk nafakasını ödemesi, özellikle eşit kusur ve çok kısa süreli ve/veya fiili birliktelik olmadan sona eren evliliklerde, bu nafakanın yeni bir çatışmaya yol açmaması ve hakkaniyetli bir uygulama için, yoksulluk nafakasını ödeyecek eşin yükümlülüğünün süreli olması gerektiği, farklı ülkelerde görüldüğü gibi belirli bir sürede verilmesine ve akabinde de oluşturulacak bir fon üzerinden yoksulluk nafakasının ödenmesine yönelik ilgili kurumlarca çalışma yapılması önerilmektedir”.

Basında yer alan haberlere göre<sup>541</sup>; “henüz hazırlık aşamasında olan çalışmada, “nafakanın “ömür boyu” değil, beş aşamaya göre belirlenmesi öngörülüyor. Buna göre nafaka, “evli kalma süresi”, “çocuk olup olmaması”, “boşanan kadının yaşı”, “gelir durumu” ve “kusur durumu” dikkate alınarak hesaplanacak. Boşanan çiftlerin bu 5 koşulu hangi oranda taşıdıkları, nafakanın hesaplamasında etkili olacak. Mahkeme, 3 yıl, 5 yıl gibi sürelerle nafaka ödenmesine karar verebilecek. Kadına ödenecek nafakada, boşanmada kadının “kusur” derecesi önem taşıyacak. Kadının boşanmadaki kusurunun yüzde 50’nin üzerinde olması durumunda mahkeme, nafaka verilmemesi yönünde karar alabilecek.” şeklindedir.

---

<sup>540</sup> Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (Boşanma Komisyonu Raporu), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>, e. t. 22.06.2023.

<sup>541</sup> <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/04/16/kadin-bosanamasin-diye-nafakaya-sinir-geliyor>, e.t. 22.06.2023.

Komisyonun sunmuş olduğu raporla birlikte, yoksulluk nafakasının süresi için bir üst sınır belirlenmesini aynı zamanda yoksulluk nafakası alan tarafın yoksul olma hali tüm alınan tedbirlere rağmen, belirlenen süre sonunda dahi mağduriyet devam ediyorsa, yoksulluk nafakasının bir fon oluşturularak; bu fondan karşılanmasını önermektedir<sup>542</sup>.

TBMM Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Olayları Araştırma Komisyonu’nun 14 Mayıs 2016 tarihli raporunda özetle şu tespit ve önerilerde bulunmuştur<sup>543</sup>: “*Farklı ülkelerde görüldüğü gibi nafakanın belirli bir sürede verilmesine yönelik ilgili kurumlarca çalışma yapılması önerilmektedir. Bu süre zarfında nafaka alan yoksul eşin, sosyo-ekonomik açıdan güçlendirilmesi için meslek edindirme ve istihdam imkânlarından faydalanmasının sağlanması gerekmektedir. Yoksulluk hâlâ devam ediyor ise nafaka oluşturularak, fondan karşılanmalıdır.*”

14 Mayıs 2016 tarihli komisyon raporuna karşı öneriler kadın örgütleri tarafından kadın ve çocuk haklarına saldırı niteliği taşıdığı bahsiyle bir takım eleştirileri de beraberinde getirmiştir.

13 Temmuz 2019 tarihinde TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) tarafından gündemde olan nafaka düzenlemesinin görüşülmesi amacıyla 54 farklı baro ve temsilcilerinin katılımıyla çalıştay sonuç bildirgesi düzenlenmiştir. Komisyon raporunun, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile İstanbul Sözleşmesiyle mevcut olan kadın haklarının hiçe sayıldığı ileri sürülmüştür.

---

<sup>542</sup> Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (Boşanma Komisyonu Raporu), s. 83 ve 373.

<sup>543</sup> <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/04/16/kadin-bosanamasin-diye-nafakaya-sinir-geliyor>. e.t. 22.06.2023.

TÜBAKKOM'un tespitleri<sup>544</sup> ise şu şekildedir:

- Yoksulluk nafakası düzenlemesinde cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Kadın veya erkek eş boşanmakla yoksulluğa düşecekse ve kusuru diğer taraftan daha fazla olmamak şartıyla diğer eşten yoksulluk nafakası isteyebilir (Madde 175).

- Yoksulluk nafakasının daha çok kadınlara veriliyor olmasının nedeni kadınların ekonomik olarak güçsüz bırakılmaları, bağımlı kılınmaları ve boşanmakla yoksulluğa düşecek olmalarıdır.

- Yoksulluk nafakası ömür boyu değildir. Türk Medeni Kanunu'nda yoksulluk nafakasının sona ermesi, kaldırılması ve indirilmesi şartları belirlenmiştir (Madde 176).

- Anayasa Mahkemesi kararları ve Yargıtay içtihatlarıyla yoksulluk nafakasının ölüm veya evlilik ile kendiliğinden sona erinceye ya da mahkeme kararıyla kaldırılincaya kadar süresiz olması gerektiği karara bağlanmıştır.

- Türkiye taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde kadını güçlendirmeyi, korumayı, şiddeti önlemeyi ve her türlü ayrımcılığa son vermeyi taahhüt etmiştir. Anayasanın 90. maddesi uyarınca bu sözleşmeler kanun hükmündedir.

- Nafakanın süreli hale getirilmesi kadının mağduriyetini artıracak ve onu şiddet gördüğü ve mutsuz olduğu bir evliliğe katlanmak zorunda bırakacaktır.

---

<sup>544</sup> <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/tubakkom-nafaka-calistayi-sonuc-bildirgesi-80777>, e.t. 12.07.2023.

Kadın örgütleri, Türk Medeni Kanun'un 175. ve 176. maddelerinde yapılması planlanan yoksulluk nafakasına süre sınırının kadınlar açısından boşanma kararı almalarını oldukça zora sokacağını, bununla beraber yoksulluk nafakasının erkeklerin kadınlara bir lütfu olmadığından bahsetmişlerdir. Dolayısıyla yoksulluk nafakasının, kadınların boşanmanın akabinde hayatlarını bir şekilde devam ettirmelerini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle yoksullaştırdıklarından bahisle zorunlu bir hak olduğunu savunmaktadırlar. Ayrıca 6284 sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik itirazların da yoksulluk nafakasına dair müdahale ile birlikte değerlendirilmesi, aksi durumun gerek kadın hakları gerekse de toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından elde edilen hakların sonlanacağı üzerinde durulmuştur<sup>545</sup>.

Çalıştay, kadına dair sorunlarına değinmektedir. Yapılacak olan düzenlemelerin, henüz tam anlamıyla sağlanmayan cinsiyet eşitsizliğinden ötürü toplumumuza uygun düşmemektedir<sup>546</sup>.

14 Mayıs 2016 tarihli komisyon raporuna karşı kadın örgütleri özetle özellikle zayıf olan tarafın bu düzenlemeden sonra daha da zayıflayacağını ve kadın haklarına açık bir şekilde müdahale olduğunu savunmaktadır.

Bir yandan gelişmiş ülkelerden olan Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere ve İsviçre'nin konuyla alakalı düzenleme ve uygulama anlayışına göre; yoksulluk nafakasına süresiz bir şekilde karar verilmesi, nafaka ödeyecek taraf açısından adeta orantısız bir ceza haline gelmektedir. Ayrıca kadının güçlü olmasının engellediği

---

<sup>545</sup> Dikmen, Hilal, Yoksulluk Nafakası Tartışmalarına Sosyolojik Bir Yaklaşım: Güçlü Aile, Erkek Mağduriyeti, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 26.02.2020, ilgili makale için bkz. <https://kocam.ku.edu.tr/yoksulluk-nafakasi-tartismalarina-sosyolojik-bir-yaklasim-guclu-aile-erkek-magduriyeti-toplumsal-cinsiyet-esitligi-hilal-dikmen/>, e.t. 10.07.2023.

<sup>546</sup> Özşenol, s. 188.

bahsiyle bir problem olarak nitelendirilmiştir. Bu bağlamda, yoksulluk nafakasının süre ile sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir<sup>547</sup>.

Yoksulluk nafakasına dair süresiz şekilde hükmedilmesi hakkında bir kanun değişikliği mevcut değildir. Dolayısıyla kanunda tüm tartışmalarla birlikte varlığını sürdürmektedir. Daha önceki bölümde açıklamış olduğumuz “Clean break” sisteminin Türk boşanma hukukunda da benimsenmesiyle beraber, boşanan tarafların arasında herhangi bir mali yönden bağımlılık kalmayacağı, özellikle nafaka ödemekle yükümlü olan açısından hakkaniyete uygun olacağı kanaatindeyiz. Bununla birlikte şu gerçeği de göz önünde tutmak gerekir ki Türkiye gelişmiş ülkeler arasında yer almamaktadır. Son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon ve ekonomik krizle birlikte özellikle kadınların mağduriyetinin artmaması gerektiğini de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin 2018 yılı TÜİK verileri uyarınca erkeklerin istihdam oranı; %65,7, kadınların istihdam oranı ise %29,4 ‘dur. 2023 yılı Mayıs ise ayı bir önceki aya göre 63 bin kişi artarak 31 milyon 716 bin kişi, istihdam oranı ise değişim göstermeyerek yüzde 48,5’dür. Bu oran erkeklerde yüzde 66,0 iken kadınlarda yüzde 31,4 olarak gerçekleşmiştir<sup>548</sup>.

Bu tablolar bizlere kadınların istihdam oranının oldukça düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, nihai olarak Türkiye’de kadınların eğitim düzeyi hâlâ çok düşük olduğunu ve bu durumun çok ciddi ve mühim bir toplumsal sorun olduğunu ortaya koymaktadır<sup>549</sup>.

Zira Türkiye’de nafaka süreli hale gelir ise birçok kadının daha da yoksul hale gelinmesiyle karşı karşıya geleceği tabloyu yok saymamak gerekir. Nitekim TÜİK’in

---

<sup>547</sup> Akçabay, F. C., “Yoksulluk Nafakası Araştırması”, (2019), s. 11. İlgili sosyo-hukuki inceleme makalesi için bkz. [https://esikplatform.net/s/2547/i/Kadin\\_Dayanisma\\_Vakfi\\_Nafaka\\_Arastirmasi.pdf](https://esikplatform.net/s/2547/i/Kadin_Dayanisma_Vakfi_Nafaka_Arastirmasi.pdf). e.t. 22.06.2023.

<sup>548</sup> [www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr), e.t. 10.07.2023.

<sup>549</sup> Kızılgöl, Ö. A., “Türkiye’de Eğitimde Cinsiyet Eşitsizliğinin Yoksulluk Üzerindeki Etkisi”, Yönetim ve Ekonomi, Cilt 19, Sayı 1, (2012), s. 182.

düzenli olarak yaptığı “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” ile “Kazanç Yapısı Araştırması”nın sonuçları da bu gerçeği ortaya sermektedir. Bu kapsamda istatistik verilerde bize göstermektedir ki; yoksul kadınların sayısı yoksul erkeklerin sayısından daha fazladır<sup>550</sup>.

Esasen sorunun özünde yatan temel sebebin eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik şartlardaki olumsuzluklar ve kadın- erkek arasındaki cinsiyet ayrımı gibi sebeplerden kaynaklandığı ortadadır. Gelişmiş ülkelerdeki gibi clean break sistemi benimsenmesi Türk Hukuku açısından tabiki uygun olacaktır ancak bu sistem için gerekli alt zemin hazırlanıp, ülke gerçeklikleri göz önüne alınarak tarafları mevcut hallerinden daha alt bir seviyeye düşürmeyecek şekilde ve özellikle hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak yeni bir düzenleme yapılması en doğru sistem olacağını düşünmekteyiz.

## **8. Aile Konutu Ve Yasal Mal Rejimi Tasfiyesiyle İlgili İki Mesele**

### **8.1. Aile Konutu Kavramı**

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu, eski Medeni Kanun’da çok fazla değişiklik yapmıştır. Türk Medeni Kanunu’nda karşımıza çıkan değişikliklerden biri ise Türk hukukuna “aile konutu” kavramının getirilmesi olmuştur. Aile konutu, Türk Hukuku’nda mühim bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle aile konutuna dair açık bir tanım kanunda mevcut değildir.

---

<sup>550</sup><https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2022-49746>, [www.kazanci.com](http://www.kazanci.com), e.t.10.07.2023.

Aile konutuyla ilgili TMK. m.194 hükmünün gerekçesine baktığımızda; eşlerin ve varsa çocukların yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, yaşantısını buna göre yön verdiği mekân olarak açıklanmıştır<sup>551</sup>. Doktrinde aile konutunun; eşlerin beraber sürekli olarak yaşamlarını idame ettirdikleri, ayrıca yerleşme kastı ile oturdukları, bir nevi yaşamsal anlamda değeri olan merkezi yer olarak tanımlanmaktadır<sup>552</sup>.

Yargıtay'ın bazı kararlarına baktığımızda aile konutunu; “eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdikleri acı, tatlı günlerini yaşadıkları, yaşam faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları mekân”<sup>553</sup> olarak tanımlandığını görmekteyiz.

Eşlerin iki farklı konutu olması halinde ise; çoğunlukla çocuklar hangi konutta kalıyorsa, o konutun aile konutu olduğu kabul görmektedir<sup>554</sup>.

Bazı durumların varlığı halinde ikincil nitelikte olan konutlar gündeme gelebilir. Örnek vermek gerekir ise; yazlık ev, dağ evi, karavan, devre mülk gibi sürekli olarak kalınmayan konutlar, aile konutu vasfında değildir. Çünkü bu ve benzeri niteliğe sahip konutlar sadece belli dönemlerde kullanılan yani devamlı nitelikte yaşamsal faaliyetlerinden yürütülmediği alanlardır<sup>555</sup>.

Önemli bir konu olan aile konutu müessesinin açık bir şekilde tanımlanmamasının nedenleri, her somut olay karşısında olayın mahiyeti gereği kavramın anlamlandırılması ve bununla birlikte açık ve net bir tanım yapıldığında daha dar anlamda

---

<sup>551</sup> Bağcı, Ö., “Aile Konutu Üzerinde Tasarruf”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, (2007), s. 145-156.

<sup>552</sup> Şeker, M., “İsviçre Hukuku’nda Aile Konutunun Boşanma Halinde İhtiyacı Olan Eşe Mahkeme Kararı ile Tahsis Edilmesi”, Art.121 ZGB, EÜHFD, C.XI, S.3-4, (2007), s. 474.

<sup>553</sup> Y2.HD,02.02.2006-2005/16473-2006/799 [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 06/07/2023.

<sup>554</sup> Şeker, s. 475; Ceylan, Boşanma, s. 140.

<sup>555</sup> Ceylan, Boşanma, s. 140.

tanımlanabilecek olmasıdır<sup>556</sup>. Sonraki bölümde ise aile konutu tahsisinin nafaka ile olan ilişkisi anlatılacaktır.

## 8.2. Aile Konutunun Tahsisinin Nafaka İle İlişkisi

Aile konutunun, eşlerin varsa çocukların sürekli olarak hayatlarını idame ettikleri mekân olduğundan önceki bölümden bahsetmiştik. Bu bölümde ise İsviçre’ nin aile hukukunu düzenleyen hükümleriyle birlikte Türk Hukukunda boşanmayla birlikte aile konutunun nasıl tahsis edileceği konusu anlatılacaktır.

İsviçre Aile Hukukuna baktığımızda; Art<sup>557</sup>. 121 ZGB<sup>558</sup> boşanmanın gerçekleşmesiyle, aile konutunun tahsisi açısından şu şekilde bir düzenleme öngörmüştür. Buna göre; dava konusu olayda önemli bir sebebin mevcut olması ya da çocukların yaşamış olduğu halin bunu zaruri hale getirmesi durumunda, uygun bir meblağ ödenmesine karşın, kira sözleşmesinin tarafı bulunmayan yahut aile konutunun mülkiyet hakkına sahip olmayan eş devir imkânını düzenlemiştir. Bir başka anlatımla, konutunda mülkiyet hakkına sahip olan eşin, aile konutuna gereksinim duyan eş, oturma hakkı vermesidir. Eğer ki aile konutu kiralık ise, aile konutuna gereksinim duyan eşin kiracı sıfatıyla o konutta kalmasıdır.

Türk Hukukunda ise, ihtiyaç durumu söz konusu olduğunda, eş ve çocuklar Art. 121 ZGB’ de düzenlenen böyle bir hakka sahip değildir. Türk Mahkemelerinde ise tarafların ancak bu hususta mutabık kalmalarıyla mümkündür. Aksi bir durum söz

---

<sup>556</sup> Ayan, S., “Evlilik Birliğinin Korunması”, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (2004), s. 61 vd.

<sup>557</sup> İsviçre Medeni Kanunu’na atıflarda İsviçre Medeni Kanunu (ZGB), madde (Art.) ve fıkra (Abs.) olmak üzere kısaltılmıştır.

<sup>558</sup> 1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren boşanma hukuku ile ilgili yeni hükümler (Art. 111 – 149 ZGB), boşanmanın nedenleri, ekonomik, kişisel ve çocuklarla ilgili sonuçları ile boşanma davasının yargılama usulü hakkında bir çok yeni düzenleme getirmiştir.

konusu olduğunda ise yani bir anlaşmazlık vuku bulduğu takdirde, mağduriyetin sonlanması mümkün değildir. Bu bağlamda olası bir mağduriyet ancak ve ancak Türk kanun koyucunun İsviçre Kanunu'na benzer bir hükümle giderilebilecektir<sup>559</sup>.

İsviçre Medeni Kanunu 121.maddesinde eşlerin kiracı olarak oturdukları ya da eşlerden birinin maliki olduğu bir aile konutunda, boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte hangi eşin oturmaya devam edeceği hususu boşanmanın hüküm ve sonuçları arasında düzenlenmiştir<sup>560</sup>.

Çalışmamızın konusu olan yoksulluk nafakasıyla ile bağlantısını şu şekilde açıklamak mümkündür.

Aile konutunun ihtiyacı olan eşe verilmesi karşılığında, nafaka alacağından mahsup edilebilir. Buna göre; şayet aile konutuna ihtiyacı olan eş, çocukların durumun varlığını veya önemli bir nedenin varlığını mahkemece huzurunda ispatlayarak, aile konutunun kendisine tahsis edilmesini mahkemeden talep edebilir. Eğer bu istem, hâkim tarafından uygun görülüp, kabul edilir ise, aile konutu kendisine verilen taraf, mülkiyeti kendisine verilen tarafa, uygun bir karşılık vermekle yükümlü olacak ve bu meblağ, nafaka alacağından mahsup edilebilecektir<sup>561</sup>. Bir başka anlatımla, çalışmamızın konusuyla ilgili olarak ihtiyaç sahibi olan tarafa ortak konutu tahsis edilir ise; ortak konut sahibi eşe karşılığını vermek suretiyle, bu bedelin nafaka miktarından indirilmesi mümkün hale gelebilecektir.

Bu kapsamda, aile konutu sahibi olan veya kira sözleşmesinde tarafın olan eşin herhangi bir yükümlülüğü doğmamaktadır. Zira mülkiyet hakkını elinde bulunduran

---

<sup>559</sup> Şeker, s. 475-476.

<sup>560</sup> Ceylan, Boşanma, s. 141.

<sup>561</sup> Ceylan, Boşanma, s. 141; Şeker, s. 477.

diğer eşe uygun bir tazminat ödenecek ve bu bedel de nafakanın belirlenmesi hususunda mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir konu olacaktır<sup>562</sup>.

Kira sözleşmesinin diğer tarafa devredilmesi durumunda ya da aile konutu üzerinde oturma (sükna) hakkının düzenlenmesindeki en temel husus, önemli bir sebebin mevcut olmasıdır. Zira önemli bir sebebin varlığı her somut olayın özelliklerine göre değişiklik arz edecektir. Bununla birlikte ihtiyaç sebebiyle aile konutu eşe devredildiğinde, eşin rızasının mevcut olması gerekir. Rıza şartı aranmasının sebebi ise aile konutunun devrilmesiyle birlikte hem hakların hem de yükümlülüklerin de o eşe geçecek olmasıdır<sup>563</sup>.

Yukarıda açıklandığı üzere Türk Hukuku ile bir kıyaslama yapıldığında; İMK.m.121 hükmünün Türk Hukukunda herhangi bir yeri olmadığından, boşanma davası neticesinde aile konutunun diğer eş ve çocuklar için korunma olasılığı da sonlanmış olacaktır. Zira evlilik birliğinin sonlanmasıyla birlikte, eşin bir nebze de olsa mağduriyet yaşayacağı, daha korunmaya muhtaç olacağı ortadadır<sup>564</sup>. Gerek eşler gerekse de çocuklar bakımından, aile konutu hayatlarını idame ettikleri yer olduğundan son derece önem arz etmektedir. Bu bağlanmada kanaatimizce bu hüküm Türk Hukukunda da yer bulduğu takdirde; tarafların ve varsa çocukların mağduriyeti minimum seviyeye indirgenmiş, daha adaletli ve pratik bir düzenleme olacaktır.

### **8.3. Yoksulluk Nafakası ile Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki**

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun getirdiği en temel değişikliklerden birisi mal ayrılığı rejiminin aksine edinilmiş mallara katılma rejiminin benimsenmesi olmuştur.

---

<sup>562</sup> Şeker, s. 477.

<sup>563</sup> Şeker, s. 479.

<sup>564</sup> Ceylan, Boşanma, s. 143.

Ancak yeni yasal düzenleme beraberinde birçok eleştiriyi getirmiştir. Her ne kadar edinilmiş mal rejimi eşitlik ilkesi dayanmış olsa da tasfiye konusunun zor ve uzun sürmesi evlilik birliğinin boşanma ile sonuçlandığı durumlarda boşanma davalarının senelerce sürmesine neden olmaktadır<sup>565</sup>.

Çalışmamızın önceki bölümlerinde incelendiği üzere; “Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları ise, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar”. Bu kapsamda, “maddi tazminat ve/veya yoksulluk nafakası” ve/veya manevi tazminat taleplerinin boşanma kararının kesinleşmesinden sonra bir yıl içerisinde zamanaşımına uğrayacaktır. Dolayısıyla tasfiyeye ilişkin davalar boşanma davasının kesinleşmesinden sonra açılması, bir takım problemleri de doğurmaktadır.

GÜMÜŞ’e göre; İsviçre uygulamasında hakim, tarafların boşanmasına karar verirken re’sen boşanmanın çocuğa ilişkin sonuçlarını (velayet, iştirak nafakası ve kişisel ilişki) düzenlemekte ve mal rejiminin tasfiyesini yapmakta ve “talep üzerine” de eşlerin “maddi tazminat ve/veya yoksulluk nafakası” ve/veya manevi tazminata ilişkin taleplerine cevap vermektedir<sup>566</sup>. Dolayısıyla; İsviçre uygulamasına göre mal rejimi tasfiyesi boşanma davasıyla beraber görülmekte ve böylece boşanma hususundaki maddi sonuçlarda buna göre karar verilmektedir.

Kanaatimizce Türk Hukukunda’ da böyle bir uygulama yer alabilir. Zira boşanma davası bittikten sonra karşılaşılabilecek mal rejimi tasfiyesinde, eşin oldukça fazla bir

---

<sup>565</sup> Şıpka, Ş., “Türk Aile Hukukunda Karı Koca Mal Rejimleri Sisteminde Yapılmak İstenen Düzenlemeler Hakkında Düşünceler, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan”, (1995), s. 360.

<sup>566</sup> Gümüş, M.A., Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri ( TMK m.185-281), İstanbul 2008, s. 296; Gümüş, M.A, Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; “ Maddi Tazminat ve/veya Yoksulluk Nafakası” ve/veya Manevi Tazminat Talepleri ile Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki, AÜEHFD, Cilt 9, Sayı 3-4, (2005), s. 385-386 makale için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1863577>, e.t. 10.07.2023.

miktarda katılma alacağına sahip olma ihtimali olduğundan, artık yoksul halde olma durumundan bahsedilemeyecektir.<sup>567</sup>

Bir başka husus ise Türk Hukukunda uzun süren bir boşanma davasından sonra karşılaşılan mal rejimi tasfiyesi davasına delil ve belgelerin sunulmasında güçlük çekileceğinden, usul ekonomisi ilkesi de zarar görecektir. Boşanma hususundaki tüm talepleri, eşlerin kusurunun değerlendirilmesi ve somut olayın tüm özelliklerini değerlendirip, yine aynı boşanma kararı veren hâkim yapmış olacaktır. Belki de taraflar açısından en önemlisi olan, yıllar boyunca birbirleriyle iletişimde olmak zorunda kalmayacaklardır.

---

<sup>567</sup> Katılma alacağına ilişkin talep ve dava hakkında zamanaşımına dair karar. YHGK, 17.4.2013-2013/375- 2013/520 ilgili karar için bkz. [www.lexpera.com](http://www.lexpera.com), e.t. 10.08.2023.

## SONUÇ

Ülkemizde boşanmaya talep oranı geçmiş dönemlere göre hızla artmış ve artmaya da devam etmektedir. TÜİK verilerine göre; boşanan çiftlerin sayısı 2021 yılında 175 bin 779 iken, 2022 yılında 180 bin 954 olmuştur. Çalışmamızda ayrıntılı olarak değindiğimiz üzere eşlerin evlilik birliğinin sona ermesi, birçok hukuki sonucu da beraberinde getirmektedir. Boşanmada maddi tazminat, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası ayrıntılı olarak incelenmiştir. Akabinde Türkiye gündemi son derece meşgul eden “Süresiz nafaka” olarak adlandırılan yoksulluk nafakasında yeni bir düzenlemeye gidilmesi tartışılmaktadır. Çalışmamızda süresiz nafakaya dair tartışmalar karşılaştırmalı hukukla birlikte ele alınmıştır. Sonrasında İsviçre Aile Hukukunda uygulanmakta olan boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte ortak konutun tahsisi ve yoksulluk nafakası ile mal rejiminin tasfiyesi talebi arasındaki ilişki çalışmamızda ayrıntılı ve titizlikle incelenmiştir.

Boşanmayla birlikte hem eşler açısından hem de çocuklar açısından bir takım hukuki sonuçlar meydana gelmektedir. Özellikle çocuklar açısından iştirak nafakası boşanma davalarında çok önemli bir yere sahiptir. Zira boşanma, ayrılık ya da evlilik birliğinin butlanından sonra velayeti kendisine verilmeyen eş tarafından velayeti kendisine bırakılan eşe çocuk ya da çocuklarının sağlık, bakım, eğitim masraflarını mali gücü oranında ödemesi gereken aylıktır. Peki bu aylık ne zamana kadar ödenecektir? Çocuk ergin olduktan sonra da ödenecek midir? Tüm eğitim hayatını kapsayan bir nafaka mıdır? Eğitim hayatına lisans, yüksek lisans, doktora da dahil midir?

Ana ve babanın bakım ve eğitim koruma ödevi ve giderlerini karşılama yükümlülüğü, çocuğun doğumundan başlayıp, çocuğun ergin olmasına kadar devam etmektedir (TMKm.328 I). Bu mutlak olan yükümlülükler ancak çocuğun kendi masraflarını karşılayacak hale geldiğinde, ana babanın yükümlülüğü sona erer. Bu yükümlülük, çocuğun ergin olduğu yaşa kadar eder. Ergin olan çocuğun eğitimi hayatı

bitmediyse, bu takdirde çocuğun eğitim hayatının sonuna kadar devam eder. Bu kapsamda her somut durum kendi özel koşullarına göre değerlendirilmelidir. Doktrinde yer alan baskın görüşe göre ise eğitim kavramının içine yükseköğretiminde dâhil edildiğidir.

Boşanmanın mali sonuçları arasında yer alan maddi ve manevi tazminat karar verilebilmesi için esas olarak kusur oranına bakılır. Tazminatın nihai amacı ise eşlerin boşanmaya bağlı olarak uğramış oldukları maddi ve manevi zararın giderilmesidir. Boşanmanın sonuçlarından maddi ve manevi tazminat talebinde kanunda sayılı koşulların dikkate alınarak iki şekilde talep edilmesi mümkündür. Boşanma davası esnasında talep edilebilir veya boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ayrı bir dava açarak da maddi tazminat isteminde bulunulabilir. Bu kapsamda zamanaşımı süresi son derece önem arz etmektedir. Boşanma davası esnasında talep edilebilecek maddi tazminatta, boşanma davasının kesinleşmesine kadar her aşamada istem bulunulması mümkündür.

Yoksulluk nafakası ise evliliğin boşanma kararı ile bitmesi nedeniyle yoksulluğa düşecek eş lehine, diğer eş aleyhine hükmedilen nafakadır. Yoksulluk nafakasının özünde eşlerin yoksul bir hale düşmesinin engellenmesi yatmaktadır. Bu bağlamda Kanunumuzda yoksulluk nafakasının şartları açıkça belirtilmemiş olup, hâkimin geniş bir takdir yetkisi hakkı vardır. Hâkim yoksulluk nafakasına karar verirken, takdir hakkının kullanılmasında nafaka talebinde bulunan tarafın yaşı, eğitimi, çalışabilme durumu gibi imkanlar gözetilir. Yoksulluk nafakasının miktarına karar verilmesi halinde, mevcut koşullarda değişiklik meydana gelirse örneğin nafaka alacaklısının çalışmaya başlarsa bununla beraber de sosyal ve ekonomik durumunda herhangi bir değişiklik olur ise yoksulluk nafakasının azaltılması veya kaldırılması için dava açılma hakkı vardır.

Hâkimin mevcut somut olayın koşullarına göre yoksulluk nafakasını belirlemede takdir hakkı varken, süresi konusunda takdir hakkı tanınmamıştır. Yürürlükte bulunan 4721 sayılı TMK m. 175'e göre, yoksulluk nafakasına kural olarak süresiz olarak hükmedildiği görmekteyiz. Zira bu yönde Yargıtay kararlarına da baktığımızda TMK m. 175'i emredici hüküm olarak yorumlandığı ortada olduğundan, nafakanın süresiyle alakalı olarak hâkimin herhangi bir takdir yetkisi olmadığından bahisle kararlar verildiğini görmekteyiz.

Nafakanın süresiz olarak hükmedilmesi gerektiğine dair görüş birçok eleştiriye de beraberinde getirmiştir. Özellikle ülkemizde son zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri de süresiz nafakaya ilişkin düzenlemeler olmuştur. Bunun üzerine "Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre; evlilik süresine göre nafaka süresi öngörülmüştür.

Nafakayla ilgili mehzaz kanun olan İsviçre Aile Hukukuna bakıldığında; İsviçre kanun koyucusu, eşlerin kiracı olarak oturdukları ya da eşlerden birinin maliki olduğu bir aile konutunda, boşanmanın gerçekleşmesiyle birlikte hangi eşin oturmaya devam edeceği hususu boşanmanın hüküm ve sonuçları arasında düzenlenmiştir. Aile konutunun ihtiyacı olan eşe verilmesi karşılığında, nafaka alacağından mahsup edilebilir. Sonuç itibarıyla, aile konutuna ihtiyacı olan eş, çocukların durumunun varlığını veya önemli bir nedenin mevcutsa, aile konutunun kendisine tahsis edilmesini mahkemeden talep edebilir. Böylece mülkiyeti kendisine verilen tarafa, uygun bir karşılık vermekle yükümlü olacak ve bu meblağ, nafaka alacağından mahsup edilebilecektir.

## KAYNAKÇA

Abdulmuttalip Zararsız, Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2019.

Abdülkerim Yıldırım, “Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 14, Sayı 157, (2016), s. 59-88.

Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı, 1. Baskı, Ankara 2004. (Boşanma)

Ahmet Cemal Ruhi, Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili, Seçkin Kitabevi, 1. Baskı, Ankara 2003. (Nafaka)

Ahmet Mithat Kılıçoğlu, Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2019.

Akın Çakın, Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Bilge Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2007.

Ali İhsan Özüğür, Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı Nafaka Hukuku Kanunlar Milletlerarası Sözleşmeler Yönetmelikler, Seçkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2015. (Nafaka)

Ali İhsan Özüğür, Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptal Davaları, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara 2013. (Boşanma)

Alper Keskin, Boşanma Davaları, Seçkin Yayıncılık, Cilt 1, Ankara 2017.

Ayşe Esra Çetin / Alpay Çalışkan / Halil Polat, Hukuk Davaları Rehberi, Adalet Yayınevi, Cilt 5, Ankara 2015.

Azra Arkan Serim, “Yoksulluk Nafakası”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LXV, Sayı 1, s. 277-302.

Bahadır Erdem, Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010.

Bahattin Aras, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

Bilal Köseoğlu / Köksal Kocaağa, Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler Yargı İçtihatları, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Bursa 2011.

Bilge Öztan, Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 2015.

Ayşe Gül Bozan Memişoğlu, Boşanma Davalarında Nafakalar, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Buket Günay, Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminat, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Burcu Çincik, Boşanma Davasının Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Cansu Kaya Kızılırmak, Boşanmada Maddi ve Manevi Tazminat, On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Cem Baygın, “Tanzimat’tan Günümüze Aile Hukukunun Gelişimine Kısa Bir Bakış”, MÜHFHAD, Cevdet Yavuz’a Armağan, Beta Yayınları, Cilt 22, Sayı 3, (2016), s. 453-462.

Derya Ateş, “İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü”, TAAD, Yıl 12, Sayı 47, (2021), s. 179-214.

Dikmen, Cemil, “Boşanmada Maddi Zarar ve Tazmini”, Yargıtay Dergisi, Cilt 8, (1982), s. 364-388.

Ebru Baran Celep, “Boşanma Davasının Sonuçları”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Ebru Ceylan, “İsviçre, Fransa, Belçika, İspanya ve İtalya Hukukundaki Boşanma Sebeplerinin Türk Hukukuyla Mukayesesi ve Değerlendirilmesi”, Sayı 12, (2018), s. 315-334. (Boşanma Sebepleri)

Ebru Ceylan, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006. (Boşanma)

Emine Serin Of, Boşanmanın Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.

Emrah Kulaklı, “Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (2), (2018), s. 237-268.

Esra Fırtına, Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2019.

Esra Şeren Demirel, Yoksulluk Nafakası, GÜSBE, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Fehmiye Ceren Akçabay, “Yoksulluk Nafakası Araştırması”, Sosyo-Hukuki Bir İnceleme, Kadın Dayanışma Vakfı Yayını, (2019), s. 5-69.

Feyzi Feyzioğlu / Hasan Cumhur Özakman / M. Enis Sarıal, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1986.

Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 26.Baskı, Ankara 2021.

Fulya İlçin Gönenç, “Roma Hukuku’nda Boşanma”, AÜEHFD, Cilt VII, Sayı 1-2, (2003), s. 645-653.

Gediz Kocabaş, “Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasını Belirleyici Ölçütler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19 (1), s. 365-366.

Gonca Gülfem Bozdağ, Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Yetkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2015.

Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Legal Yayınları, Cilt 2, İstanbul 2017.

Haluk Burcuoğlu, "Alman Hukukunda Yeni Boşanma Sistemi ve Bu Sistem Işığında Türk Boşanma Hukukuna İlişkin Bazı Öneriler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 48, Sayı 1-4, (1983), s. 113-140.

Hande Atmaca Ülkü, “Türk Hukukunda Anlaşılmalı Boşanma Protokolü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.

Harun Bulut, “Aile Hukukunda Velayet ve Nafaka Davaları”, Beta Yayınları, 1. Baskı 2007.

Hüseyin Bulut, “Yoksulluk Nafakasının Kusur, Süre ve Yoksulluk Kavramları Işığında Değerlendirilmesi”, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

İnci Biçkin, “Medeni Yasa’da Zina Nedenine Dayalı Boşanma ve Sonuçları”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 5, (2006), s. 1875-1903.

İslami Demirci, “Türk Medeni Kanununda Düzenlenen Ayrılık Kararının İslâm Hukuku Bakımından Uygulanabilirliği”, Dergiabant, Cilt 10, Sayı 1, (2022), s. 1-25.

M. Kemal Oğuzman / Nami Barlas, Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, Oniki Levha Yayınevi, İstanbul 2015. (Temel Kavramlar)

M. Kemal Oğuzman / Nami Barlas, Medeni Hukuk, Vedat Kitapçılık, 24. Baskı, İstanbul 2018. (Medeni Hukuk)

M. Kemal Oğuzman / Mustafa Dural, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 2001. (Aile Hukuku)

M. Kemal Oğuzman / Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Kitapçılık, 14. Bası, Cilt 2, İstanbul 2018. (Borçlar Hukuku)

Kürşad Yağcı, “Yoksulluk Nafakasında Süresizlik Sorunu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 76, (2018), s. 323–358.

Mecit Demir, “Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası”, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2018.

Mehmet Akif Tutumlu, Boşanma Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Cilt II, Ankara 2009.

Mehmet Ayan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara 2016.

Mehmet Hamzaçebi, “Türk Medenî Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, (2002), s. 23-48.

Mesut Öcal, Yoksulluk Nafakasının Süresi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018.

Mine Uzun, Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası, Vedat kitapçılık, 1. Baskı, İstanbul 2013.

Murat Başpınar, Boşanmanın Mali Sonuçları ve Özellikle Maddi ve Manevi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Mustafa Alper Gümüş, “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; Maddi Tazminat ve/veya Yoksulluk Nafakası ve/veya Manevi Tazminat Talepleri ile Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki”, AÜEHFD, Cilt IX, Sayı 3-4 (2005), s. 383-402. (Mal Rejimi)

Mustafa Alper Gümüş, Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m.185-281), Vedat Kitapçılık, 1. Baskı, İstanbul 2008. (Evlilik)

Mustafa Dural / Tufan Öğüz / Mustafa Alper Gümüş, Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, Cilt III, 13. Baskı, İstanbul 2018. (Aile Hukuku)

Mustafa Kılıçoğlu, Tazminat Hukuku, Bilge Yayınevi, 6.Baskı, Ankara 2016.

Mustafa Reşit Karahasan, Tazminat Hukuku, Manevi Tazminat, Beta Yayınları, İstanbul 2001.

Mustafa Şimşek, Açıklamalı ve İçtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usulü, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2007.

Muzaffer Şeker, “İsviçre Hukukunda Aile Konutunun Boşanma Halinde Aile Konutuna İhtiyacı Olan Eşe Mahkeme Kararı ile Tahsis Edilmesi” ART. 121 ZGB1, EÜHFD, Cilt XI, Sayı 3–4, (2007), s. 473-487.

Nagihan Kartal, Türk Hukukunda Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Nazif Kaçak, Açıklamalı ve İçtihatlı Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ve Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2009. (Tazminat)

Nazif Kaçak, Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2006. (Boşanma)

Neşide Yıldırım, “Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri”, Cilt 0, Sayı 28, S.59-81, (2004), s. 59-81.

Nihat İnal, Örnek Karar Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medeni Yasası Boşanma, Nafaka, Mal Rejimi Davaları, Adalet Yayınları, 3.Baskı, Cilt I, Ankara 2012.

Nihat Yavuz, Öğretide ve Uygulamada; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

Nurbanu Elif Or, Boşanma Davaları, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2022.

Ömer Arbek, “Boşanmanın Mali Sonuçları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 54, Sayı 1, (2005), s. 122-126.

Ömer Bağcı, “Aile Konutu Üzerinde Tasarruf”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, (2007), s. 145-146.

Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara 2020. (Boşanma Hukuku)

Ömer Uğur Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku Yargıtay Uygulaması Bilimsel Açıklama ve En Son İçtihatlar, Ankara 2015. (Tazminat)

Ömer Uğur Gençcan, Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2018. (Nafaka Hukuku)

Rona Serozan, Çocuk Hukuku, Vedat Kitapçılık, 2. Baskı, İstanbul 2017.

Safa Koçoğlu, "Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2021), s. 389-427.

Saymen, Ferit Hakkı/ Elbir, Halit Kemal, Türk Medeni Hukuku (Aile Hukuku), İsmail Akgün Matbaası, 2.Basım, Cilt 3, İstanbul 1960.

Serap Helvacı, “İsviçre ve Türk Hukukunda Boşanma Sebepleri, Prof.Dr.Ömer Teoman’a 55.Yaş Günü Armağanı”, Beta Yayıncılık, (2002), s. 1151-1169.

Serkan Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması”, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2004.

Sevgi Usta, Velayet Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2016. (Velayet Hukuku)

Sevgi Usta, Çocuk Hakları ve Velayet, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2012. (Çocuk Hakları)

Sevgi Usta, “Koca, Birliğin Reysidir Hükmünden “Edinilmiş Mal Rejimine: Evli Kadının Hukuki Durumu”, Birkaç Arpa Boyu...21.Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat’a Armağan”, Derleyen: Serpil Sancar, Koç Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Cilt II, İstanbul 2011. (Edinilmiş Mal)

Simge Doğan, Boşanmanın Eşler Açısından Mali Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.

Fırat Somkat, Aylin, Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.

Şükran Şıpka, “Türk Aile Hukukunda Karı Koca Mal Rejimleri Sisteminde Yapılmak İstenen Düzenlemeler Hakkında Düşünceler”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan, İstanbul 1995. (Aile Hukuku)

Şükran Şıpka, “Avrupa Birliği Aile Hukuku ve CEFL (Avrupa Birliği Aile Hukuku Komisyonu, Prensipleri, Amaçları ve Yapılan Çalışmalar)”, İstanbul Ticaret

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, (2006), s. 163-172. (Avrupa Birliği)

Şükran Şıpka, Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, On iki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2011. (Edinilmiş Mal)

Sultan Tek Ünlüsoy, Boşanmanın Mali Sonuçları ve Yoksulluk Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Yalçın Tosun, “Türk ve İsviçre Hukukunda Yoksulluk Nafakasının ve Doğurduğu Hukuki Sorunların İncelenmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 129-130, (2015), s. 53- 57.

Turgut Akıntürk / Derya Ateş, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, Beta Yayıncılık, 21. Baskı, Cilt 2, İstanbul 2019. (Aile Hukuku)

Turgut Akıntürk, Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, Beta Yayıncılık, Cilt 2, İstanbul 2008. (Medeni)

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Türk Medeni Aile Hukuku, Nurgök Matbaası, 5. Baskı, İstanbul 1965. (Aile Hukuku)

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Ailenin Çilesi Boşanma, Çağdaş Yayıncılık, İstanbul 1976. (Ailenin Çilesi)

Yaren Didem Özşenol, Yoksulluk Nafakasında Süre Sınırlaması, 2021.

Yıldız Abik, “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, (2011), s. 1-73.

Yılmaz Ergenekon, Türk Medeni Hukuku’nda Yardım Nafakaları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yargıçoğlu Matbaası, 1966.

Yusuf Bor, Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2023.

Zafer Kahraman, Necla Giritlioğlu'na Armağan, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2020.

Zahit İmre / Hasan Erman, Miras Hukuku, Der Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 2010.

Zeynep Sarı, Boşanmada Manevi Tazminat, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Aralık 2021.

<https://www.anayasa.gov.tr>

[www.lexpera.com](http://www.lexpera.com)

[www.turkhukusitesi.com](http://www.turkhukusitesi.com)

[www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)

[www.sozluk.gov.tr](http://www.sozluk.gov.tr)

[www.tdk.com.tr](http://www.tdk.com.tr)

<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/201801010000/210.pdf>

<http://dergipark.gov.tr/iuhfm>

[www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf](http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf)

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/04/16/kadin-bosanamasin-diye-nafakaya-sinir-geliyor>.

[https://esikplatform.net/s/2547/i/Kadin\\_Dayanisma\\_Vakfi\\_Nafaka\\_Arastirmasi.pdf](https://esikplatform.net/s/2547/i/Kadin_Dayanisma_Vakfi_Nafaka_Arastirmasi.pdf).

[www.tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr)